

Grand Tour Imaginer I : Spanje, Portugal, Baskenland, Bretagne 2023

Inhoud

Vorbereidingspret	3
Woerden, februari-maart	3
Reizen = rijden, regen en verlangen naar een douche	5
Frankrijk, 23-27 maart 2023	5
SPANJE	8
Catalonië, groener dan ik dacht	8
Ultramort, Estarrit, Pals, La Bisbal d'emporda en Montserrat 27 - 31 maart 2023	8
Processies, Street Art en zorgeloos genieten	11
Valencia en Benidorm 31 maart - 4 april 2023.....	11
Op hoogte in het binnenland	14
Sax, 5 – 12 april 2023	14
Bloemen en de begrafenis van een sardine	16
Murcia 13 en 14 april 2023 Lentefeest	16
El campo tussen de akkers	19
Lorca, Puerto Lamerbas 14 - 22 april 2023	19
Once upon a time	21
Sorbas, Tabernas en Roquetas de Mar, 22- 30 april 2023	21
Van de Sierra naar El Mar	25
Trevélez, Torre del Mar, Malaga 1 - 7 mei 2023	25

Romeria, Ronda en Rots	27
Torre del Mar, Ronda, La linea, Gibraltar 8 -13 mei 2023	27
Een creatieve week	32
Conil de la Frontera en Sevilla 13-17 mei	32
PORTUGAL	35
Zuid Portugal: Fado, kust en “savanne”	35
Cabanas, Favira, Lagos en Messajana 18 - 28 mei 2023	35
Évora en omgeving	40
Évora, Vimieiro, Evoramonte, 29 mei - 4 juni 2023.....	40
Vestingen en marmergroeven	44
Evoramonte, Estremoz, Vila Viçosa, Elvas, Golegã, 5-11 juni 2023	44
Schilderen in Portugal	49
Tomar en Mendeira 12 – 18 juni 2023	49
Rariteiten en Hamertje-tik	53
Coimbra, Vile Nova de Gaia, Porto 18 -25 juni 2023	53
Vier landschappen	58
Monterrosa, Lugo, Santa Gadea, Cudillero, Sargentos de la Lora, Villarcayo, 25 juni – 4 juli 2023	58
BASKENLAND	63
Spaans en Frans Baskenland	63
Vitoria-Gasteiz - Vallée d'Ossau 3 - 9 juli 2023	63
Changing plans	68
Castelnau-Magnoac, Rieux-Volvestre, Lussac-les-Châteaux, Niort, Le Rocher, Machecoul-Saint-Même, 9 -19 juli 2023	68
BRETAGNE	72
Land van eb en vloed	72
Bouin, La Roche Bernard, Pont Aven, Quimper, Le Conquet, Morlaix 19-29 juli 2023.....	72
FRANKRIJK	78
Kastelen en kathedralen	78
Villandry, Beaumont-sur-Sarthe, Chartres, Rouen, Poix-de-Picardie 31 juli- 8 augustus 2023	78
Terug-blikken op deel I	83
Breda, Heusden, Ede, Woerden, 8 – 19 augustus 2023.....	83
VERHALEN VAN CAMPERAARS	91

Hellie van Hout & Wil René Jansen

Vorbereidingspret

Woerden, februari-maart

Genieten van het idee dat we straks gaan. Wil René telt letterlijk de dagen af. Ik ben begonnen met Spaans leren via Duolingo. Dat land staat al zolang op mijn verlanglijstje dat het er nu maar eens van moet komen. Normaliter trekken we op de dag dat we wegrijden de deur achter ons dicht en bedenken dan welke richting op. De file, het tijdstip en het weer beïnvloeden die keuze ook. We zijn wel eens 25 km verderop gaan kamperen omdat we om 16 uur vertrokken met een prachtig zonnetje.

Olieverf schilderijen

Samen denken we na hoe ik mijn nieuwe hobby - schilderen met

olieverf - ook op reis kan voortzetten. De grootste uitdaging is die natte schilderijen opbergen. Het duurt echt weken voordat ze droog zijn. Iemand

suggereerde al een bijenkorf waar de doeken in hangen. Voor op de fiets naar schilderles, heb ik al 'n kartonnen

doos met daarin 3 tempex platen met opstaand randje waar kleine panelen in passen. Het wordt een krat met houten planken waar de olieverfvellen / panelen tussen kunnen liggen.

Gekneusde ribben

De pret werd een beetje gedrukt toen ik struikelde en op de straatstenen knalde. Dat ik nog niet helemaal in reismodus stond blijkt wel dat ik geen foto heb gemaakt van het enorme ei dat op mijn elleboog verscheen. Een röntgenfoto liet gelukkig geen breuk of scheur zien. Gekneusd net als de ribben waar ik op viel. Hopelijk kan ik straks voluit niezen en lachen. En hoef ik niet meer met links m'n tanden te poetsen want ik ben zóó onhandig links.

Drone cursus

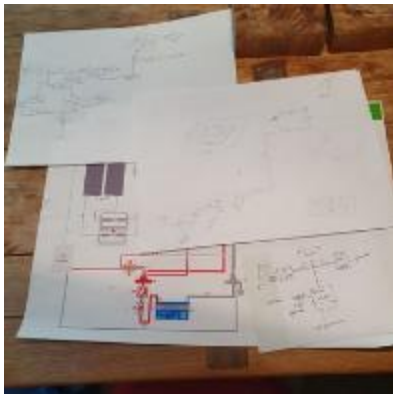
Bij de voorbereidingspret hoort ook een drone cursus. Wil René kan met de drone al wel overweg (zie de video-pagina) maar het filmen en foto's maken kan zeker nog wat geleerd worden. We rijden op 'n zondag om 8 uur 's ochtends naar Noord Holland. Op een bedrijventerrein in een verzamelgebouw treffen we nog 5 andere drone-eigenaren. De docente is fotograaf en sinds 'n paar jaar verslingerd geraakt aan dronefotografie. Ze reist regelmatig naar IJsland, Schotland om landschappen te filmen en te fotograferen. Stap voor stap neemt zo ons mee door de techniek van het filmen en fotograferen. Over witbalans, ISO, sluitertijden, frame rate, filters etc.

Na de lunch een paar praktijk opdrachten. Het is godzijdank droog en er staat inmiddels weinig wind. Maar het blijkt verdomde koud. Na een kwartier staan we al te trillen en de omgeving verleidt ons niet om kou te negeren. Dus rennen we na 'n half uur en een aantal foto's later al weer naar binnen. Terwijl we elkaars beelden bekijken, warmen we op om vervolgens met aantal filmopdrachten weer naar buiten te gaan. Met veel tips en ideeën rijden we tegen de avond weer terug. De zin om te vertrekken is weer groter geworden.

Zonnepanelen

Een wat complexere voorbereiding is het plaatsen van zonnepanelen, leidingen door de camper trekken, aansluiten op de accu en die stroom weer koppelen aan apparaten. Dus Wil René is dat gaan uitdokteren met stroomschema's, overleg met leverancier van de onderdelen en stapje voor stapje in de weekenden planken en vloer openschroeven om te ontdekken waar je leidingen kunt doorvoeren. Want zo'n camper is al compact gemaakt dus n paar kabels, omvormer erbij is niet zo makkelijk.

Tot slot met z'n zwager Michel een weekend lang knutselen om de zonnepalen op het dak vast te zetten en aansluiten op de accu die onder de bijrijdersstoel is weggestopt. Missie geslaagd. Wel fijn zo'n zwager die vroeger monteur was en een eigen werkplaats heeft. (sluipreclame: www.autostomerij.nl - ze poetsen en coaten boten, auto's en campers)

Afscheid RWS

Na bijna 25 jaar een zelfgekozen einde aan het werk bij RWS. Ja ja met pensioen, vrijwillig. Dat moet gevierd worden. Op de alcoholvrije, vegetarische borrel zwaaien collega's van alle afdelingen waar Wil René ooit heeft gezeten, hem uit. En hij wordt verwend met veel complimenten, goede wensen en leuke cadeaus. Bijvoorbeeld een "reisgids" waar collega's hun tips geven van prachtige bestemmingen. Reis- en fietsboeken, fietstassen, filters voor de drone, kaarten met persoonlijke wensen. De meesten weten dat hij graag cola drinkt dus we hebben nu een aardige voorraad. En dat hij graag snoept merken ze allemaal want op tafels staan geen nootjes maar spekjes, dropjes en ander snoepgoed. Kortom een vrolijk afscheid.

DIY etentjes en Gaudi/Dali

Op aandringen van vrienden combineren we mijn verjaardag met uitzwaaien. Over vier dagen uitgesmeerd ontmoeten we vrienden en familie tijdens Do-it-yourself etentjes waar iedereen zijn eigen wrap maakt met ingrediënten die we op de bar hebben gezet. Familie komt taart eten. En tot slot trakteert Julia (onze dochter)

ons op een belevenis waar werken van Dali en Gaudi zijn samengebracht met muziek van Pink Floyd en Spaanse muziek in de Westerse Gasfabriek.

En na al die indrukken begint het slim inpakken van de camper. De planning is dat we woensdag of donderdag vertrekken.

Reizen = rijden, regen en verlangen naar een douche

Frankrijk, 23-27 maart 2023

Yes, we zijn vertrokken. Voordat we echt naar het Zuiden rijden, genieten we nog van een high tea met Wil René's moeder. Met haar kwetsbare gezondheid hoopt ze niet dat zij de reden wordt dat we snel terug moeten. Dat hopen we ook.

Het kampeerseizoen is nog niet begonnen. Campings gaan pas 1 april open dus parkeren we onze camper achter een restaurant. Op een zogenaamde camperplek in Ottersum. Onze eerste want eigenlijk kiezen we altijd n camping met elektra, wc en douche en veelal wifi. Nu hebben we alleen een stuk asfalt, accu voor licht en twee rondjes thee, wc en toestemming van de gemeente om er n nachtje te blijven. Het is een natte avond en nacht.

We zijn niet de enige gast op de camperplek. Drie parkeerplekken verder staat een opvallende camper. Het eerste wat je ziet is de omgekeerde vlag met de tekst Oprutte en de boerenzakdoek aan de spiegel. Dat zou nog een boeren-sympathisant kunnen zijn. De artikelen, foto's en teksten waarmee de ramen zijn dichtgeplakt wijzen op een complotdenker. Bijvoorbeeld "Vaccinatie is genocide" en "The crimes against children will unite the world". Gelukkig kom ik de

vrouw of man niet tegen want ik weet dan niet goed of en hoe ik zou reageren. Tijdens een vorige vakantie heb ik bijna een uur met een Duitse complotdenker zitten praten en voelde me steeds meer opgelaten omdat hij mijn luisteren opvatte als dat ik nog te overtuigen was van zijn denkbeelden. Hoewel ik me voorgenomen had een open mind te houden, kapte ik hem uiteindelijk bot en boos af. Dialoog is niet altijd makkelijk...

De volgende stop is Boxmeer waar we een presentatie volgen over een reis naar Marokko. Een reis voor mensen die niet met een groep willen reizen maar wel het avontuur van wildkamperen. En natuurlijk willen wij dat. Met kerstmis tot half februari reizen we net als 11 andere campers door Marokko. Niet samen wel solidair als dat nodig is.

En dan richting het zuiden. We rijden met regen weg uit Nederland. En dat doet het in België, zelfs hagel, het regent in Luxemburg (goedkope diesel) en in Frankrijk. We hebben een camperplek uitgezocht, net onder Metz. En dat is net iets verder dan we dachten dus rijden we in het donker terwijl het hoost, de snelweg af. Dat doen we dus morgen niet meer. Turend tussen de slagregen vinden we het laatste plekje van Aire de camping-car in Millery aan de Moezel.

Zaterdag 25 maart is ook regen, regen, regen. Dus rijden we maar verder naar het zuiden. We kiezen voor de Route National. Niet zo snel maar wel een boeiender omgeving. En snel hoeven we niet meer te zijn. We hebben alle tijd alleen dringt dat nog steeds niet door. Zelfs het vakantiegevoel is er niet vanwege de regen en het aldoor in een auto zitten. We reizen door een glooiend groen landschap waar de akkers nog leeg zijn. Wat ook opvalt is het aantal Duitse en Nederlandse campers die ons te gemoed rijden.

Toeval of einde van de overwintering?

Na de ervaring van gisteren stoppen we vandaag om half vijf. Maar de camperplek in Issoire met 11 plekken is al overvol. Een Nederlandse camper die achter ons aankomt zegt dat hij dat al vaker heeft meegemaakt. Gewoon parkeren bij de naastgelegen supermarkt. "Zo doen we dat altijd." En na ons volgen nog zo'n 6 campers en busjes. De meesten blijken inderdaad op de terugweg te zijn. Hoewel ze grijzer zijn dan ik, gaan onze burens na 2 maanden terug want z'n moeder wil niet dat hij langer wegblijft...

Zondag 26-3. Na een nacht op een echte parkeerplaats, rijden we door het vulkanisch landschap waar borden melden dat we winterbanden nodig hebben tot juni... We passeren passen van 1100 meter en behalve regen valt er ook wat natte sneeuw. De temperatuur is buiten gedaald tot 3 graden. Hadden we gisteren al het idee dat er veel campers rijden, vandaag weten we dat zeker. Iedere 5e auto is een camper(bus). Een ware uittocht uit Spanje is er gaande. Als we voorbij het Centraal Massief rijden, komt de zon te voorschijn en stijgt het tot 14 graden. We gaan op weg naar de Middellandse zee. De Franse zuidkust wemelt van de campings en ik verheug me op een lekker warme douche. Want een douche hebben we niet meer in de camper. Zonde van de ruimte en als je altijd op een camping staat, totaal overbodig. Nu mis ik het wel een beetje. Hoewel het een gedoe is en zeker nu het buiten regent, krijg je het vocht niet uit je camper. Voor Marokko zullen we wel weer terugbouwen.

Als we rond 14 uur bij een camping aankomen die volgens internet open is, blijkt die uiteraard - met excuus notre aimable clientèle - vandaag gesloten. Andere campings in de buurt zijn zeker tot 4 uur dicht als ze al open zijn voor kampeerders. Inmiddels is de zon verdwenen en alleen de wind met een kracht van 5 tot 6 is nog over. We rijden dus maar langs de kust verder op zoek naar een camping die wel open is. Het blijkt een hopeloze zoektocht. Internet, ANWB campingboek, portiers vragen, het helpt niks en het feit dat het zondag is ook niet. Alle offices de tourisme zijn nl. gesloten. Inmiddels moedeloos en chagrijnig rijden we weer door zo'n verlaten toeristendorp als een bord met Aire de campingcar voorbij komt. Het verlangen naar een douche moet nog maar een dagje wachten. Deze camperplaats zit aan de haven, heeft elektra en een kraantje. Een grote plaat asfalt achter een slagboom en hek.

Wel veilig en een beetje krap. Het goede nieuws, de zon schijnt. Lekker naar het strand, met de fiets. Hoewel de lucht mooi blauw is, is het door de wind (mistral?) gewoon koud. De drone kan niet vliegen. Maar niet zeuren, we zijn buiten en slalommen over de boulevard, langs de boten en door het dorp. 's Avonds en 's nachts neemt de wind zelfs verder toe. De camper staat te schudden.

Maandag 27 maart

Gisteravond heb ik een camping net over de grens in Spanje gevonden en gemaild of we 'n paar nachten kunnen blijven. En ja dat kan!!! De route die we kiezen is niet de snelste maar wel een hele mooie. (Tip van oud-collega Marian Vrolijk uit de Ultieme reisgids Europa van Innovatie en Markt van RWS). We volgen de rotskust tussen Frankrijk en Spanje. Jammer genoeg voor Wil René waait het nog steeds heftig, te heftig voor de drone. Zelfs in een kleine baai. Ik wurm me de deur uit terwijl de wind me probeert binnen te houden. Maar de uitzichten over kust, rotsen zijn prachtig. Meer landinwaarts neemt de wind af en de zon toe. Dus in de middag zitten we op n kleine camping in de zon met 20 graden helemaal fris gedoucht. Nu voelt het als vakantie...

SPANJE

Catalonië, groener dan ik dacht

Ultramort, Estarrit, Pals, La Bisbal d'emporda en Montserrat 27 - 31 maart 2023

De kleine camping in Ultramort is bijna leeg. Er zijn zo'n 20 kampeerplekken en ook iets van 15 huisjes. Deze week zijn er werkzaamheden want volgende week is het vakantie week in Spanje en gelukkig voor de campingbaas is hij volgeboekt. Dus worden er zonnepanelen op een aantal huisjes geplaatst en een aantal bomen en klimplanten vervangen. De opengewerkte grond is een mooie aanleiding om deel 1 van Sanne's verzoek om onderweg guerrilla-gardening te doen.

We hebben een grote zak met zaad gekregen waarmee planten en bloemen kunnen zaaien die bijen lekker vinden. De eerste zaden zijn dus in de boomspiegel van de nieuwe bomen gestopt. Wel even opletten dat de drie loslopende kippen het niet zien. Hun hokje staat in de rij van drie andere grotere houten hokken. De "badkamers" van de camping. Ieder hokje heeft een douche, wastafel en wc. En aan de buitenkant een afwasbak.

28-3 fietsen we **naar de kust**.

Fietsroutes zijn vrijwel altijd gravelpaden die ook gebruikt worden door tractoren en ander lokaal verkeer. Als je met google earth een fietsroute maakt, is het altijd opletten want mountainbike paadjes zijn ook fietspaden en die hebben ons in het verleden wel eens in de problemen gebracht.

Dit keer gaat het goed en fietsen we langs een berghelling en hebben mooi uitzicht. (We dalen af via haarspelbochten naar Estarrit. Zo'n wit dorpje met haven en strand. En een mooie rotskust met zuurblaauw

water. Dit keer waait het niet te hard en kan Wil René zijn drone laten vliegen. Zie op de videopagina het filmpje Catalonië. We fietsen terug langs de rivier de Ter die uit de Pyreneeën bij Estarrit in zee uitmondt. 48 km later zijn we weer terug op de camping.

29-3 We hebben de smaak te pakken en fietsen vandaag naar een paar **middeleeuwse dorpen** (Pals en Peratallada). Het landschap is groen met grote percelen met fruitbomen en wijnranken. Welk fruit kunnen we alleen gissen. We zijn nog zo vroeg dat alleen de peer (?) hier en daar bloeit. En mooie velden geel koolzaad. Een variant op de zonnebloemen waar ik altijd naar uitkijk als we in de zomer naar Frankrijk gaan. Prachtige gele koolzaadvelden met op de heuvels dorpjes die er tussen liggen. Of omzoomd met opvallend groen grasland.

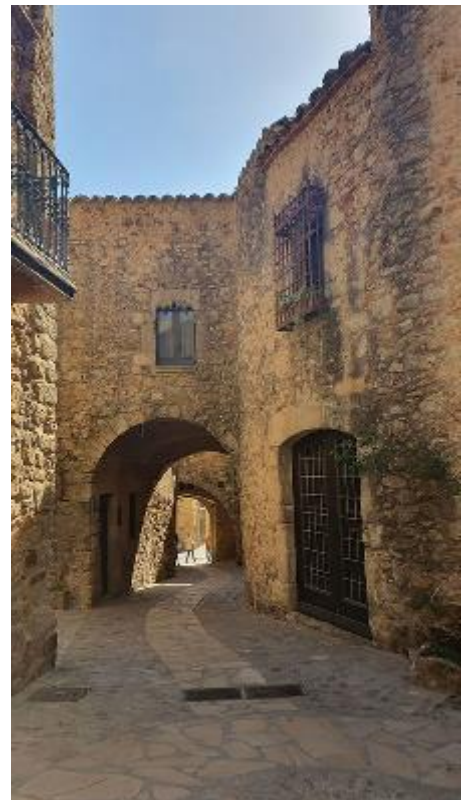
Iets wat we ook niet verwacht hadden. Ja als je er over nadenkt is het wel logische maar visueel verwachtte ik veel droge, zanderige vlaktes met struiken. En dat gras is voor hooi? Hier geen koeien in de wei, af en toe een paard en een keer een kudde geiten. Geen dieren te zien. Wel grote schuren met voedersilo's ernaast, wat doet vermoeden dat er wel runderen, varkens en kippen gehouden worden. Alleen onzichtbaar.

De dorpen Pals en Peratallada hebben nog deels hun verdedigingsmuren, restanten van 'n kasteel en van die pittoreske straatjes met kinderkopjes. Als ik nieuwsgierig een kelder in stap, krijg ik meteen te horen dat ze nog niet open zijn. Pas op 1 april is dit winkeltje met manden, lantaarns en andere objecten geopend. Even verderop is een winkelierster bezig prijsstickers op haar inventaris aan het plakken. Het voordeel van nog buiten het seizoen reizen is dat het dorp nog weinig toeristen heeft. Op het terras is maar een tafeltje bezet. Anderzijds blijken de meeste restaurants nog te zijn gesloten ook al is het lunchtijd. In het volgende stadje La Bisbal d'emporda lunchen we uiteindelijk pas tegen 3-en en met handen en voeten en google-translate lukt het om 'n heerlijke salade en broodje te bestellen. Met het beetje Spaans dat ik ken, kan ik wel wat zeggen maar

dat Catalaans is niet te verstaan of te lezen, dus laat staan te beantwoorden.

In dit stadje dat bekend staat om zijn keramische industrie wil ik graag het keramisch museum bekijken en dat is pas om 16 uur open. Dus het komt goed uit dat we laat eten. Nog wel wennen aan die Spaanse tijden. We zijn de enige bezoekers in de oude fabriek. We krijgen via een film uitleg over de historie en de verschillende wijzen van keramiek maken en versieren. De technisch kant van keramiek is op de begane vloer te zien, de creatieve toepassingen zijn in tijdsvolgorde op de entresol te zien. Al met al een overzichtelijk geheel en meer een voorproefje van de tegels waar Spanje en Portugal om bekend zijn. Daar verheug ik me op.

30-3 De neiging bestaat om weer op pad te gaan. Er is zoveel te zien. Maar ik had me ook voorgenomen om te blijven tekenen en **schilderen**. Hier is geen vast moment zoals de schilderles dat wel was. En hier staan ezel, kwasten en verf niet standaard op de tafel. Nu moet ik zelf bepalen wanneer ik ga schilderen, de rust en tijd nemen val nog niet mee. Dus tijd om de spullen uit diverse hoeken van de camper te halen en later weer terug te stoppen. En de rust nemen om te gaan zitten en bedenken wat ik wil maken. Gelukkig is de camping vrijwel leeg en voel ik niet de schroom om te beginnen. Deze eerste poging - want zo voelt het wel - schets ik alleen met acryl. Misschien later nog een keer met olieverf erover. Later in de week oefen ik met potlood wat vrouwfiguren en probeer ik de alcoholstiften uit die ik van Willemijn en Annette kreeg. Ik maak oa een klein portretje en ontdek meteen dat het portret in spiegelbeeld op de achterzijde staat en nog enkele vlekken op de

volgende pagina. Ik ontdek ook dat een basis van potlood af en toe nuttig kan zijn want itt tot verf is stift niet aan te passen. En die kop is wat te dik geworden 😊

31-3 Het plan voor vandaag was om verder te reizen en dan ook Girona te bezoeken. Dan merk ik bij het opstaan dat mijn rug vast en verkrampd zit. Ik loop krom want m'n rug wil niet rechten en iedere stap is pijnlijk. Op deze manier is het bezoeken van het toilethuisje 30 mtr verderop al n uitdaging. Zitten gaat goed maar overeind komen... Laten we maar gewoon richting zuid rijden. Onderweg doen we boodschappen en hoe langer ik loop hoe beter het gaat. Laten we dan naar het **klooster van Montserrat** gaan. Eerder die week had ik er al naar gekeken en gezien dat er een treintje vlak bij de kathedraal in de bergen (700 mtr) stopt. Het is nl een bedevaartsoord waar ook rolstoelen moeten komen dus bereikbaar. Het is een beetje een look-a-like Lourdes.

We zetten onze camper neer bij de busparkeerplaats, een grote bijna lege asfalt vlakte. Hier is reizen buiten het seizoen weer een voordeel. Onze voetstappen in het station klinken hol. Er zijn zeker 8 poortjes waar mensen doorheen kunnen naar het enige perron. Er stappen nog zo'n 10 mensen in en we zijn dan ook verrast als we boven uitstappen en de hoeveelheid mensen zien. Verrassend veel jongeren ook. Op het bordes voor de kathedraal laat Wil Rene zijn drone op. Na nog geen 2 filminuten tikt een politieagent op zijn schouder. De drone moet naar beneden. We vliegen in een natuurgebied en dat mag niet, en er zijn ook veel mensen. Gelukkig komen we er met een waarschuwing vanaf. En hoewel we niet vlogen boven mensen maar boven het ravijn en de drone normaliter blokkeert als het een gebied is waar je niet mag vliegen, kiezen we er voor te

tussen impressionisten, modernisten en oosterse iconen. En misschien is het meest opmerkelijke dat Wil Rene zijn rugzak op zijn buik moest dragen terwijl ik met mijn nordic walking stokken (die toch stevige punten hebben) gewoon kan doorlopen en er in geen enkele zaal een suppoost is. Vertrouwen ze mensen of waakt God voor hun over hun eigendommen?

We dalen weer af met de tandrad trein met prachtig uitzicht op de omgeving en blikken voorzichtig de dieptes in. We rijden weer een stukje verder zuidelijk om te

zwijgen. Er zijn van die momenten dat je de discussie maar beter niet moet aangaan. Tijd om de basiliek in te gaan. We hadden nog kaartjes kunnen kopen om de zwarte madonna te zien en aan te raken. Ons geloof is echter niet groot genoeg om dan ook nog in een lange rij te schuifelen naar het zgn. hoogtepunt achter het altaar in de apsis. De kathedraal heeft uiteraard veel klatergoud in de apsis en opvallend veel lantaarns of zouden het wierrook-vaten zijn die aan het plafond in de beuken hangen? Net als in Lourdes zijn souvenirs te koop van de madonna. En kun je een kaarsje opsteken. In allerlei kleuren en prijsklassen. In trolleys staat de voorraad. Muntje in een bakje en een kaars aansteken. Geen cash? Geen probleem. Je kunt met je kaart of smartphone betalen bij de zuil. Als het de kerk uitkomt, gaat ze met de tijd mee.

Mijn oog valt op enkele posters die het kunstmuseum van Montserrat aanprijzen. Ingang net naast de basiliek. In een tiental zalen hangen schilderijen van bekende en minder bekende schilders. Caravaggio, een vroege Picasso, tekeningen van Dali hangen

overnachten op een camperplek in een stadje. We hebben mazzel. De laatste plek is voor ons. Het is een gravelterrein met redelijke plekken tussen bomen en 10 minuten later zitten we op het terras in het centrum te kijken naar schoolkinderen die uitgelaten spelen op het plein wetend dat komende week paasvakantie is.

Processies, Street Art en zorgeloos genieten

Valencia en Benidorm 31 maart - 4 april 2023

Wandelen blijkt goed te zijn voor m'n rug dus om half acht lopen we tussen de kale wijnstokken met een dreigende lucht boven ons terwijl een paar kilometer verderop het prachtig blauw lijkt te worden. Het blijft bij dreigen want de wolken drijven naar zee zonder regen te laten vallen. Als we weer verder rijden naar het Zuiden begint het landschap wat droger te worden en maken de wijngaarden plaats voor citrusbomen. We passeren menig droge rivierbedding terwijl het pas begin april is. Normaal? Of hangt het samen met de klimaatverandering? Wat we inmiddels ook normaal zijn gaan vinden is dat er veel campers rondrijden. Terwijl ik op de voormalige tolweg rijdt, tel ik de campers aan de overkant. Om een goede steekproef te doen tel ik meer dan een uur. Conclusie gemiddeld zie ik 2 (bus)campers per minuut op de snelweg. (Spaans, Nederlands, Duits, Frans, Belg en twee Engelsen). Of er aan onze kant ook zoveel rijden weet ik niet dus en of het overwinteraars zijn die terug naar huis gaan of juist veel rondtrekkers zoals wij?

Processies (Valencia en Sax)

Einddoel voor vandaag is Valencia. Vanaf dit weekend zijn er meer campings open want de Heilige week (Semana Santa) start. En die begint in Valencia direct in het weekend met enkele processies in de volkswijken. In de komende dagen tot aan Pasen zijn er nog diversen processies. De camping ligt op fietsafstand van de stad. Net ten zuiden van de haven. Rond 7 uur fietsen we naar Valencia, naar de wijk Canyamalar, een voormalige vissersdorp, en nog preciezer

naar de parochie van Nuestra Señora del Rosario (=Onze lieve vrouw (=Maria) van de rozenkrans). Na enig zoeken zien we een drukte bij een kerkplein. Als we kenmerkende puntmutsen ontwaren, weten we dat we goed zitten. Muzikanten, figuranten zijn zich nog aan het verzamelen. Allemaal mensen die lid zijn van de vereniging van deze parochie. Ze kletsen en wachten geduldig tot de drums een pulserend ritme beginnen te slaan. De klokken beginnen te luiden. Dan zet de stoet zich langzaam in beweging. Iemand met een vaandel voorop en dan de boetedoenders (mensen met zwarte gewaden en puntmutsen die ook het gezicht bedekken). Dan figuranten uit het bijbelsverhaal, denk ik en vervolgens een groot tafereel van "Onze lieve heer en zijn kruisiging".

Dat tafereel wordt gedragen door mannen van de vereniging die onzichtbaar onder een baldekijn. Al wiegend op het ritme van de drums en de fanfare wordt ruimte gemaakt. Daarachter loopt de priester, gevolgd door vrouwen in traditionele zwarte klederdracht. Dan mannen in keurige kleding, meer boetedoenders, kinderen in hun zondagse kleding en tot slot een fanfare die klagelijke, en soms ronduit vals, muziek speelt. Het publiek klapt, zwaait naar bekenden en moedigt de dragers aan. Na 20 minuten is de stoet van het kerkplein verdwenen om een rondje door de wijk te maken om later die avond hier weer terug te komen. Wat een schouwspel! En dan te bedenken dat er volgens het programmaboekje in deze buurt tot en met zondag dagelijks een of meerdere processies volgen. Niet omdat ze hier zo religieus zijn - in Spanje is de leegloop van

kerken ook sterk toegenomen - maar fiestas zijn sinds het einde van het Franco tijdperk een belangrijke manier om het gemeenschapsgevoel te versterken (lees ik bij Rop Zoutenberg, vm. Spaans correspondent NOS)

Een week later, op goede vrijdag, zien we weer een processie. Dit keer in een dorp op het platteland. Alle parochieverenigingen in deze plaats (maar liefst vier) vormen samen één stoet. Met een drumband en een hele grote fanfare waarbij de pauken op een karretje worden voortgetrokken. Omdat heel veel bewoners meelopen, is er hier ruimte genoeg langs de route. Een van de verenigingen is blijkbaar alleen voor vrouwen want zij dragen gezamenlijk hun Mariabeeld op hun schouders. Er is ook een jeugdvereniging waar kinderen met wat ouderlijke hulp, hun Jezusbeeld tillen. En wat opvalt is dat niet iedere vereniging van die puntmutsen draagt. Een vereniging heeft wel zulke mutsen maar de conische vorm is ontbreekt en hangt als een slaapmuts langs het hoofd. Bij een andere vereniging zijn de dragers blootshoofds. De beelden maken we met onze mobieltjes en die we combineren we met de processie van Valencia tot het filmpje Semana Santa.

Valencia

Het contrast van deze kleurrijke wijk met de futuristische architectuur die de grens vormt met het centrum van Valencia kan niet groter. Hagelwitte gigantische gebouwen waar musea in zijn gehuisvest omzoomd door een keurig aangeharkt park. Ronduit indrukwekkende vormgeving. Je kunt die zien in het filmpje Valencia - Jardín del Turia.

Het is het uiteinde van een brede groene strook in de stad. De groene long van deze grote stad. Waar ooit een rivier stroomde, wandelen, fietsen, joggen en spelen mensen over een lengte van 9 km. Door de lage ligging en de vele bomen hoor en merk je de stad nauwelijks. Als we op zondagmiddag cruisen over het fietspad door het park is het een verademing. Het contrast met de binnenstad kan niet groter. Je kunt hier over de hoofden lopen. De hoge victoriaanse gebouwen vormen een prachtig decor voor de lentezon. Met de vele fietspaden

is het een heerlijke stad. Eenmaal in het centrum denken we rond 6 uur n hapje te eten – tapas of zo. Tja verkeerde timing blijkt. Om 8 uur gaat de keuken open of we moeten een pizza willen eten. Tot 8 uur wachten hou ik niet vol dus kopen we een pizza in de supermarkt en bakken die in ons oventje op de camping.

Street art

Valencia blijkt veel street art te hebben. De app Street Art geeft van een aantal steden aan waar, welk kunstwerk, van welke artiest te vinden is. Ik heb die al vaker gebruikt. En ook Valencia werkt er aan mee (ruim 400 werken!!). Ik heb vooraf wat kunstenaars en werken uitgezocht en daarnaast een aantal gebieden met veel muurschilderingen dus fietsen we al snel n paar uur rond. Dit keer eten we rond 15 uur tapas op een terrasje in het oude centrum in de zon. Heerlijk knoflookgarnalen en patatas bravas. En vervolgens cirkelen we

weer rond. Een paar prachtige schilderijen gezien. De toeristische highlights van de stad bewaren we voor een volgende keer.

Dichtbij de stad heeft zo z'n voordelen maar werkt zeker nadelig voor de nachtrust, de snelweg loopt langs de camping. Dus dinsdag 4 april trekken we verder richting zuid.

Benidorm (zorgeloos genieten)

Het wordt Benidorm. Nieuwsgierig zijn we naar dit vakantieoord dat al furore maakt in onze kindertijd. Verbaasd kijken we vanaf de snelweg naar de vele torenflats die opdoemen. Niet alleen het aantal maar ook de hoogte is imposant. Het lijkt wel Miami. Als we later rond 2 uur de boulevard op fietsen zijn we wederom verbaasd. Prachtig zandstrand – zo'n 5 km, mensen die zwemmen (het is 19 graden), veel volk op de boulevard: jong, oud, winterjassen passeren bikini's. De terrassen zitten vol. Ik heb zelden zoveel huur-scootmobielen

gezien. Op een ervan zitten twee vrouwen uit Ierland. Het is een tweepersoons scootmobiel waarbij ze achter elkaar zitten. Ze hebben al de hele dag dikke lol want het besturen valt nog niet mee over zo'n drukke boulevard en een rijbewijs hoeft je niet te hebben, dus inparkeren wil niet echt lukken. Ze zijn er al vier dagen en over twee dagen vliegen ze terug. Ze hebben het heerlijk, weg van de regenachtige dagen thuis. Zorgeloos genieten. Hier rijgt de ene zonnige dag zich aan de andere. De wereld en het thuisfront zijn ver weg. Uiteraard zien we ook de beruchte kant van Benidorm. Een groep lallende Britse jongens komt voorbij waarvan er een 'n

jurk en pruik opheeft. Met dubbele tong roept een van hen tegen een voorbijganger met een hawai-shirt aan: "an awesome shirt, lad, an awesome shirt." Een groep dames met sjerpen komt voorbij en een van hen draagt een mannelijke opblaaspop met foto van vermoedelijk de a.s. bruidegom. Een groep gaat uit z'n bol op het strand, dansend bij een mobiele installatie. Een week zorgeloos genieten, dat doen jaarlijks zo'n 3 miljoen bezoekers aan deze stad. Zie ook het flitsende filmpje Benidorm.

Van Benidorm hoorden we ook dat je hier frikadellen kunt eten. Dus ook dat gaan we onderzoeken. Geen probleem. We kiezen voor eetcafé de Kroon. Hoewel het 7 uur is, is het rustig. De uitbater zegt dat dit een rustige periode is omdat de oude garde vertrokken is (overwinteraars) en de jongeren pas na Pasen komen. Hij heeft nu 1,5 jaar deze tent samen met n maat. Overgenomen. Een andere tent heeft hij al 8 jaar en hij woont al 10 jaar in Spanje. Hij is een van die 70.000 inwoners samen met z'n Spaanse vriendin. Hij gaat niet meer terug, echt niet. "Ik vond Nederland de laatste keer ook niks. Was er 5 dagen in november, blij dat ik weer terug kon." We laten ons Hollands fêteren en schuiven aan de tafel met een oranje tafelkleed. Op het menu uiteraard frikadellen met friet of 'n schnitzel met gebakken aardappels en als toetje appeltaart, ijs of heb je liever flapflip.

Na veel te veel te hebben gegeten, fietsen we naar boven naar de rand van de stad waar de camper op een grote gratis parkeerplaats staat. Zelfs om 9 uur 's avonds staat het helemaal vol met auto's en hier en daar een camper. Toch slapen we hier rustiger dan op de vorige camping. Na alle indrukken gaan we de rust opzoeken in het binnenland.

Op hoogte in het binnenland

Sax, 5 – 12 april 2023

Een oase, is denk ik een goede omschrijving van de camping. Het ligt 500 meter hoog, tussen de olijf- en amandelgaarden met aangeharkte stenen. Verder oogt het er droog. Dat ze in Spanje Westerns opnemen, wordt aannemelijk als je hier rondfietst (dikke banden zijn een must). Het kleurenpalet van de omgeving oker, ecru en vaalgroen. De camping heeft dat palet aangevuld met diverse groentinten en kleuren door de vele verschillende bomen die er staan (moerbeï, peperboompje, walnoot, amandel, dennen, linde, granaatappel etc). Van de 17 plekken, hebben we de mooiste uitgezocht. We kijken uit op de felroze hottentotvijg, een rode

zigeunerbloem, Spaanse margrietten en een agave. Op de achtergrond zien we heuvels terwijl er merels, mussen, groenvinken rondvliegen en waarachtig iedere dag een hop met zijn oranje kuif. Hij scharrelt door het hoge gras maar is verrassend snel dus het is me niet gelukt om 'm op beeld te krijgen. De campingeigenaren zijn trots op de biodiversiteit. Ze hebben van de camping een vereniging gemaakt gericht op biodiversiteit en wij zijn nu vrienden van Campo Alegre. Die constructie kan ook alles met belasting te maken hebben want Julien en Sharmain waren hiervoor ook al ondernemers in Engeland. Het stel heeft sinds een jaar deze camping overgenomen dus de diversiteit is de verdienste van hun voorganger. Maar zij hebben het werkelijk sfeervol gerenoveerd. In mei gaan ze drie weken dicht om het keuken en toiletgebouw op te knappen. We kijken Sharmain verbaasd aan want we hebben toch best veel campings gezien en deze ziet er echt top uit. Nee, ze wil de douchekoppen verplaatsen

want die staat nu gericht op de houten deur, zo dom. En er kan hier en daar wat geschilderd worden. Misschien het aanrechtblad schuren en schilderen. Ze wil het hebben zoals ze het thuis ook heeft. We verbaasden ons ook als dat ze dagelijks de keuken en douche toiletten maar liefst twee keer poetsen. "Nu kost het ons maar 10 minuten en het is ook een routine die we gemaakt hebben."

Behalve dat de camping, groen en schoon is, is er ook een speeltuin (de nieuwe schommels worden net gebracht) en een zwembad. Het water is aanvankelijk 16 graden dus als het heel heet is, misschien lekker? De nachten zijn wel ff wennen, 3 tot 7 graden als we opstaan. Dan is het verschil met het zwembad niet zo groot denken we en de warme douche ligt er naast. Nou, de adem stekt in mijn keel als ik in het zwembad stap. Heel stoer heb ik twee baantjes gezwommen. De volgende keer dat we het zwembad in

springen is het zonnig en 28 graden. De eerste dagen is de temperatuur echter niet zo hoog en omdat het hier eigenlijk altijd waait echt te koud om te zwemmen.

We maken wat fietstochten in de omgeving. Wat ons opvalt, is dat het hebben van een omheining en dan met name een hek heel belangrijk, misschien wel een statussymbool. Bij een oud huis staat alleen een hek voor de oprit. De rest van de omheining ontbreekt. Iets verder is een oud – nieuwbouwtterrein. Dat nieuwbouwtterrein is herkenbaar door de geasfalteerde wegen met stoep en voorzien van lantaarnpalen en elektriciteit. Er zijn drie huizen (met omheining) en bomen van zeker n jaar of 10 oud. Bij één staan enkel de gasbetonblokken van de begane grond én de omheining die al keurig wit gepleisterd is...

Het tweede dat opvalt, is dat zo'n beetje iedere omheining een (waak)hond heeft.

En ten derde staan er (gedeeltelijke) omheiningen om gebouwen of huizen die deels zijn ingestort. Eigenlijk staan er best veel ruïnes. Deze opknappertjes zijn vaak te koop voor n paar 1000 euro. In onze ogen zijn de huizenprijzen uiteraard laag – een vrij modern 3-kamer huis (156m²), vrijstaand met zwembad, uiteraard met elektrische schuifpoort en beveiligde hondenkennel op terrein van 2000 m² kost slechts 160.000. Of als je een plantage van 20.000 m² met olijf en amandelbomen incl eenvoudig huis wil, betaal je 250.000. Allemaal in de nabije omgeving van Sax. In het dorp koop je een appartement van ca 90m² op 3 of 4 hoog voor 30.000.

Die lage prijs maakte het voor de campingeigenaren ook aantrekkelijk om dit terrein te kopen. "Want de kosten voor dit hele terrein en nog wat centen voor investeringen is vergelijkbaar met een doorsneewoning in Engeland, wat wil je nou nog meer met dit lekkere weer." Het plan is om een aantal jaren de camping goed op gang te krijgen en dan beheerders zoeken zodat ze zelf ook weer kunnen reizen. Bij het woord jaren, knikt Julien nee. "Zo lang gaat dat niet duren, we gaan snel een keer een maand naar Madagascar of zo."

Naast de omheinde terreinen zie je hier vooral plantages van olijfbomen en amandelbomen. Soms een paar bomen en soms zo groot dat het einde niet te zien is. Het is de belangrijkste vorm van landbouw want dit gebied is vrij droog. Alle rivierbeddingen die we tegenkomen staan droog, veelal loopt de fietsroute er door. Als je hier wil boeren is niet alleen grond van belang maar ook de hoeveelheid ha waterrechten die je bezit. Boeren maken gebruik van grondwater en dat is sinds 1985 publiek eigendom geworden, wat niet wil zeggen dat er niet veel illegale waterputten zijn (in heel spanje ws 'n miljoen <https://www.gondwanatalks.com/l/de-dust-bowl-in-spanje-verwoestijning-en-bodemerosie/>). De camping heeft geen waterrechten nodig. Die maken gebruik van gemeentelijk water. "En dat het ook dit jaar droog is, merken we omdat de gemeente de waterdruk al aan het verlagen is."

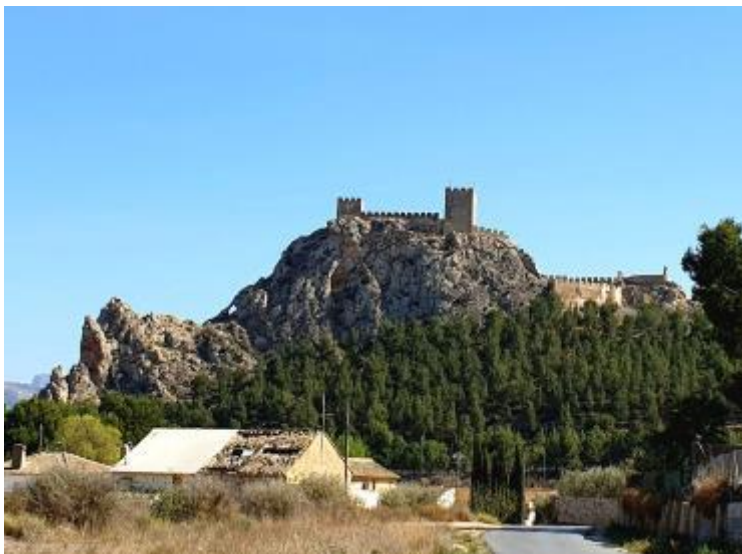

Bij de stad iets verderop zie ik groene biljardlakens tussen het zanderig gebied en sproeiers die de jonge aanplant van courgette bespuiten. Als buitenstaander verwonder je dan toch. Hebben ze zoveel waterrechten, heeft de gemeente een eigen bron of toch illegaal grondwater. Een ding is zeker Spanje kampt met enorm watertekort en de laatste drie jaar is dat enorm verergerd door de grote hitte (verdamping), hoosbuien (water spoelt snel weg en neemt goede aarde mee) en wind (erosie waardoor de bodem het water slecht kan vasthouden). De laatste echte regenbuien hier in Sax waren in November vorig jaar. Daarna spetterde het af en toe 5 minuten maar dat is geen regen, vertellen Julien en Sharmain. "Anderzijds zaten we met kerst op de veranda met 25 graden. Ook geen straf hoor."

Tussen de omheinde terreinen en landbouw liggen grote gebieden braak en/of natuur. Het soms moeilijk te onderscheiden. De stukken zijn nooit zonder menselijk ingrijpen (resten van een gebouw, leidingen, of vuilnis). In die gebieden heersen de konijnen. Echt heel veel.

Vlak bij de camping ligt de plaats Sax dat aan de snelweg tussen Alicante en Madrid ligt. Deze logische route is hier al eeuwen in de vallei tussen bergketens. Tot 1250 was dit gebied onderdeel van het Moorse rijk. De kastelen van Sax en Villena zijn door de almohaden gebouwd voor de verdediging tegen de christenen. Na de verovering door christelijke heersers zijn de kastelen aangepast en uitgebreid en bezoeken we ze zoals ze nu zijn. Middeleeuwse vierkante bouwwerken met torens met kantelen. Waar vandaan je een mooi uitzicht hebt over het stadje en het omliggende land.

Om er te komen moeten we ook hier over gravel, rotspadjes fietsen. Zolang dat vlak is gaat dat prima. Het wordt spannender bij hellingen waar water en wind het een stuk moeilijker hebben gemaakt. En het levert hele vuile fietsen op. Sorry RWS, de nieuwe fietstassen zijn bijna niet herkenbaar meer. Alternatief is over een grotere weg rijden waar de maximale snelheid 80 is. Ook al is fietsen hier geen normale vorm van transport, toch halen auto's je veelal met een ruime bocht in. Helmen zijn trouwens verplicht. Fietsen is hier vooral een sport en dan kleed je je bijpassend. Dus met wielrenkleding inclusief reclame. Maar veel zie je ze niet.

Bloemen en de begrafenis van een sardine

Murcia 13 en 14 april 2023 Lentefeest

Na negen dagen platteland is het weer eens tijd voor cultuur en stad. Murcia is de dichtstbijzijnde grote stad. Als ik op zoek ga wat er te doen is stuit ik op twee tradities die in deze stad plaatsvinden en wel deze week die ze de Lentefeesten (las fiestas primavera) hebben genoemd. De twee tradities zijn: *Banda de la huerta* en *Entierro de la Sardina*. Beide zijn tradities gaan terug tot 1850 – einde carnavalstijd – met studenten als aanstichters.

Banda de la huerta is een feest van de tuin en tuinders en is traditiegetrouw de dinsdag na Pasen. Maar is dit jaar blijkbaar een donderdag geworden. Komt ons goed uit. Die andere traditie is ook deze week en loopt van donderdag tot zaterdag. *Entierro de la Sardina*, of wel de begrafenis van de sardine. Ik check nog even de

vertaling want het klinkt zo bizar. Maar het klopt. Uiteindelijk zullen we twee avonden twee parades gaan zien met heel verschillende karakter. En veel te ontdekken.

We rijden dus dondervroeg naar Murcia. Binnendoor - ook al wil TomTom ons aldoor naar de snelweg sturen. En dat levert een prachtig landschap op. Zo eentje waarbij je ogen even dicht knijpt en met je hoofd schut en opnieuw kijkt en dan nog steeds een ongelooflijk landschap ziet. We stoppen en keren terug en maken er drone opnames van (zie filmpje Desierto de Abanilla).

Bij Murcia rijden we direct naar de IKEA. Niet dat we gaan shoppen maar er ligt een grote camperparkeerplaats. En hoewel we bijtijds zijn is de helft al gevuld – op

dit plaatje van internet heb je een idee hoe groot het is én hoe vol het kan zijn. Terwijl de voorzieningen zijn: afvalbakken, stortplaats en watertappunt.... Voor twee nachten voldoende en 15 minuten fietsen later zitten we op een terras in het hartje van Murcia in de zon. En dan proberen uit te vogelen wat die feesten inhouden en wat er dan te doen is, of dat voor ons als buitenlanders te volgen is en zo ja waar en hoe laat. Want de

aankomst van de sardine en het voorlezen van een manifest (in spaans) lijkt ons niet zo aantrekkelijk en bovendien pas om 22 uur. Terwijl wij googlen zetten jonge gasten witte en zwarte plastic tuinstoelen in een rij op het plein. Het is dan pas 13 uur. Rondfietsend ontdekken we her en der in de stad praalwagens met bloemen. Zou het een bloemencorso zijn? Op internet vinden we dat er 'desfile' is om 18 uur en dat de stoelen die in rijen klaargezet worden verhuurd worden. Maar hoe je dat regelt, wordt niet heel duidelijk. We besluiten in de stad te blijven hangen en rond 17 uur eens te gaan kijken bij het startpunt... Daar zien we dat er al mensen langs de route op de klaargezette tuinstoelen zitten. Geen idee hoe lang die parade

duurt maar de hele tijd staan, zie ik niet zitten. Dus gaan we ook maar op n stoel zitten en gaan wel merken hoe het werkt. Inderdaad later komt er een man langs om n paar euro per stoel te innen. Er zitten vooral ouderen (zoals wij tegenwoordig ook zijn) en moeders met kinderen. Op de route staan al karretjes met drinken, zonnepitten, snoep en speelgoed verkopen. Rond 6 uur start de parade met vier politieagenten die naast elkaar de route "schoonvegen". De bloemenwagens worden afgewisseld met dansgroepen en mobiele geluidsunits die oorverdovende muziek uitspugen. Een aantal van die dansgroepen zijn niet kinderachtig, In glitterballetpakken - hoog uitgesneden – veren op het hoofd, veel make-up en met hoge hakken dansen meiden door de straat in

formaties. En als je goed kijkt, zijn het jonge én meiden op leeftijd 😊. Er wordt gestrooid met bloemen, en confetti. Die laatste vind ik de ochtend erna nog in mijn bed. Moeders fotograferen hun kinderen die poseren met disneyfiguren en lieveheers-beestjes. Twee uur later is de laatste bloemenwagen en dansgroep voorbij getrokken. De tijd is omgevlogen al heb ik wel n houten kont van het zitten. Benieuwd naar de parade van morgen fietsen we terug naar ons camperbed

Naast het zoete Banda de la huerta is er de heidense traditie van de Begrafenis van de Sardine (*Entierro de la Sardina*), bijna twee eeuwen geleden door studenten als lugubere

grap begonnen op aswoensdag (einde van carnaval) door met doodskist, puntmutsen en keukenmessen door de stad te lopen. In de loop van de jaren is dit carnavaleske feest in de loop van de jaren verschoven naar de zaterdag na Pasen als einde van de lenteweek. En inmiddels uitgerekt over meerdere dagen. Op donderdag komt de sardine aan in Murcia, op vrijdag is er de parade van het testament van de Sardine dat aan het einde wordt voorgelezen (met kritische, humorvolle tekst). Op zaterdag is de crematie (verbranding en vuurwerk), ook weer voorafgegaan door een parade waar meer dan 500.000-en bezoekers zich verdringen om een glimp op te vangen – aldus de nieuwsberichten. Die gaan we dus niet bijwonen. Net als gisteren zorgen we dat we een uur van tevoren in de stad zijn om bij de start te kijken en zien als we de stad in fietsen al veel meer mensen. Veel meer jongeren, veel meer drumbandjes die tegen elkaar opspelen. Er is veel meer reuring. Veel mensen zijn ook een beetje versierd met glitter, lichtjes of bloemen. Niet verkleed zoals carnaval bij ons. En veel stoelen zijn al bezet. We bemachtigen twee stoelen op de tweede rij. Om 8 uur begint de parade. Het is nog licht maar niet lang meer. Het eerste deel zijn vaandelzwaaiers, dansgroepen (met mobiele geluidsinstallatie), steltlopers, grote poppen, wagens met live optredens. Het tweede deel zijn de sardineros – 20-tal groepen lokale inwoners die een heidense god “vereren” vaak ook met een drumband, deels dragen ze kleden en puntmutsen in een pyjama-streep. Ze dragen fakkels. En daarachter lopen veelal mannen met een glimmende cape die strooien met speelgoed. Goedkope Chinese zooi, ballen, kussentjes en vooral fluitjes die je overal om je heen hoort. Kortom een tering herrie. De sport is om zoveel mogelijk cadeautjes te vangen. Naast ons zit een gezin met twee kinderen dus we vangen voor hun. Het resultaat is een

AH-tas vol en een kind dat glundert over zoveel cadeautjes. Om half elf sluit de kar met de sardine, Murcia's stadswaapen en vandenls van alle omliggende dorpen en wijken de parade. En heel efficiënt – na 5 minuten komt de gemeentereiniging met veegwagens, bladblazers en bezems er achteraan. Je stoel wordt gestapeld zodra je opstaat. Morgenmiddag worden ze weer neergezet voor de begrafenisparade maar die gaan wij niet meer zien. We zoeken weer een rustiger plekje op n camping.

El campo tussen de akkers

Lorca, Puerto Lamerbras 14 - 22 april 2023

Campo heet de plek waar we de afgelopen dagen hebben gestaan. Campo is vertaald een veld, in dit geval een tuin met veel gravel bij een B&B. De Vlaamse eigenaren zijn hier in maart vorig jaar begonnen. Het plan was oorspronkelijk om een grote B&B te starten maar toen Corona kwam leek ze dat veel te kwetsbaar. Dus

kochten ze een kleine B&B en maakte in de tuin plek voor 7 a 15 campers. Gelukkig staan er maar 5 want 15 lijkt me niet te doen met 1 douche, 2 toiletten en 1 afwasplek. Doordat ze door de app Campercontact genomineerd zijn als camperplek van 2023 loopt de campo prima. En het zwembad met cocktails heeft zeker bijgedragen aan die nominatie. De directe omgeving is beduidend minder. En dat ontdekken we als ik 35 km voor het eindpunt met googlemaps een route binnendoor maak om niet aldoor over de snelweg te rijden. Korter is dat wel, maar zeker niet sneller. Op sommige plekken zijn de kuilen in de zandweg niet te vermijden en als we door een rivierbedding moeten, ook al

is die droog, twijfelen we of we er goed aan doen deze route voor te zetten. Maar het is meteen duidelijk dat we in een landbouwgebied rijden met veel gemengde bedrijven. Broccoli, palmkool, anjers, olijf- en amandelbomen, citrusstruiken worden afgewisseld met varkens (die ruiken we) en koeien in half open stallen. Langs de velden staan busjes en touringcars te wachten op de arbeiders die in de velden aan de slag zijn. Overal staan huizen, boerderijen tussen de velden en af en toe een klein dorp. In de verte zien we Lorca tegen de heuvels aan liggen en met ruim 90.000 inwoners echt wel een stad. De B&B ligt 13 km van Lorca, prima te fietsen maar de eerste dag gaan we niet verder dan de supermarkt op 3 km, oké we fietsen ook een rondje door dat dorp.

De hoeveelheid landbouw is te danken aan het water dat uit de heuvels over de akkers vloeit. Althans via buizen en bassins want rivieren zijn allemaal ramblas (droge rivierbeddingen). De buurman van de B&B poot vandaag watermeloen-plantjes en die groeien hard zegt de eigenaar van de B&B: "al in juli zijn die wel 5 a 10 kilo zwaar." Dat is 95% water. De plantjes worden onder plastic tunnels beschermd en via drainage bewaterd. Dagelijks komt de tuinder kijken of de pomp van het bassin naar zijn akker het nog goed doet. Zijn bassin is nog gevuld maar er staan er in de omgeving die al leeg zijn. Het heeft niet meer geregend sinds november, ja af en toe n uurke. Boeren in deze regio hebben de irrigatie verdubbeld, lees ik in de regionale krant om de oogst zeker te stellen. Droogte zorgt voor minder nieuwe scheuten aan de druivenstokken, olijf- en amandelbomen en laten dan hun vruchten vallen. De droogte jaagt ook wilde dieren zoals konijnen naar de akkers waar ze de bast van bomen afknagen. Inmiddels waarschuwt de overheid voor stijgende voedsel- en olijfolieprijzen. De gouverneur van Andalusië (provincie naast Murcia waar we nu zijn) heeft al een pleidooi gehouden om het water van een natuurgebied ten goede te laten komen aan de boeren (feitelijk de huidige illegale situatie legaal te maken). Ook hier staan de belangen tussen natuur en boeren onder grote spanning. En ik, ik probeer zuinig te zijn met water...maar duik toch graag iedere ochtend in het zwembad.

Het dorp Puerto Lamerbras (die van de supermarkt) wordt verdeeld door een enorme grote, lege rivierbedding van zeker 125 mtr breed. Er staan auto's geparkeerd op het droge stoffige zand. De twee bruggen

die hoog boven de kades verbinden, doen bizar aan. Maar heel af en toe kan het er te keer gaan. De B&B-eigenaar vertelt dat in maart vorig jaar het heel hard regende en het water van de bergen naar beneden kolkte. Er overstroomde een aantal akkers en de oogst was verloren. Op internet vind ik een foto van de kolkende rivier waar ik vandaag die geparkeerde auto's zag staan. Indrukwekkend.

Die rivierbeddingen zijn gewoon onderdeel van het wegnnet. Als we naar een sterrenwacht fietsen in de bergen, fietsen we een uur lang gestaag naar boven door de rivierbedding. Doordat er regelmatig auto's rijden is de grond stevig. En toch ben ik verrast als er ineens een auto ons tegemoet rijdt. Hoe hoger we komen hoe losser het grind wordt. Deze hellingen bestaan uit een soort leisteen wat makkelijk afbrokkelt en doordat al die hellingen in cultuur zijn gebracht voor olijf- en amandelbomen zijn er weinig wortels die de grond vasthouden. Bij de sterrenwacht is een klein natuurgebied waar waarachtig een bos is. Hoewel het bewolkt is vandaag, voel je de koelte van het bos. Iets verderop lokt een bord van max. 30 km, mogelijk gemaakt door de EU en het verbod op het plukken van bloemen en het optillen van schildpadden ons een zijweg in. De eerste 100 meter zijn echter een

kaalslag. Er staat boom, noch struik. Alleen grijs grind. Iets verderop loopt het brede pad over in een klein paadje wat niet geschikt blijkt voor fietsen. Wel zien we een bijeneter in een iel boompje landen. Uiteraard niet met mobiel herkenbaar te fotograferen.

Een andere fietsbestemming is Lorca. Een historische "barokke" stad. Een mooi plein bij de kathedraal, sfeervolle lantaarnpalen en kleine straatjes met stevige hellingen in het oude centrum. Vanuit dat centrum kun je het kasteel zien dat boven de stad uitsteekt en tegelijkertijd heel dichtbij is. We fietsen vanaf het plein de korte route. Ja, ja. Met de zwaarste ondersteuning en de kleinste versnelling lukt het om er te komen. Eenmaal boven is het een prachtig weids uitzicht

Het is zondag en dan is de stad voor een groot deel gesloten. Wat wel opvalt zijn de vele donkere afrikanen die rondlopen in de stad. Zij hebben vandaag vrij terwijl ze door de weeks op het land werken. Hier is voorlopig nog werk genoeg tot de winter, zegt de eigenaar. Er is formeel maar een eigenaar: Nele, zij is meer de zakelijke.

Volgens de Spaanse accountant was dat het slimste en daarmee is Yvan huisman. Nu maar duimen dat er geen controle komt want Yvan vangt de gasten op en leidt ze rond. Hij is de praatgraag.

De campo bevalt prima ondanks dat de omgeving weinig boeiends te bieden heeft. We zwemmen iedere ochtend voor het ontbijt n paar baantjes. Ondanks dat het niet verwarmd is, schommelt de watertemperatuur tussen de 20 en 22 graden. Overdag is het rond de 24 graden. In de ochtend is het windstil en rond half twaalf trekt de wind aan. Iedere dag. Hier twee dagen n paar uur zitten schilderen. Buiten schilderen is een best een uitdaging. Je moet met die wind alles vastleggen. Dan heb je vliegen die het uiterst vermakelijk vinden om op je gezicht en je handen te gaan zitten. De kleinere exemplaren komen vast te zitten in de verf. Schaduw van bomen is vermoeiend want licht en donker bewegen aldoor. Dus onder de luifel en dan ieder half uur je stoel en tafel met alle spullen verplaatsen.

Eerder heb ik al n dorpsgezicht gemaakt. Hier maak ik een kleurenschets van een landschap en ben begonnen met het naschilderen van n Breitner. Met dat naschilderen leer ik hoe ik dingen kan opbouwen en oplossen. Hier ben ik nog wel een tijdje mee zoet, ook al is het maar een deel van het oorspronkelijke doek. Terwijl ik schilder, volgt Wil Rene video-editing cursussen, doet de was, luistert podcast. En net als ieder jaar moeten we weer de hor maken van de deur. Bijna alle touwtjes die door de harmonica-hor gaan zijn wel n keer geknapt. Die moeten we dan deels vervangen door nylondraad en daarvoor moeten we de hor deels demonteren en dan prutsen door kleine gaatjes waar je eigenlijk niet bij kunt. Kortom weer een paar uur zoet. Nee vervelen doen we ons nog steeds niet.

En nu moeten we nadenken wat de volgende plek gaat worden want er is een hittegolf (35 graden) aangekondigd, de eerste Iberische oven. Terwijl het in Ede hagelt en sneeuwt gaan wij op zoek naar een "koele" plek.

Once upon a time

Sorbas, Tabernas en Roquetas de Mar, 22- 30 april 2023

Het is bewolkt als we wegrijden. In de loop van de dag komt de zon steeds vaker en feller tevoorschijn.

Bestemming zijn twee dorpen in Andalusië. Bram van der Heuvel gaf ons de tip om te kijken op

www.lospueblomasbonitosdeespana.org (mooiste dorpen van Spanje). Sorbas is het eerste stadje dat op een

plateau ligt omgeven door een kloof. De huizen staan op de rand van de kloof. Het is een spectaculair gezicht, een prachtig drone object. (zie video regio Almaría) We drinken nog n kop koffie op het kleine pleintje in het dorp. Ik denk dat ondanks dat het zaterdag was, we de enige toeristen zijn. Het volgende dorp dat we aandoen heet Lucainena de las Torres, 't ligt met zijn witte huizen tegen een heuvel aan. De bewoners hebben veel aandacht

voor bloemen die in potten tegen de witte muren afsteken. We fietsen door naar oude ijzerovens waar tot

1941 het erts uit het gesteente werd gehaald en vervolgens per trein werd afgevoerd. De rails zijn weg maar

daar hebben ze een Via verde (groene weg) van gemaakt. We fietsen die 5 km op en neer door het dorre landschap.

Dat landschap is een voorbode van de woestijn van Tabernas, het droogste gebied in Europa met de meeste zonuren per jaar. Een gebied dat decor is geweest voor veel films, mn westerns. Dat gaan we morgen eens bekijken. We overnachten op een camping die ook meelift op het thema van film: Little Texas heet het en in de receptie huist de sheriff.

En ook de Vlaamse uitbater van een wegrestaurant lift mee op het filmgenre en het feit dat er een groot motorcircuit ligt: Route 66. We bemachtigen een tafeltje op het terras waar een rockband staat te spelen. Iedere zondag blijkt er live muziek te zijn. Niet alleen op de parkeerplaats staan veel motoren maar ook in de zaak staan er zeker vijf. Het voornamelijk Spaanse publiek zingt luidkeels mee en na een uur gaan er zelfs voetjes van de vloer. De motorclub eet onverstoord door. Van die mannen met zwarte t-shirts, bakkebaarden, tattoos en zware boots.

Dit droge, zonrijke landschap leent zich niet alleen als filmlocatie maar ook als energielandschap. Er staan veel zonnepanelen en op de randen van heuvels zien we windmolens. Wil René ontdekt dat er vlakbij een van de grootste onderzoekscentra voor geconcentreerde zonne-energie zit. Er staat oa een spiegelopstelling die energie opslaat in vloeibaar zout, zonneovens ed. Ook weer een mooi drone onderwerp, mits we dichtbij

kunnen komen én rekening houden met de stand van de zon. Geen tegenlicht dus. Op googlemaps staan een aantal wegen die ons dichtbij kunnen brengen. Het blijken zandrotsachtige paden te zijn. Nou ja zolang ze niet teveel kuilen, te veel los zand of scherpe stenen bevatten, durven we het wel aan. Kortom we rijden door de woestijn in een poging op droneafstand te komen. Het lukt niet om erg dichtbij te komen maar zetten op zo'n pad de camper neer. Hier rijdt vast geen andere auto. Wel dus, binnen 3 minuten staat er een witte auto die er door wil. We blijken te ver weg te zijn voor hele mooie opname - ze zijn oké. Later vind ik nog een filmpje over het instituut (uiteraard wat promo, wordt uiteindelijk ook door EU gefinancierd) maar als je meer wilt weten – kijk dan naar

<https://www.youtube.com/watch?v=J4r0Qxvc1LM>. En wij zijn door de woestijn gereden ☺

Dan wordt het tijd om naar Fort Bravo te gaan, een themapark annex filmlocatie. In de jaren '50 – '60 werd dit woestijngebied een belangrijke filmlocatie voor een nieuw genre – de spaghetti-western. Cineast Sergio Leone stond aan de wieg van dit type film én gaf dit woestijngebied bekendheid. Leone ken je ws van films als *The Good, The Bad & The Ugly* (1966) en *Once Upon a time in the west* (1968). De regio Almeria waar de woestijn toe behoort was een van de armste regio's dus goedkope locatie, en er woonden mensen die met paarden konden omgaan en door hun wat donkere uiterlijk prima voor mexicanen konden doorgaan. Dus film werd een belangrijke economische activiteit. Er schijnen zo'n 600 films gemaakt te zijn, ook later, denk aan *Indiana Jones And The Last Crusade* (1989) en meer recentelijk stukken uit *Game of Thrones* en *The crown*. Een stuntman Rafael Molina kocht destijds

een van de filmsets voor 6000 dollar en hoopte met de set meer filmmakers te interesseren en zo zelf meer werk in Spanje te krijgen. Inmiddels is de 68 jarig nog dagelijks te vinden op deze filmlocatie annex themapark. Dagelijks worden er twee westernshows gegeven die zowel aan het begin en eind van de middag worden opgevoerd. Een korte "film" van 45 minuten in de saloon met poker, cancan, knokpartijen schieten. En een halfuur durend verhaal dat zich afspeelt in de hoofdstraat waar drie bankovervallers door de sheriff worden doorgeschooten. Stuntscenes met galopperende paarden, een cowboy die door de straat wordt gesleept en een man die van het dak valt. Alles in het spaans. Gelukkig zijn deze storylines voorspelbaar, alleen de humor missen we volledig. (zie video Tabernas)

Inmiddels is de bloei van deze filmlocatie wel verbleekt door de komst van computertechnieken. Toch zien we vroeg in de ochtend nog een regisseur

aan het werk met crew van cowboys en indianen. Deze filmset is ook een camping en daar hebben we n eenvoudige plek geregeld. We lopen dus om 20 uur de filmset uit naar onze camper die aan de rand van het filmdorp en midden in de woestijn is. Het is er 's nachts muisstil en 's ochtends loop ik weer door het filmdorp voor de opening en zie hoe muren hersteld worden, de paardenstront wordt opgeveegd, de veranda's geveegd, paarden gezadeld, de cowboy aankomt rijden in zijn gele Kia en de cancadanseres in haar spijkerbroek door het zand sjouwt op weg naar een nieuwe werkdag aan de bar. En wij, wij rijden door de woestijn naar de Middellandse zee waar we schuilen voor de hete dagen die er aan schijnen te komen.

We zoeken de verkoeling dicht bij zee op zo'n hele grote camping met wel 650 plekken. Het is gelukkig laagseizoen dus krijgen we twee plekken voor de prijs van één. We mogen uitzoeken waar we gaan staan. Na enige aarzeling want zo'n joekel van een camping vermijden we meestal maar het is er heel rustig. We kiezen een plek onder bomen op een veld waar nog geen andere kampeerders staan. In het hoogseizoen passen op dit veld zeker 65 gezinnen. Het laagseizoen betekent ook een gesloten zwembad, da's dan weer jammer. Het zeewater is met 15 graden mij te koud. We kunnen langs het strand fietsen, sterker we kunnen op het strand fietsen en op een aantal stukken mogen auto's dat ook. Opmerkelijk is dat we hier veel topless zonnende vrouwen zien. Misschien is dat hier nog gewoon en is de verpreutsing hier nog niet toegeslagen. Het feminisme is in Spanje in ieder geval veel actiever in het maatschappelijk debat.

Behalve een strand, een toeristische strook met vakantiewoningen, hotels en boulevards is dit gebied wit op

google earth. Toen ik dat aanvankelijk zag, vroeg ik me af wat die witte kleur betekent. Als je dan satelliet aanzet en inzoomt begrijp je dat het een letterlijke kleur is - van kunststof kassen. Echt, Westland verbleekt bij deze omvang. De kunststof kassen bestaan uit een wit dak, een strookje gaas onder het dak en dan weer een dichte strook kunststof. In deze gesloten wereld groeien

tomaten, tomaten, tomaten. Af en toe paprika of courgette maar kilometers tomaat. De smalle straten zijn aan weerskanten met 2 mtr hoog kunststof afgezet met af en toe een inham naar een hek. Hier en daar staat het kunststof open en zie plukkers. En tussen al die kassen staan hier en daar hutten, blokken waar de was buiten hangt en afrikanen wonen. Bij de rotonde stopt een busje die afrikanen afzet. Aan de rand van Roquetas de Mar lopen voor-namelijk afrikanen op straat. Met deze zee aan kassen is hier werk genoeg voor gastarbeiders.

Een fietstochtje naar het noorden de berg op brengt ons bij een leuk dorpje, Vicar. In dit wonderlijke dorp zijn muren beschilderd met tekeningen uit de animatiefilm Hercules en creatieve mensen hebben een traptreden kleurrijk geschilderd, in oude autobanden aan de muur zijn boeken gedaan die iedereen kan lenen en haakwerk versiert menig muur of overkapt een steegje. Door de zon levert het een prachtige effect op.

Van de Sierra naar El Mar

Trevélez, Torre del Mar, Malaga 1 - 7 mei 2023

Het is maandag 1 mei. Veel Spanjaarden hebben een vrije dag vanwege de dag van de arbeid. En die vrije dag gebruiken ze om op pad te gaan, merken we later die dag. Wij reizen vandaag van de kassen naar de Sierra Nevada (hoog berggebied). Aanvankelijk dachten we naar Granada te gaan maar het Alhambra blijkt je weken van te voren te moeten reserveren en met 35+ graden een stad bezoeken is ook niet aantrekkelijk. Dus de bergen in. Helaas niet wandelend (dat lukt niet meer) maar met de camper. Eerst moeten we echter het linker achter-/remlicht vervangen. Gelukkig hebben we een reserve lamp en aanvankelijk voorzichtig en uiteindelijk met wat lompe kracht wurmen we de lamp eruit. Hij doet het weer.

Zodra we richting Noord rijden zien we heel in de verte toppen met sneeuw. Die kant gaan we op. Maar eerst een pas over naar het volgende dal waar we nog altijd kassen zien. Heuvels zijn aangepast tot terrassen voor kassen of olijfbomen. Hier is water beschikbaar. In dit dal zien we voor het eerst af en toe stromende beekjes. We zijn op weg naar Trevélez een van de hoogste dorpen van Spanje. Om daar te komen zigzaggen we langs de bergwanden. Gelukkig voor Wil René rijden we aldoor aan de bergkant want vangrails vinden ze hier niet zo belangrijk. We rijden een zijdal in en hebben uitzicht op een wit dorp dat aan het einde van het dal ligt. De Sierra Nevada is een natuurgebied wat betekent dat we niet met de drone mogen vliegen. Aan de rand nog wel n poging gedaan maar de beelden zijn niet boeiend genoeg om er n video van te willen maken.

Dat we hoog zitten voelen we meteen als we de camper uitstappen want het is hier een paar graden kouder en het waait er altijd. Hoog boven ons (zeker 1000 meter) ligt nog wat sneeuw. Dit dorp (behorend tot de top 100 van mooiste dorpen) blijkt erg toeristisch is, al lijken we een van de weinig buitenlanders te zijn. De parkeerplaats aan het begin van het dorp is vol en er staan grote touringcars in het centrum. We vinden nog 'n plekje boven in het dorp. De helft van de huizen is een restaurant/café of een winkel met "lokale" ambachtelijke producten.

En een daarvan is ham. We hadden ons er al over verbaasd dat zelfs in de kleinste dorpen de supermarkt rekken met hele achterpoten van een varken verkoopt. Soms zie je iemand met een (ingepakte) poot over zijn schouder door de straat lopen. De prijzen verschillen van 30 tot meer dan 300 euro per poot. Dan hebben we het niet over de gewone rauwe ham maar de Iberico. En in dit bergdorp zijn een aantal drogerijen die deze ham maken en zie je de poten in de open lucht hangen.

We houden het dorp snel voor gezien en rijden via de andere kant van het dal verder waar we door nog zo'n top 100 dorp komen. Het is dan twee uur, lunchtijd voor de Spanjaarden en het dorp Pampaneira puilt uit. Ver voor het dorp staan auto's en touringcars langs de kant en als we door het dorp rijden zien we dat de terrassen

vol zijn. Dit keer vinden we geen parkeerplek en eerlijkheidshalve moet ik toegeven, we hebben ook niet zo best gedaan er een te vinden. Gisteren had ik een camperplek uitgezocht onder aan de berghelling in de

veronderstelling dat we tegen de avond daar zouden zijn en dan is dat een prima plek om alleen te koken en te overnachten. Het blijkt een plaat asphalt te zijn, 27 graden en het is pas drie uur. Geen aanlokkelijk vooruitzicht als je hoofd en maag nog wat misselijk zijn van de haarspeldbochten. We zitten op n half uur van de kust vol met campings. Daar is vast wel n plekje vrij.

Het is laag seizoen dus reserveren hoeft niet. Het nadeel is dat menig zwembad gesloten is tot de zomer. We vinden een camping waar het zwembad zeker open is. Een naturistencamping. Met de aangekondigde warme dagen is het een heerlijk vooruitzicht. In het zwembad spreek ik een Vlaamse. Ze blijft hier sinds februari, zoals

velen hier blijft ze tot eind juni. De zomer gaat ze naar huis en in september komt ze terug voor 2 maanden. Geen overwinterraar dus maar een zonzonbidder. Ze kent veel mensen die hier langere tijd verblijven. Het zijn vrienden geworden. Een Nederlandse man beaamt het. In tegenstelling tot de Vlaamse dame rijdt hij niet dat hele stuk terug. Hij heeft de leeftijd bereikt dat hij met het vliegtuig reist en de caravan wordt door de camping bewaard. Dit jaar gaat hij proberen om de zomer ook te blijven. "Als het te heet blijkt, vlieg ik wel eerder terug en kom ik in september terug." De campinggasten komen uit heel Europa. Onze rechterburen zijn Italianen, links zitten Fransen, tegenover ons Belgen, schuin tegenover Spanjaarden en achter ons Duisters.

Net als op de vorige camping horen we 's avonds een raar klikgeluid. Aanvankelijk dachten we dat het getik van een afkoelende camper was maar het geluid kwam duidelijk van buiten. Het heeft heel wat avonden geduurd en zoeken op internet voordat we hadden achterhaald dat het een gekko. Nieuwsgierig naar het geluid. Luister n paar seconden van deze youtube: [muurgekko](#)

De camping ligt naast het dorp Torre del Mar, zo'n typische badplaats met een breed (grijs) strand, boulevard, parkjes en speeltuinen. En hier liggen op het strand Chiringuitos, een kleine strandtent met ernaast een vissersboot gevuld met zand waar de sardines, brasem en inktvis geroosterd worden op een stok. De vis komt een dorp verder aan land. Uiteraard wil ik dat proberen. De vis wordt enkel bestrooid met zout en is supervers; je zuigt het vlees van de graat. Ondanks mijn lovende woorden mag/moet ik alle visjes opeten. Wil René griezelt bij het idee. En het moet gezegd: het verkeer rijdt met een boog om ons heen of blijft achter ons hangen tot er plek is. We hadden gedacht dat we langs het strand over boulevards

konden fietsen maar die worden allemaal verbouwd en zijn met hekken afgezet. Een keer negeren we een fietsverbod en komen tot stilstand bij een afgesloten tunnel, het alternatief zijn een heel aantal trappen. Nou nee, dus weer stuk terug en weer over de gewone weg. Een stuk 80 km-weg omzeilen we via een droge rivierbedding, 'n smalle stoep achter de vangrail, 'n gravelpad en tot slot een prachtig robuust geplaveide strandweg (dus stuiteren) om eindelijk in een voorstad van Malaga te belanden.

We zitten op fietsafstand van Malaga – 30 km. Die afstand zullen we grotendeels langs de doorgaande weg moeten fietsen. Meestal mag het verkeer daar 60 km en in de dorpen 50 tot 30.

Het is heerlijk fietsweer doordat de zon achter een sluier hangt. Malaga is een levendige stad met een centrum vol winkels, smalle straatjes verstopt door veel toeristen. We zagen al twee grote cruiseschepen in de haven liggen. De stad is een mix van Nice (Brede drukke boulevard, statige hoge barokke huizen in zachte tinten, gladde marmeren winkelstraten, zeeklimaat), Wenen (ook de 19e eeuwse hoge huizen en er rijden koetsen met paarden) en Valencia (veel street-art en wijken die vroeger vissersdorpen waren met hun kleine kleurrijke huizen). We cruisen door de drukke straten en bezoeken het Alcazaba, het moorse paleis waar het wemelt van de mensen die allemaal een foto proberen te nemen in de verschillende prachtige bogen. Door de drukte en de gedachte dat we die 30 km langs de drukke weg weer terug moeten, hebben we

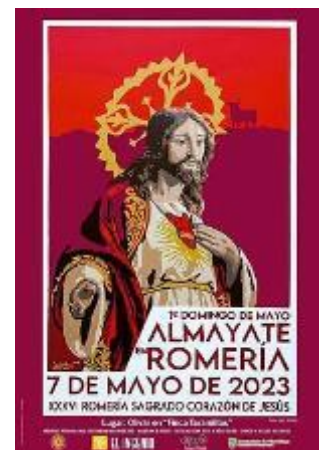

niet de rust de stad verder te verkennen. Dus geen Picassomuseum, geen Centre Pompidou, geen hamam (oosters badhuis), geen kathedraal, geen 17e eeuws Castillo, niet in het park gaan zitten, de haven bekijken, niet op zoek naar de street-art. Kortom heel veel reden om een keer terug te gaan.

Romeria, Ronda en Rots

Torre del Mar, Ronda, La linea, Gibraltar 8 -13 mei 2023

Als we vrijdag naar Torre del Mar fietsen voor boodschappen zien we op een aantal tijdelijke politie verordeningen. "Verboden te parkeren op zondag". Eenmaal terug zoek ik op internet wat er zondag mogelijk gebeurt. Ik vind een processie vanuit Almayate, daar gaat mijn hart niet sneller van kloppen. Zie de poster hiernaast. Na de paasprocessies geloof ik het wel. Onze Vlaamse overburen komen zondagochtend om kwart over 10 voorzichtig melden dat er aan het einde van de straat een processie met een sterk folkloristische karakter voorbij trekt. "Heel ver weg kun je de al muziek horen. Misschien een idee voor u?" Oké onze belangstelling is gewekt. We trekken de schoenen aan en fietsen naar de weg. Daar zien we auto's met huifkarren en dames met flamenco jurken voorbij trekken. De burens staan er ook. Ze vertellen dat we het interessante deel gemist hebben. Maar geen nood, ze staan even verder op de brug onder de bomen een tijdje stil. Ze blijken er samen te ontbijten. Het is een grote verzameling van mooi uitgedoste ossen- en paardenkarren, dames in fleurige en strakke flamenco jurken, mannen met wit overhemd, kort jasje en cordovaanse hoeden op paarden. Heel veel paarden terwijl we zelden paarden hebben gezien. Mensen

delen niet alleen eten, maar ook water, wijn en het bier. Hoewel het nog geen 11 uur is. De karren blijken niet alleen mensen te vervoeren maar ook tafels, stoelen, koelboxen met eten en veel drank. Na het ontbijt zet de stoet zich weer in beweging met de paarden voorop, dan de oude karren en ergens in het midden het Jezusbeeld met bijbehorende vaandels.

Na een bezoek aan de kerk rijden de koetsen naar een groot leeg terrein aan de rand van Torre del Mare. De paarden en ossen worden uitgespannen en iedere kar/familie bouwt onder een boom of meegebrachte tent een plek met tafels en stoelen. En daar wordt gebarbecued, nog meer gegeten, geshowd, gedronken. Er klinkt opzwepende muziek. Ik spreek een familie (moeder, dochters en kleindochter)

De deelnemers komen niet alleen uit Almayate maar uit de hele regio. Dus nee ze kennen niet iedereen. Een van de dochters (26) vult aan "Nog niet, maar om acht uur vanavond begroet ik ze allemaal." En ze heft haar blikje.

Romeria is vertaald een bedevaart. Maar zo'n kleurrijke, vrolijke en feestende stoet heb ik nooit gezien. Wil René maakte er een video van. Dus mocht je op de eerste zondag van mei in de buurt zijn. ga dan kijken in Torre del Mar.

Ronda

Maandag pakken wij ons boeltje weer op en reizen weer verder richting Westen. Mijn oog is gevallen op n stadje Ronda dat in de bergen ligt voorbij Malaga. Een afbeelding van een kloof trok mijn aandacht en dacht meteen prima plek voor een drone. En dat klopte.

Ik vond ook nog een camping vlakbij. Minpuntje is de 30 graden maar ze hebben een zwembad dat open is. Als we Malaga achter ons laten en de heuvels in trekken vallen de graanvelden op. Die hebben we nog niet eerder gezien. Het lijkt meer een hoogvlakte die bovendien groener is. Het lijkt alsof er een licht groen

tapijt over de heuvels is gedrapeerd. De camping bepaalt de plaatsen en wij krijgen 88. Duimen dat we schaduw hebben. We treffen het. De zonnige plekken bewaren ze voor de laatkomers. Tegen de avond is het zo goed als vol. Dan zijn wij op verkenningstocht per fiets. We hebben tot 19 uur gewacht zodat a. de zon wat zwakker is en b. het licht mooier is voor het filmen (het gouden uur). Het is maar 3 km naar het centrum en we dalen aanvankelijk flink langs witte

huizen en komen dan op een plein met stadsmuren met daarin grote poorten. Morgen gaan we die wel bekijken. En dat zullen we deze avond nog vaker zeggen want het blijkt een prachtig aangenaam stadje. We slaan links af en stijgen flink met aan de linkerkant witte huizen en rechts een prachtig uitzicht achter gietijzeren hekken. En dan komen we op de 'nieuwe brug' die de oude stad verbindt met de marktwijk. Adembenemend. Ik geloof dat ik

dertig heb gezegd: wat is dit mooi. Het uitzicht over de velden, de bergen erachter, de kloof onder mij met daarin een riviertje, zwaluwen en kraaien zweven langs de rotsen waarop de stad gebouwd is. Wauw. Duimen dat de foto's het uitzicht een beetje recht doen. Als de zon onder is, staan we op een heuvel aan de overzijde te kijken naar de rotsen waar de stad op rust in een rode gloed.

Verdorie wat mooi. Morgen gaan we weer kijken. Onderweg zie ik een winkeltje met oude en semi-oude tegeltjes. Enkele met Arabische tekens, christelijke heiligen en Japans tafereel (erg geliefd eind 19e eeuw). Zo'n winkeltje waar iedere stukje is benut.

's Ochtends nemen we eerst weer een foto vanaf de heuvel van gisterenavond. Daarna weer naar de stad die duidelijk drukker is met groepen toeristen die langs de hoogtepunten worden gestuwd. De "nieuwe" (uit 17e eeuw) brug staat vol. Wij kiezen er voor om langs een smal paadje aan de buitenzijde van de oude stadsmuren naar beneden te fietsen naar de oudste brug. Onder deze brug uit de Romeinse/Moorse tijd klatert het riviertje en kwaken de kikkers. Het is een stevige daling van 100 meter dat blijkbaar niet tot het standaard toeristenprogramma behoort. Vanaf deze brug zien we ook de oude (Middeleeuwse) brug, die zo'n 50 meter hoger ligt. Uiteraard fietsen we daar ook naar toe en cirkelen dan wat door de oude stad waar de wegen geplaveid zijn met kleine ronde stenen gelegd in patronen. Om 12 uur is de

temperatuur al weer flink gestegen en zoeken we de schaduw en het zwembad op van de camping (vandaag is het ruim 30 graden).

Benieuwd naar de stad in het donker fietsen we na 21 uur weer naar de stad. Waar de hordes verdwenen zijn en de avond zwoel is.

De derde dag fietsen we het dal in om vanuit dat perspectief de stad te zien. (de weg zie je hier op de foto) Dat is een pittige fietstocht door het heftig dalen en stijgen, ondoenbaar met gewone fietsen. Dalen is voortdurend remmen terwijl we met maximale ondersteuning moeten stijgen. Langs de rotsen die loodrecht boven je uit rijzen, wetend dat daar een stad op staat. In het dal is het groen en koel terwijl de plek om de kloof te zien weer vol in de zon ligt.

Tijd voor de laatste klim en een (ijs)koffie op n pleintje. We fietsen nog naar een recente muurschildering op de zijanten van oude flats.

Gibraltar

Vanuit Ronda rijden we naar het Zuiden. Om de tolgeweg te vermijden rijden we door de bergen. Hier zijn bossen op de hellingen waar weinig mensen wonen omdat ze steil zijn. We rijden van mirador (uitzichtpunt) naar mirador. Ik kan zo genieten van bergen, van vergezichten, ruwe lijnen, dieptes en hoogtes. In tegenstelling tot Wil René. Die geniet meer van reuring, van een boulevard aan zee. Dus reizen we tot nu toe van hoog naar laag en terug. De uitzichtpunten kijken meestal naar het oosten dus kijken we tegen de zon in, naar blauwe vage bergen. In foto's niet goed te vangen want die verkleinen het beeld enorm. Als we eindelijk een uitzichtpunt hebben met de zon in de rug blijkt het uitzicht verdwenen door bomen en struiken. Terwijl in dit dal de Guadiaro stroomt die bij de golf van Gibraltar uitmondt. Precies de richting waar we heen willen. Naarmate we zuidelijker komen nemen de huizen en dorpen toe en de hoogte af. Al blijft de weg slingeren tot we bijna de zee in rijden.

We kamperen op een bijzonder terrein. Namelijk die van zorginstelling Asansull. Ruim 50 jaar geleden opgericht door ouders van gehandicapten kinderen met als doel sociale en economisch inclusie. Ze besturen nog altijd deze enorm gegroeide stichting. Bij de ingang wenkt een man dat we door mogen. Bij de receptie zegt hij een momentje aub. En dan begint hij zijn neus hard op te halen en er enthousiast in te peuteren. Pas dan realiseer ik me dat hij een van de 12 mensen met een beperking is, die werken op de camping als dagbesteding. Het team:

In de ochtend zorgt dit team voor het terrein, ze helpen bij de receptie en het schoonmaken. Om half 2 is er veel lawaai in een van de gebouwen waar de lunch blijkt te zijn voor veel meer mensen. Na de lunch gaan ze naar "school" zegt een van de begeleiders. Ze gaan schilderen, zingen, dansen of sporten. De lijst met mogelijke workshops is heel lang. Ik ga kijken bij de padelbanen waar een aantal van hen les krijgen. De banen worden 's avonds verhuurd aan een padelclub. Ook een verdienenmodel. Naast de dagbesteding staan er op het terrein ook paviljoens waar zwaarder gehandicapten permanent wonen. 's Middags lopen/rijden ze een rondje over de camping. Nieuwsgierig? Dit is een video over de organisatie <https://youtu.be/6vKgOal-BJo> (waar de camping niet in voorkomt)

De volgende dag fietsen wij naar Gibraltar als naast de camping het inclusie-voetbaltoernooi wordt gespeeld. De rots is indrukwekkend zoals ze uit zee rijst. Geen andere bergen in de buurt wat het een bijzonder beeld geeft. De nieuwbouwflats er voor zijn 21 verdiepingen hoog maar vallen in het niet bij deze rots.

We hoeven maar 5 kilometer tot aan de grens waar we onze paspoorten moeten laten zien en dan zijn we in Engeland. Gelukkig blijven we rechts rijden, dat maakt het voor ons minder ingewikkeld. Maar voordat we Gibraltar kunnen in fietsen, wachten we voor het rode stoplicht. Overstekende vliegtuigen. Over de hele breedte van het schiereiland loopt de landingsbaan van het vliegveld. Wat 'n toeval dat we net op dit moment er voorbij komen, denken we nog. Die middag op de terugweg staan we weer voor het rood, en als we de landingsbaan over zijn beginnen de signalen weer te knipperen voor het volgende vliegtuig.

En een vliegveld betekent ook verboden voor drones. Wat jammer is want er ligt een gestrand schip 400 meter uit de kust die ze

binnenkort gaan bergen. Was toch wel bijzonder geweest om die van dicht bij te zien. We besluiten om vooral rond de rots te fietsen. Een kabelbaan naar boven vinden we niet zo boeiend, evenmin de ontmoeting met apen die het gedrag van de apenheul vertonen. Wij fietsen eerst naar het zuidelijkste puntje waar we Marokko kunnen zien liggen. Via de oostkant fietsen we terug.

Weer blij met de accu's want deze kant is steil met maar een weg die halverwege verdwijnt in een zeer slecht verlichtte tunnel. Gelukkig weinig verkeer hoewel er toch 32.500 mensen wonen op 6,8 vierkante kilometer. En naast die inwoners zijn er nog heel veel toeristen. Die vinden we massaal in het centrum dat bestaat uit horeca en BTW gunstige producten zoals

alcohol, gadgets, parfum ed. Fish and chips, dat wordt de lunch die we in ponden moeten afrekenen (gelukkig is er pin betaling). Ik scoor er nog gemberkoekjes die ik in Spanje nauwelijks aantref. Straks n kop koffie met n koekje. Heerlijk.

Een creatieve week

Conil de la Frontera en Sevilla 13-17 mei

Op 13 mei rijden we van Gibraltar naar Conil de la Frontera met een speciaal doel: schilderles. Maar voordat ik daar over begin nog iets over de reis en de camping. Die gaat dwars door het natuurpark Los Alcornocales. En voor het eerst in Spanje zie ik runderen in de wei. De weides zijn wel wat groter zodat ik ze met moeite kan zien, zo ver weg staan ze. En het gras is er niet zo groen. Stieren, koeien en kalfjes, de hele familie staat bij elkaar en zoeken regelmatig de schaduw van lage eikenbomen. Als we in de buurt van Conil komen zie ik velden met zonnebloemen, groene velden want ze zitten nog in de knop. Hier en daar steekt er al eentje zijn gele kop naar de zon. Ik verheug me nu al op de gele velden die de komende weken te zien zullen zijn.

De camping in Conil de la Frontera blijkt een typische familiecamping te zijn. We krijgen waarachtig van die plastic bandjes om de pols zodat ze weten dat we op de camping horen. Bij het kiezen van de plek denken we achterin rustig te zitten en dat blijkt een plek heel dicht bij het zwembad te zijn. Een zwembad met glijbanen en dus gillende kinderen en waar het animatieteam voor de ouders - met geluidsversterking - bingo speelt. Dat

geluid concurreert vervolgens ook nog met een feest in het naastgelegen restaurant waar later een liveband speelt. Als die om 8 uur stopt begint de kinderanimatie met een toneelstuk van een uur. Welkom op een Spaanse camping. Op zondag vertrekken de meeste gezinnen. Er is nog een communiefeest van ene Daniela in het restaurant maar in het zwembad kan Wil René weer ongestoord zijn baantjes trekken.

Schilderen

Op zondagmiddag krijg ik n app-je of ik zin heb in een welkomstborrel in n tapasbar in Conil de la Frontera voor de schildercursus. Tuurlijk. In de voorbereiding van deze reis ben ik op zoek gegaan naar festivals en activiteiten die me wel wat leken. En zo kwam ik bij [La Luce Paintings](#) waar je ook 'n dag kan komen schilderen. Het is schilderen met acryl en dat materiaal ken ik tot nu toe alleen van sjablonen of de onderlaag voor olieverf. Dus ik ben wel benieuwd. Er zijn nog vier anderen die maandag met schilderles beginnen. We maken kennis met een Nederlandse uit Tilburg, een Duitse lerares uit Hamburg, een Ierse dramaproducent/boekhouder en een Zwitserse

fondsenwerver uit Zurich. En met kunstenaar en schilderjuf Lucienne Frijns, een Maastrichtse die hier al 10 jaar woont. Vanwege het licht én vanwege de liefde.

Op maandag om stipt half tien blader ik door de mappen met afbeeldingen om iets te kiezen wat ik wil maken.

Het wordt een plaatje van liggende naakte vrouw. Vanwege de kwetsbaarheid, emotie én omdat ze bij de [schilderles in Harmelen](#) met het figuur aan de slag zijn (wat ik ook dolgraag zou hebben gedaan). Ik ga twee

dagen schilderen en aangezien de cursus vandaag start, doe ik mee met de stapsgewijze aanpak. Na het kiezen van de afbeelding is de eerste stap het beter leren kennen van de afbeelding door het te tekenen in houtskool op 'n klein vel, daarna op 'n A3 met nadruk op de schaduwen. Op dat A3 zetten we met een bruine verdunde verf (mengsel van gebrande sienna, ultramarijn en een drupje magenta) de schaduwen neer. De bedoeling is om meer water te gebruiken waar het lichter is en, Hellie, niet schilderen. Alleen met je kwast schaduw neerzetten in een streek, door je wimpers kijken en het naastliggende stukje neerzetten. Om 13 uur zit de les er al op, morgen verder.

Samen met de andere cursisten en Wil René gaan we bij een strandtent eten – heel lekker moet ik zeggen. Conil de la Frontera ligt namelijk aan zee en heeft een prachtig geel zandstrand. Het toerisme is groeiend maar blijft nog beperkt omdat hier de levant kan waaien, een harde wind die wel een week kan aanhouden, dus voor gegarandeerde bruine huid moet je hier niet zijn, wel voor wat sjiekere strandtenten, de witte huizen, hotels en appartementen en kleine straatjes met winkeltjes. Te sjiek? Dan is het naastliggende dorp geschikter, hier zijn de golven wat hoger dus staan hier surfkampen, surfzaken en surfverhuur langs het strand, alternatieve barretjes en bijpassende kledingzaken met tentdoek als muren. En die zijn juist blij als de levant wind de golven opstuwen.

Na twee avonden een kleurrijke lucht gezien te hebben ergens achter de heuvels, fietsen we vanavond naar de vuurtoren en zien daar de zon in de zee zakken. En net als ieder jaar poog ik ons en die mooie hemel te vangen met een selfie. En net zoals ieder jaar is het een geworstel met de juiste hoek en lachstuipen. En als ik over de rand kijk zie ik een meeuw met twee

jongen. Enthousiast roep ik Wil René maar de meeuw is minder enthousiast en zoekt de confrontatie door laag over mij heen te vliegen. Oké, oké ik ga wel n stukkie verderop naar de ondergaande zon kijken.

De tweede dag schilderen gaan we voor het echie door de afbeelding op doek te zetten met behulp van een raster. Wederom schaduw aanbrengen met houtskool en met verdunde bruine verf en heel veel water (ja dit keer heb ik het begrepen). En dan met acrylverf aan de slag. Schakeringen naast elkaar zetten. Werken vanaf een punt. En wederom vliegt de tijd. Het lukt me om het

lichaam er grotendeels op te zetten. De les is voorbij. Maar onderweg ben ik al verder gegaan met de lakens. Nu nog het hoofd.

Sevilla

Na Spanje willen we naar Portugal. Bijna hadden we nog spontaan met onze burens uit Woerden n wijntje gedronken op het terras. Zij zitten bij de grens van Portugal. Maar na de schildercursus, was er nog een dag voor een vertrekkend vliegtuig en met een afstand van 200 km was dat te veel. Dus dat wijntje drinken we gewoon in de tuin als we terug zijn. Op weg naar Portugal reizen we langs Sevilla. Dus het is raar om daar niet 'n bezoek aan te brengen. Bovendien zijn de weergoden ons gunstig gezind want het is bewolkt en maar 27 graden. We zetten de camper in begin van de middag neer op een camperplek vlakbij het centrum. Die camperplek ligt in de haven en is hoofdzakelijk het terrein van een autoverkoper van tweedehands auto's, garage en verlader van auto's. Maar het is wel dichtbij en voor 14 euro staat de camper achter het hek in een stad van meer dan 700.000 inwoners.

Ik wil graag het kasteel van de koning zien (Real Alcazar) en dan met name die in de Mujardin bouwstijl. Daarvoor heb je tickets nodig met een tijdstip. Enthousiast fietsen we door de stad die drukker is dan normaal maar wel prachtig. Ik denk als de zon schijnt dat het nog mooier is. Mijn enthousiasme slinkt als ik de rij zie voor de tickets. Wachtijd van meer dan 1 uur.... Dan ben ik al gesloopt als ik het kasteel nog moet bezoeken. Dus naar het terras en online bestellen. Zo gepiept en we kunnen om 18 uur terecht. Er zijn nog 291 tickets beschikbaar voor dat tijdstip. Als we om zes uur naar binnen gaan, zullen ze allemaal verkocht zijn.

We bezoeken het Spanjeplein (plaza de España) dat 100 jaar geleden is gebouwd, al lijkt het ouder. Spaanse art-deco met neo-stijlen (oa Mujardin). En het is bekleed met veel tegeltjes, voorstellingen in tegeltjes. Ik word daar blij van en zal vandaag zeker 100 foto's van tegeltjes maken. Terwijl Wil met de drone dit plein verkent,

wordt mijn aandacht getrokken door muziek dat ergens uit het gebouw lijkt te komen. Onder een boog spelen muzikanten flamenco muziek terwijl een danseres op een houtenplank ritmes danst. Naast de kleurrijke tegeltjes wordt ik ook blij van deze vorm van creativiteit en blijf een tijdje luisteren en kijken.

De rest van de middag fietsen we rond in de stad en rondom de binnenstad. Dat laatste is niet de moeite waard. Daar zijn alleen woonflats, kantoren en saaie gebouwen. We fietsen ook onder de Metropol Parasol door. Een hoog houten kunstwerk dat ook de paddenstoelen wordt genoemd. Het is verstandig én ook saai om niet meer te gaan bekijken of rond te slenteren in de smalle winkelstraatjes maar ik moet mijn loopenergie sparen voor het Real Alcazar aan het eind van de middag. En dat is echt de moeite waard. Hier maak ik dus die vele foto's van details, muren, plafonds en vloeren met tegeltjes 😊. Ik dwaal vrolijk door de lege zalen, binnentuinen en trappen. Om 7 uur is het klaar. Wil René kan geen tegel meer zien en mijn lijf is op. De volgende ochtend gaan we niet opnieuw Sevilla in. Niet omdat de stad niets meer te bieden heeft maar omdat mijn heupen eerst weer 'n paar dagen moeten bijkomen. Een volgende keer gaan we verder kijken. En dus staat Sevilla net als Granada, Cordoba, Cartagena, Malaga, Cadiz op het wensenlijstje voor Zuid Spanje.

PORTUGAL

Zuid Portugal: Fado, kust en “savanne”

Cabanas, Favira, Lagos en Messajana 18 - 28 mei 2023

Zonnebloemen! Ze zijn er weer de gele velden. En de zon brengt niet alleen deze velden in beweging maar ook zonneovens. Even dachten we dat het tuibruggen waren die we in de verte zagen maar het is de reflectie van zon door 1250 beweegbare zonnepanelen naar een punt op een hoge toren. Er staat een wat kleinere energiecentrale van 625 panelen ernaast. De output van deze centrales is 75 GWh per jaar. Volgens Essent kun je met 1 GigaWatt 1 miljoen huishoudens van stroom voorzien, dat betekent omgerekend dat met deze centrales ca 8.500 huishoudens een jaar lang stroom hebben.

Dat rekensommetje is niet van mij hoor. Wil René rekent het voor en ik schrijf het op. Ik worstel zelfs nog met begrippen als ampère en volt op campings. Volt is altijd hetzelfde weet ik inmiddels. Nou ja bijna altijd. In Spanje schommelt 'ie soms als er veel bedrijven tegelijk stroom gebruiken en wij merken dat want dan schakelt de koelkast over op gas (als die open staat tenminste). Gas gebruiken wij ook om te koken en daar zit geen metertje op. Om niet voor verrassingen te komen te staan moet de fles af en toe gevuld worden. In Nederland ruil je je fles om of laat je 'm vullen. Inruilen in Spanje en Portugal kan niet want het zijn andere systemen en vullen is hier niet toegestaan. Heel Spanje kookt zo ongeveer met gasflessen en die zijn echt overal te om te ruilen. Kopen is lastig. De wet zegt dat voor het bezit van een gasfles een contract nodig is en dus moet een ambtenaar langskomen, adresgegevens en ID noteren en de veiligheid controleren. En je hebt een andere drukregelaar nodig. Op die papierwinkel zitten we niet te wachten. Op een blog gaf iemand de tip dat er een LPG tankstation zit bij de grens van Portugal die wel de gasfles bijvult. Inderdaad geen enkel probleem. Dus met een volle gasfles rijden wij Portugal binnen.

Fado

We stoppen bij 'n camping Cabanas en omdat het hier een uur vroeger is, staan we al om 12 uur op de camping. We kunnen 'n plekje uitzoeken. Uiteraard in de buurt van het zwembad. Na de lunch zien we ineens

een vrachtwagen zand en kiezels storten. Pas dan realiseren we ons dat het groene scherm niet het hek van de camping is maar dat er achter volop gewerkt wordt aan de uitbreiding. Hmmm niet echt een prettig vooruitzicht.

Omdat we zo bijtijds zijn, fietsen we naar een dorpje Favira, langs de zoutpannen waar steltlopers in de waterrijke pannen aan het vissen zijn. In het dorp rijdt een toeristentreintje. Laten we dat volgen dan pikken we meteen de hoogtepunten mee. De snelheid kunnen we wel aan, jammer genoeg kunnen we de uitleg niet goed verstaan. Het treintje stopt bij een niet zo interessante ruïne dus fietsen we verder op zoek naar n terras. Ik kom langs een kerk en zie een mevrouw staan bij n tafeltje. Ze verkoopt kaartjes voor een fado-concert dat over 10 minuten start.

“Doet u er maar twee”. En ik stap over de drempel over van het renaissance kerkje Igreja da Misericórdia waarvan de muren bedekt zijn met blauw-witte tegels die de 8 werken van barmhartigheid uitbeelden (denk aan voeden van de hongerigen, bezoeken van gevangenen en zieken etc). Kortom ik ben al blij nog voordat ik een noot heb gehoord. Om 5 uur begint het Fado concert met uitleg. (Naast de kerk blijkt een historisch museum van de Fado te liggen).

Fado, is het Portugese levenslied. Gezongen aanvankelijk in kroegen en arme buurten werd het salonfähig. Mn door Amália Rodrigues (1915-1999) , de koningin van de Fado. Klassiek verhaal van een arm meisje dat uitgroeit tot wereldster. Daarbij geholpen door de dictator Salazar die verkondigde dat Fado de ziel van Portugal is. Na zijn val in 1974 was Fado aanvankelijk besmette muziek. Inmiddels hoort het bij Portugal en sinds 2011 staat het op de Unesco Werelderfgoedlijst. In iedere stad is er wel een café of restaurant waar je naar Fado kunt luisteren. Er zijn zo’n 400 oude liederen, waarop gevarieerd wordt. Je hebt daarbinnen de *menor*, treurige liederen en de *corrido*, vrolijke fado. De mood van zangeres bepaalt het repertoire en de versie. De bekendste Fado is April in Portugal dat door diverse grote sterren is vertolkt in de verschillende talen. In 1951 zong Eddy Christiani het in het Nederlands. Het optreden duurt ‘n uurtje, lang genoeg voor een kennismaking en ik ben vooral onder de indruk van de gitarist van 12-snarige Portugese gitaar. Hij speelt virtuoos en improviseert met humor. De zangeres benadrukt haar liederen met theatrale bewegingen. Kortom genoten van een spontane actie. En dan toch eindelijk op weg naar het terras.

Natuurcamping

De volgende ochtend pakken we ons boeltje op zodra het verbouwingslawaaï weer begint. We rijden naar aan camping tussen Lagos en Luz. En fietsen in de namiddag naar het kleine Luz met dito strand en boulevard, veel Engelsen, en genieten van de avondzon met de strandvolleyballers.

De camping zelf heet een natuurcamping te zijn. Het zou kunnen dat de verwachting van bezoekers dan wat minder hoog ligt. Het zwembad is net nieuw en prachtig itt het toiletgebouw dat absoluut aan renovatie toe is. Ook al wordt het dagelijks schoon gemaakt, het blijft er groezelig uitzien. Het groen is hier droog en geel omdat er niet gesproeid wordt. Op ‘n middag dat het zacht regent strooi ik weer een handvol bijen-bloemenzaad uit, hopelijk geeft het planten en insecten voor de blauwe eksters die hier rondvliegen. Het leuke is wel dat je je eigen plekje kunt uitzoeken en alleen de afspraak

geldt: houdt minimaal twee meter afstand van elkaar. En met de geringe aantal kampeerders is dat geen probleem en geeft mij weer de rust om het schilderij verder "af" te maken.

Lagos

Een andere dag fietsen we naar Lagos. Een toeristisch stadje aan zee. Het toeristische zit niet alleen in de winkeltjes ook in de 40 kraampjes op de boulevard en in de haven die allemaal een unieke belevenis aanbieden. Rotsen vanaf zee bekijken, grotten invaren en dolfijnen spotten. Met kano, motorboot of catamaran. Met of zonder lunch... Een twee-master vaart de haven binnen met luidzingende jongelui een boord. De tochtjes zijn in ieder geval gezellig. Die rotsen bekijken

kunnen wij zonder boot. We fietsen naar het strand en wandelen onder de rots door naar het volgende strandje en fietsen vervolgens naar de vuurtoren en kijken via de drone naar de rotsen en strandjes onder ons. Rond zeven uur zijn we terug in Lagos om een uitnodiging te accepteren van Marjan - oud collega van Wil René – en Michiel voor een wijntje en een hapje. Maanden geleden had ze al gezegd – als jullie in de buurt zijn.... Dat zijn we.

Heerlijk gegeten! In het donker fietsen we terug naar de camping. De volgende ochtend bekijken met Marjan en Michiel de rotsen die wij gisteren in avondlicht niet goed konden filmen. Aanvankelijk is het rustig maar het toeristentreintje en de tuktuks brengen groepen Portugese en Franse toeristen. Dus file traplopen naar een baaitje waar Antonio ("zeg maar Banderas") mensen een boottochtje probeert te verkopen. Dus als je een fluitje hoort bij deze rotsen weet je dat Antonio ("zeg maar Banderas") een bootje verkocht heeft 😊.

Donkere wolken pakken zich samen dus snel boodschappen doen en terug naar de camping. We zijn net in de camper als het onweer losbarst. De regen daarentegen is flauwtjes en niet de hoeveelheid waar de grond naar smacht. Op het nieuws lezen we dat de Spaanse provincies Valencia en Murcia, waar we eerder waren, juist overstroomt raken door stortregens.

Kurkeiken, eucalyptus en "savanne"

Ook in Zuid Portugal voorspellen ze meer dagen met regen en temperaturen van 18-22 graden. Meer het binnenland in zullen er ook buien zijn maar de temperatuur is 5 tot 8 graden warmer. Zodra we de kust verlaten wordt het groener. Veel kleine heuvels met kurkeiken en eucalyptus.

We zien vooral kurkeiken die geschild zijn. Herkenbaar aan een strakke, bijna zwarte stam en een nummer. Als de boom 30 jaar oud is, kan de kurk van de boom gehaald worden. Met een vlijmscherpe bijl hakken ze een horizontale lijn. Dat is vakwerk want te ver en de boom raakt beschadigd. Dat vakwerk wordt vaak door families gedaan die dat al generaties doen. De naakte boom heeft een koperrode kleur en in de loop van de dagen wordt dat steeds donkerder. De boom maakt opnieuw kurk aan en na negen jaar zal hij opnieuw geschild worden.

Eucalyptusbomen ruiken we vooral. De boom

heeft enerzijds een slechte naam omdat ie brandt als een fakkel. Daarmee spelen deze bomen een grote rol bij het groeiende aantal bosbranden in Portugal. Anderzijds is de Eucalyptus een snelle groeier waar papier van gemaakt wordt en met 800.000 hectare aan plantages - de meeste van Europa - is de papierindustrie een belangrijke economische factor geworden. We rijden er voorbij, nog onwetend van de reputatie van deze boom.

Naarmate we verder rijden maken de bossen plaats voor gele graslanden met her en der bomen. De associatie met de Savanne dringt zich op. We staan op een kleine camping waar nog vier andere gasten zijn en kijken uit op de "savanne". Af en toe horen we de Nubische geiten blaten en verder is het er stil.

Na een paar dagen hebben we ineens last van muggen. Heel veel muggen. Ook in de camper, ondanks dat we horren hebben. Voor we gaan slapen, gaan we op muggenjacht en doden er zeker 10 wat niet genoeg blijkt te zijn. Midden in de nacht voeren we een tweede charge uit. Desondanks zitten we de volgende ochtend onder de bulten. Vooral Wil Renés hoofd is gehavend. We vangen die dag er nog zo'n 10 en houden de camper hermetisch gesloten. En als je dan 's avonds in je bed ligt en binnen 1 minuut zoomt het weer langs oren dan besluit je: morgen naar de winkel en dan kopen we zo'n anti-muggen spuitbus. Vast niet gezond, milieuvriendelijk etc. maar slecht slapen is ook niet goed.

Volière?

Een van de permanente campingbewoners is Tonnie. Een Vlaming die een groot hart heeft voor katten. Zijn caravan staat te midden van een volière, althans dat was onze eerste associatie. Maar het blijkt dat hij een nest van katten heeft gevonden waar hij zich over wil, moet ontfermen. Die zijn uit de auto gezet volgens hem. Hier

in de buurt is niks voor zwerfkatten om te overleven. Dus moet hij dat doen. In de volière staat een tweede caravan waar moederkat en vier kittens wonen. Zijn eigen vier katten wonen er ook maar die gaan de kooi niet uit, die zijn gewend om hun eten te krijgen en luiers verder. Hij wil goed voor de verschoppelingen zorgen dus koopt hij regelmatig kilo's kippenbouten die hij voor de kittens kookt. Ze eten inmiddels een halve kilo kippenvlees per dag. Tonnie

is een bijzondere man, we kunnen zijn leeftijd moeilijk inschatten. Hij heeft een tanig lijf, een slecht gebit,

schouderlang witte haren en loopt altijd op blote voeten. Hij blijkt 70 jaar te zijn en zijn gebruiksaanwijzing is dat hij Asperger heeft. Het voordeel daarvan vindt hij zelf dat hij prima gedijt zolang er niet te veel mensen zijn. Als 88% rationalist maakt dat de vraag of hij gelukkig is, irrelevant. Hij is niet ongelukkig.

EU

Het dichtstbijzijnde dorp is Messejana met 1100 inwoners, althans volgens de volkstelling van 2001. We fietsen er heen om een kaart op de bus te doen. Het postkantoor zit verscholen achter gesloten luxaflex. Eenmaal binnen begrijpen we waarom want behalve de post is dit ook de stomerij, textielwinkel, verkoopt ze tijdschriften, papier en gasflessen. Je waant je even in India met de stapels op de planken aan de muur. Helaas wil ze niet dat ik een foto maak. Dus jullie zullen het met de buitenkant moeten doen. Het postkantoor ligt aan het plein waar ook de kerk, bank, thuiszorg en de kroeg liggen. In een poging een graantje mee te pikken van het toerisme worden twee kerkjes met EU-gelden onderhouden, en wordt de pastorietaan nu aangepakt. Dan snap je ook wel waarom op de muur van het gesloten Turismo-office in grote letters "EU loves Messajana" staat.

Voor boodschappen moeten we een dorp verder: Aljustrel. Op de kaart zien we twee meren waarvan een zeker zo groot is als het hele dorp. De kleuren doen vermoeden dat dit geen gewoon (stuw)meer is. Het blijkt een opvangbekken te zijn voor afvalwater van een grote pyrietmijn. Nog even overwegen we of we het bekken zullen filmen maar het is zo groot en er gebeurt verder niks dat we het maar achterwege laten.

Pyriet is een mineraal waarvan ze zwavelzuur maken dat weer gebruikt om kunstmest te maken of om andere soorten erts te splitsen. Hier komt

sulfiet bij vrij wat weer erg giftig is. De winning van pyriet gebeurt hier al eeuwen. De Romeinen groeven hier ook al naar het pyriet, ook wel klatergoud genoemd. Dat leren we in het kleine mijnmuseum in dit dorp. De informatie is hoofdzakelijk in het Portugees maar stukken zijn in het Engels vertaald. Wat we hier niet terugzien zijn de ongetwijfeld ingewikkelde afwegingen die in dit dorp/regio/land spelen. Afwegingen tussen oa. werkgelegenheid, zorgen voor milieu & gezondheid en de nationale wens om economisch onafhankelijk te zijn van andere landen. Misschien dat de leraar het bespreekt met de leerlingen die er rondlopen.

De stille camping bevalt prima door de rust, het kleine zwembad waar de WiFi goed genoeg is om F1 van Monaco te zien. Al moet ik de laptop vier keer opnieuw opstarten omdat door het onweer de stoppen van de camping er uit springen. Maandag gaan we weer verder.

Évora en omgeving

Évora, Vimieiro, Evoramonte, 29 mei - 4 juni 2023

Rustige weg, we komen nauwelijks auto's tegen. En dan bij de 10e gaat het mis, een busje. De spiegels raken elkaar. En knal de onderste spiegel bungelt aan n draadje. Stukjes plastic zijn uit de behuizing gesprongen. Spiegel terug geduwd en lang leve Ducktape. Alles aan elkaar geplakt en de gaten afgedekt. En ja hoor het knipperlicht werkt nog. Net te weinig ruimte. Kan gebeuren. In al die jaren is dit de tweede keer dat we n spiegel raken. Vorige keer echter zonder schade. Inmiddels hebben we een sierkap besteld.

Rustige weg, we komen nauwelijks auto's tegen. En dan bij de 10e gaat het mis, een busje. De spiegels raken elkaar. En knal de onderste spiegel bungelt aan n draadje. Stukjes plastic zijn uit de behuizing gesprongen. Spiegel terug geduwd en lang leve Ducktape. Alles aan elkaar geplakt en de gaten afgedekt. En ja hoor het knipperlicht werkt nog. Net te weinig ruimte. Kan gebeuren. In al die jaren is dit de tweede keer dat we n spiegel raken. Vorige keer echter zonder schade. Inmiddels hebben we een sierkap besteld.

Évora

De bestemming is de stad Évora. (zie ook video) Een stad waar de geschiedenis op straat ligt. Verschillende periode zijn zichtbaar. De Romeinse tijd (tot 414) met bijvoorbeeld de resten van een tempel, resten muren en enkele gebouwen uit de Moorse tijd (700-1150), de kathedraal rond 1300 uit de tijd van de Reconquista (christelijke verovering), een aquaduct (nog altijd in gebruik) en de universiteit uit renaissance tijd (ca 1560). En dat allemaal binnen de 6 km lange Middeleeuwse stadsmuren. Niet verwonderlijk dat de historische stad binnen de muren op de UNESCO Werelderfgoedlijst staat. Évora ligt op een heuvel met bovenop een grote kathedraal die ingebouwd is door veel huisjes en kleine straatjes. Huisjes op de oude moorse muren, onder het aquaduct. Steile straatjes met kleine steenblokjes. Heerlijk stuiteren we door die straten waarbij we eigenlijk de meeste tijd eenrichtingsverkeer hebben en we dus deels de goede kant en deels tegen het verkeer in fietsen. Een taxi ergert er zich aan maar verder houden automobilisten ruimte voor ons. We zijn ook een van de weinige fietsers in de stad

Ogen tekort

De camper staat op een camper-parkeerplek op 3 minuten fietsen van de stadsmuur. De eerste middag fietsen we rond en bezoeken de kathedraal waar je ook op het dak kunt lopen. Dat geeft een mooi uitzicht over de stad en haar omgeving. We drinken koffie in het park en gaan boodschappen doen. Dinsdag fietsen we verder rond en bezoeken de knekelkapel (zie verderop), bekijken de romeinse tempel en het aquaduct en bezoeken de een na oudste Portugese Universiteit die gewoon open is voor bezoekers. We doen deuren open van

collegezalen` klasruimtes en zien collegestoelen tussen wanden met blauwe tegeltjes waar de studierichtingen van vroeger op zijn afgebeeld (geografie, meetkunde ed). De oude spreekgestoeltes hangen naast de moderne beamers. We trekken ook de deur open van de grote aula en storen een promotie.

Later kan ik boven op het balkon nog een foto van deze oude ruimte maken en zie de professoren in vol ornaat delibereren over de promotie. De promovendus ijsbeert zenuwachtig voor de deur. In de oude bibliotheek zitten studenten met hun laptop onder een schilderachtig plafond waar de houten vloer onder mijn voeten kraakt als ik zachtjes naar de overkant sluip. Het is rustig in de universiteit misschien omdat we er rond de lunchtijd zijn of omdat het studeren massaal online is of omdat het studieseizoen al is afgelopen. De lagere en middelbare school stoppen namelijk op 21 juni om pas weer in september te beginnen. Dat is heel lang maar daar staat tegenover dat er geen voorjaarsvakantie, geen mei- of herfstvakantie bestaat. Rond Pasen en Kerst zijn er wel wat dagen vrij maar verder geen weken tussendoor.

Bitoque

Door mijn enorme nieuwsgierigheid op de universiteit - ik wil eigenlijk wel alle ruimtes doorzoeken op historische sporen – is de lunch een beetje vergeten. Wil René's maag knort en hij beent naar de uitgang: we gaan, nu! Ik pak nog een andere gang en zie dat er een mensa is maar Wil René staat al buiten met zijn fiets in de hand: Ik moet nu eten. Ik zoek snel het dichtstbijzijnde eethuis, door een steegje naar beneden en meteen rechts. Santa Sopa Café (Heilige soep café) daar zou ik normaliter aan voorbij gefietst zijn maar er is binnen nog een tafeltje vrij en er zitten mensen te eten.

Het is er klein, er staan zes tweepersoons tafeltjes tegen de drie muren, aan een hangt een grote tv met braziliaanse muziek, en er een toonbank. Er zitten allemaal werklui te eten die luid met elkaar discussiëren, met de serveerster en met andere gasten. De korte menukaart is alleen in het Portugees maar de serveerster spreekt een beetje Engels. "Je heet toch Julia en je komt uit Brazilië", zegt Wil René. Haar mond valt open en ze weet niet goed hoe te reageren. How do you know...? In een van de googlereviews van 3 weken terug wordt ze genoemd 😊. Oh, wauw, nee dat wist ze nog niet. De beperkte menukaart blijkt nog verder te zijn ingekort tot Bitoque. Het blijkt een soort kapsalon te zijn: rijst, frietjes, sla met tomaten en ui, dunne varkenslapjes met gebakken ei er op en een halve boterham. Het bord is zo afgeladen dat er regelmatig wat op tafel rolt maar het smaakt prima. We zitten nokie.

We vervolgen onze fietsverkenning door de stad: door de Moorse wijk, langs de Moorse muur, oude fontein en onder het aquaduct door. We strijken neer op een terras onder bomen met paarse bloesem - jacarandas. En fietsen over het fietspad aan de buitenkant van de stadmuur dat letterlijk naast de muur loopt zodat je vooral de stenen ziet en niet de muur. Genoeg voor vandaag, avondeten wordt n cracker na zo'n stevige lunch. We gaan vanavond de stad nog wel in het donker verkennen. Nou dat hadden we kunnen laten. De stad is uitgestorven, geen uitgelichte monumenten, sfeervolle pleinen of terrassen. Voor zo'n mooie stad is dat wel een tegenvaller.

Capela dos Ossos

Bizar, ongemakkelijk maar je blijft kijken. De muren en pilaren van de 17e eeuwse kapel van de San Franciscuskerk zijn bekleed met botten en schedels. 5.000 menselijke skeletten zijn destijds verzameld uit begraafplaatsen rondom Évora. Ze zijn zo gerangschikt dat het een mooi geheel is. Het gewelfde plafond is beschilderd en schedels vormen de grenzen tussen de verschillende afbeeldingen. Met plexiglas is er een pad gemaakt die de knefels beschermen tegen nieuwsgierige toeristenhanden. En voorkomt dat botjes

worden meegenomen of zelfs de rare neiging om namen en jaartallen te noteren als bewijs dat je hier was. De kapel had/heeft als doel om de vergankelijkheid van de mens te tonen en de bezoekers aan te zetten tot een christelijk deugdzaam leven. Boven de ingang van de kapel staat *nos ossos que aqui estamos pelos vossos esparamos*. Te vertalen als: Wij de botten die hier zijn, wij wachten op die van jou.

De natuur in

Helemaal volgezogen met historische indrukken en informatie laten we Évora achter ons om tot rust te komen in de natuur. We hebben een ecologische camping uitgezocht die in de natuur ligt en die off grid is. Dat betekent dat ze niet aangesloten zijn op elektriciteitsnet, waterleiding of riool. Elektriciteit wekken ze zelf op met zonnepanelen, een beperkte hoeveelheid drinkwater pompen ze van 300 meter diepte op. Het zwembad is gevuld met regenwater.

De eigenaar Waldemar wordt vrolijk van mijn achternaam want hij was houttechnoloog. Hij knutselde met de eigenschappen van hout om het te verduurzamen zonder chemicaliën. Na 25 jaar onderzoek wilde hij duurzaamheid in de praktijk brengen, autarkisch zijn en zo min mogelijk impact hebben op het milieu. Samen met zijn vrouw (bioloog en vml. docent aan de WUR) zochten ze een terrein waar de natuur nog ongerept was en kwamen uit bij dit stuk land dat op een heuvel ligt met een granieten ondergrond met Mediterraan bos. De 7,5 ha was ongeschikt voor landbouw maar goed voor een extensieve natuurbcamping waar de helft van de plekken onbereikbaar zijn voor een auto. Dan sta je met een tentje echt in de natuur. En hier hoor je dus bijna niets behalve vogels en wind. En 's avonds is het pikdonker, zaklamp meenemen tenzij de maan schijnt. Dus Rense/Marjolijn, Dieter/Evelien een inspirerende plek voor jullie. (www.bbcamping.eu) En voor de anderen - op hun website kun je via een [test](#) kijken of de camping een match is.

Bij twijfel: neem een paraplu mee.

Een van de avonden bbq-en we. Nou avond, eind van de middag want kans op onweer. Waar we geen rekening mee hebben gehouden, is dat plotseling de wind opsteekt. Zo hard dat we de luifel ondanks stormbanden snel moeten opruimen. De gasbbq waait uit dus de rest van het eten bak ik in de pan. Nu nog de afwas. Die vette

zooi wil je niet tot morgen bewaren. De afwas doen we bij het toiletgebouw. We zijn halverwege de afwas als ineens regen naar beneden stort. Hoewel we onder een afdak staan, waait de regen tegen ons aan. We vluchten het toiletgebouw in terwijl de regen de metalen dakplaten geselen, de goot kan het water niet aan. We wachten tot het droger wordt. En we wachten tot het droger wordt. Als het even wat minder regent, wassen we snel de rest af en drogen af bij de douches. Dan barsten regen en onweer opnieuw los. En we wachten tot het droger wordt. En we wachten tot het droger wordt. Ondertussen hebben we het best wel

koud. Na drie kwartier als de regen weer wat minder wordt, zijn we het wachten zat en gaan we toch terug. Het nadeel van zo'n natuurcamping is dat de afstanden groot zijn en de paden die grindachtig zijn, zijn beekjes geworden. Uiteraard zijn we nat als we de camper binnenstappen. Gelukkig stonden de ramen al op 'n kier vanwege de stormachtige wind en is het nauwelijks binnen geregend. Tja de natuur is niet te voorspellen maar het levert wel prachtige luchten op! En de les is: neem bij twijfel een paraplu mee.

Paletmessen

Deze natuurcamping is weer een prima plek om te schilderen. De vrouw op het bed heb ik afgemaakt op de vorige camping waar ik nog een schilderij met houtskool en acrylverf heb proberen te maken. Dat is niet zo'n succes gebleken. De houtskool die ik heb, is erg grof en maakt de verf smerig. Bovendien is met de hoge temperaturen nauwelijks mogelijk kleurtinten in wat grotere hoeveelheden aan te maken want het droogt te snel op. De opzet van een Portugese kerk met vijgenboom op de voorgrond was oké. Dus wie weet ga ik 'm nog een keer maken bij koelere temperaturen.

Wat me wel opviel is dat dikke klodders verf niet zo snel drogen. Wat me op het idee bracht om te experimenteren met een paletmes. Ik heb er twee bij me (twee maten van het zelfde type). Op het "mislukte" schilderij van de Portugese kerk zet ik in een hoek verf in dikke lagen op. Wat me plezier geeft, is dat ik meer nat-in-nat kan werken wat ik bij olieverf ook zo leuk vind. Ik zit achter de camper in de schaduw met een aardig landschap met kurkeiken en rots voor me. Dat ga ik proberen te vangen op een klein vel. Leuk om te doen. Het is zoeken naar hoe zo'n paletmes werkt. Best aardig resultaat, al zeg ik het zelf. Ik leer meteen dat mijn paletmes zich niet leent voor details 😊. De dag erna gebruik ik een iets grote vel en een eenvoudiger onderwerp namelijk een oude deur. De ochtend werkt prima maar in de middag neemt de wind en de warmte toe waardoor zelfs veel verf weer te snel droogt. Voor bijna iedere streek moet ik nieuwe verf mengen zodat het qua kleuren wat rommelig oogt en nat-in-nat werken niet meer lukt. Behoorlijk gefrustreerd stop ik. Ik had het graag afgemaakt. Nu moet ik weer wachten tot een volgende camping. Ik leer ook dat de ronde punten van het paletmes het lastig maken de scherpe hoeken en randen te creëren. Op de volgende camping maak ik het inderdaad af. De temperatuur is in de ochtend is lekker koel en kan ik veel langer met de gemengde verf werken. Ik gebruik de zijkanten van het mes voor lijnen en strijk de laatste laag er als plamuur over heen. Ik ben wel tevreden met het resultaat.

Happy Hour

Sinds zaterdag staan we op een "gewone" camping. Onder een prachtige 120 jaar oude kurkeik. De eigenaar is een Fries die hier al 35 jaar woont. Het avontuur bracht hem in Portugal. Met zijn agrarische achtergrond werkte hij de eerste 10 jaar bij verschillende boeren. Daarna werd hij zelf een kleine boer met wat koeien die grazen onder de kurkeiken. Weer tien jaar verder maakte hij een kleine camping op zijn terrein en bleef ook boer. Het kostte hem 5 jaar om de benodigde vergunningen te krijgen omdat hij moest aantonen dat dit deel van de grond te slecht was om agrarisch te zijn. Ik hoor zijn verhaal als we met een groot aantal campinggasten

op het terras zitten. Siebo (zo heet de Fries op z'n Portugees) creëert iedere zaterdag en woensdag een Happy Hour (zelf glazen en drinken meenemen). En zo zorgt hij voor zijn sociale ontmoetingen want die mist hij wel. "In Nederland heb je sportclubs en verenigingen, hier nauwelijks. In Portugal nodigt niemand mensen thuis uit dus ben je als man aangewezen op de kroeg om anderen te ontmoeten en als vrouw ga je op de stoep voor je huis zitten voor een praatje." Pittige observatie als je in zo'n prachtig land woont.

Vestingen en marmergroeves

Evoramonte, Estremoz, Vila Viçosa, Elvas, Golegã, 5-11 juni 2023

Had ik in vorige blog gezegd dat het hard regende, een paar uur na het publiceren brak hier een nog heftiger noodweer uit. Een hoosbui waarmee 70 mm water in 1,5 uur naar beneden stortte. Toen de regen was gaan liggen hoorden we de kikkers kwaken. De vijver is weer gevuld. De volgende ochtend staan er nog nauwelijks plassen, de grond heeft alles opgezogen.

Geen fietsland

Portugal is geen fietsland te noemen. Er zijn nauwelijks fietspaden en automobilisten zijn niet snel geneigd je ruimte te geven. Als er een tegenligger aankomt, rijden ze gewoon door. Doordat dit deel dunbevolkt is zijn er weinig B-wegen dus moet je als fietser de provinciale wegen gebruiken. Soms hebben die een flinke strook asfalt naast de streep, soms niet. Na wat wikken en wegen gaan we toch fietsen naar een klein dorp dichtbij. We trekken fluorescerende veiligheidsvesten aan en gebruiken 20 minuten de provinciale weg. Gelukkig is het rustig. Het laatste stuk fietsen we door het dorp naar de vesting die hoog op de berg ligt (220 meter hoger).

Vestingen

Die vesting is het oude Middeleeuwse dorp Evoramonte. Duidelijk een vesting die de laagvlakte in de gaten moest houden op eventuele vijandelijke legers. En in het geval van Portugal waren dat aanvankelijk de moren maar nadien Spanje. In de 12e eeuw verklaarde een graaf zijn gebied Portucale onafhankelijk tot grote ergernis van de koning van Castilië (later Spanje). Zijn zoon kroonde zichzelf koning en dankzij de pauselijke goedkeuring (nadat Portugal beloofde de Moren verder terug te dringen) moet Spanje de onafhankelijkheid tandenknarsend accepteren. Wat niet wegneemt dat het in eeuwen daarna regelmatig probeert Portugees grondgebied te veroveren en vooral in deze regio komt het tot veldslagen. Niet verwonderlijk dat in deze regio ook veel vestingen, ommuurde steden en dorpen, forten staan. Evora (zie vorige blog) Evoramonte en Estremoz en Elvas die we de komende dagen gaan bekijken, behoren daartoe. Zie ook het filmpje.

Evoramonte

Dit piepkleine dorp bestaat uit een kasteel, kerk met kerkhof en een straat met huisjes hoog boven op een berg met een prachtig uitzicht over de vlakte. Het kasteel dat er staat is niet meer het middeleeuwse fort maar een 16e-eeuws kasteel gebouwd als een militair object. Ik zou durven zweren dat zandkastelen inspiratiebron zijn geweest. Ik bouwde althans met van die in elkaar passende bekertjes zulke kastelen in de zandbak. Wat het gebouw extra kolderiek maakt zijn

de decoratieve touwen met lussen. We komen ze vaker tegen. Ik ontdek dat deze decoratie hoort bij de Manuelboustijl. Genoemd naar koning Manuel uit de Gouden Eeuw van Portugal (1450-1550), de tijd van de ontdekkingsreizen en de tijd dat letterlijk het goud uit Afrika het land binnenstroomde. Kenmerkend zijn versieringen die met zeevaart te maken hebben, o.a. touwen. Het fietsen naar beneden gaat een stuk sneller. Letterlijk in de helft van de tijd zijn we terug op de camping. Het fietsen is ons meegevallen. Dus morgen fietsen we 45 minuten de andere kant op van diezelfde provinciale weg naar Estremoz.

Estremoz Net als gisteren zie ik het dorp al van verre liggen. Na wederom een pittige stijging, fietsen we via de "achteringang" de oude stad in. Althans zo voelt het want de huizen zijn hier grauw, afgebladerd, deels leegstaand, klein en de was hangt hier ongegeneerd buiten. Al snel wordt mijn aandacht getrokken naar de toren van het oude kasteel en de kerk die aan een groot plein van marmerstenen liggen met uitzicht op de omringende heuvels en landerijen. Net na ons stopt een groep motorrijders die op excursie zijn. Midden op het plein staat een stralend witmarmeren beeld van de heilige Isabel. Hoe mooi is het contrast van de oude motormuizen met zwarte leren broeken en fluorescerende club-T-shirts. Als we een kijkje nemen in de lobby van het 5 sterrenhotel dat in het voormalige kasteel zit, komt de gids van de motorgroep binnen. Hij draagt eveneens een motorpak, half naar beneden gestroopt met een oud T-shirt Africa tours, stoppelbaardje. Hij slijmt bij de oudere dame van de receptie en roept de groep op om hem te volgen. Hij verdwijnt in de binnentuin de trap van de toren op. Niet iedereen gaat mee maar wij schuiven gewoon achter de rest aan. De

trappen worden nu niet veel gebruikt gezien de duivenpoep. De marmeren treden zijn in het verleden wel veel gebruikt want ze zijn uitgesleten. Bijna boven (blijkt later) stappen we een zijbalkon op met grote gaten in de vloer voor regenwater. Mijn maag maakt zich zorgen of dit oude marmeren balkon betrouwbaar is. Er blijkt nog een trap naar boven en daar hebben we een prachtig uitzicht tussen de kantelen door. Zodra de gids weer afdaalt, zorgen we dat we hem achternagaan. Eenmaal buiten vraagt hij of we de kapel van de heilige koningin Isabel (die hier in 1336 stierf) al hebben gezien. Nee wij zijn er immers ook pas net. We kunnen hem volgen. Twee hoeken om en hij loopt een deur in het kasteel binnen. Weer trappen omhoog maar nu met prachtige blauwe tegels. We lopen een kleine kapel binnen met wederom prachtig blauwe tegels die taferelen uit het leven van de koningin tonen (die twee eeuwen later de redenen zijn geweest tot heiligverklaring). Grappige fresco's tegen het plafond waar gepoogd is de kijker in een perspectief mee te nemen. Naast het altaar is een kleine deur die naar een privékapel leidt. Met de groothoek lijkt het meer een doods-kist. Tijd voor licht lucht en koffie. De stad heeft de bijnaam de witte stad vanwege het vele marmer dat gebruikt is.

Elvas

Deze stad ligt op slechts 12 km van de grens die daar trouwens al eeuwen ligt. Net als de meeste steden is er een oud, Moors deel met muren (verwerkt in huizen) en hier zelfs een kasteel, dan een versterking die is aangelegd na de christelijke verovering en dan weer een muur die vaak in de 17e eeuw is aangelegd. Dat hangt weer samen met de 2e onafhankelijkheidsoorlog van Portugal dat na zestig jaar in Spaanse handen te zijn geweest weer een eigen koning uitriep.

Uiteraard was Spanje daar niet blij mee.

Elvas lag aan een belangrijke invalsroute voor het Spaanse leger en het was de kortste weg naar de hoofdstad Lissabon.

Daarom werd Elvas in de 17e en 18e eeuw zwaar versterkt en een garnizoensgrensstad. Een aquaduct van 7 km werd aangelegd om de stad van water te voorzien in tijden van belegering. Wij parkeren onze camper aan de voet van het aquaduct om daar te overnachten. De vesting is zo groot dat je het letterlijk niet kunt omvatten. Zelfs met de drone is maar een deel zichtbaar.

De afbeelding vanuit een vliegtuig op internet was wat ons naar dit stadje liet rijden. Een dag later rijden we nog naar een kleine vesting die hemelsbreed 500 meter verderop ligt én hoger waardoor we weer een ander stuk van de vesting kunnen zien.

Geslaagd

Uiteraard verkennen we dat stad met de fiets. Daar ontmoeten we jonge gasten in pak of avondkleding. Met een zwarte map waaruit allerlei linten hangen. Ze blijken geslaagd te zijn voor de middelbare school. Op het plein voor de kathedraal zoemt het van opgewonden jongeren en hun families. Ik spreek er een aantal aan in de veronderstelling dat ze wel Engels kunnen. Dat is deels waar. Ze blijken een vreemde taal te leren en kunnen kiezen tussen Spaans en Engels. Gelukkig is er bijna altijd wel een broer of zus die kan bijspringen om te vertalen. Een meisje in een blauw cocktailjurkje kijkt me in verwarring aan als ik haar vraag of ze geslaagd is. Haar vader in trainingsbroek en T-shirt roept enthousiast: she is finished with school. Of hij bedoelt dat ze er eindelijk mee ophoudt of dat ze geslaagd is, blijft onduidelijk. Een meisje blijft in de stad om dierenarts te worden. Een jongen gaat in Lissabon economie studeren en de familie wil best poseren voor een foto. De jonge dame in rood poseert ook graag met haar map. Zij gaat humanitarian studies doen. Zij legt mij uit dat in de map uit haar diploma zit en daarnaast linten waar haar klasgenoten boodschappen op hebben geschreven en/of een pasfoto aan hebben geniet, als herinnering. In Nederland wacht Mika, Marjoriekes dochter, in spanning af zij geslaagd is.

The capital of marble

And then something completely different. Was Estermoz de witte stad met veel marmer, vandaag gaan we naar de "capital of marble" althans volgens onze gids João in Vila Viçosa. De stoepen, stoepanden, gevelranden, balkonnetjes, deurposten, hele muren, badkamers etc. etc. zijn van marmer. Een stadje van enig historisch belang omdat hier de wieg stond van de voormalige Portugese koninklijke dynastie. Maar geschiedenis heeft ons niet hier gebracht - gelukkig hoor ik een aantal van jullie denken - maar wij zijn nieuwsgierig naar dat marmer zelf.

We hebben de Marble tour geboekt en blijken de enige twee te zijn. Wat enerzijds heerlijk is maar zoals we later merken ook nadelig. We hebben namelijk een enthousiaste gids die werkelijk probeert om alle kennis die hij de laatste twee jaar heeft opgedaan aan ons over te dragen. Na bijna 45 minuten uitleg over regio, marmer, geschiedenis, verwerking en veiligheid mogen we eindelijk naar buiten. Zelf geeft hij ook toe dat zijn verhaal het minst interessante is maar dan snappen we beter wat we gaan zien.

We rijden naar een kleine groeve waar een bedrijf zit dat marmer verwerkt: zaagt blokken in tegels, schuurt het marmer glimmend en verkoopt ze over de hele wereld. We mogen overal kijken. met de handen op de oren. Persoonlijk ben ik geen liefhebber van het materiaal. Misschien omdat het zo blinkt en meestal protserig wordt toegepast. Maar die zwarte tegels in die kratten lijken toch net schilderijen. Over de productie heeft Wil René een filmpje gemaakt. Daarna stappen we weer in de camper en rijden naar een groot terrein met meerdere putten. De boer die ontdekte dat hij marmer onder zijn olijfbomen had, verhuurt de grond aan meerdere bedrijven die nu marmer naar boven halen op een industriële schaal. De video die Wil René maakt laat zien waar we de camper parkeren – midden op het immense terrein. We kijken in diepe putten van 100 tot bijna 200 meter diep waar de graafmachines zelfs kleiner zijn dan dinky toys. Mijn gevoel wordt heen en weer geslingerd tussen verbijstering, afschuw en enthousiasme en opwinding. Dat laatste zeker als ik op een metalen balkonnetje boven een gigantisch diepe put sta met blauw water in de diepte en witte muren onder mij met de afdrukken van de weggebroken marmerblokken. Afdrukken van zo'n 6x6 meter. Eindeloos veel.

Soms met de handen op de oren. Persoonlijk ben ik geen liefhebber van het materiaal. Misschien omdat het zo blinkt en meestal protserig wordt toegepast. Maar die zwarte tegels in die kratten lijken toch net schilderijen. Over de productie heeft Wil René een filmpje gemaakt. Daarna stappen we weer in de camper en rijden naar een groot terrein met meerdere putten. De boer die ontdekte dat hij marmer onder zijn olijfbomen had, verhuurt de grond aan meerdere bedrijven die nu marmer naar boven halen op een industriële schaal. De video die Wil René maakt laat zien waar we de camper parkeren – midden op het immense terrein. We kijken in diepe putten van 100 tot bijna 200 meter diep waar de graafmachines zelfs kleiner zijn dan dinky toys. Mijn gevoel wordt heen en weer geslingerd tussen verbijstering, afschuw en enthousiasme en opwinding. Dat laatste zeker als ik op een metalen balkonnetje boven een gigantisch diepe put sta met blauw water in de diepte en witte muren onder mij met de afdrukken van de weggebroken marmerblokken. Afdrukken van zo'n 6x6 meter. Eindeloos veel.

Dit stuk grond is onderdeel van een gebied van 20 bij 5 km. Dat gebied maakt dat Portugal na Italië de grootste exporteur van marmer is in de wereld. En dat heeft uiteraard consequenties. Er zijn in dit gebied zeker 160 groeves. Er zijn nog veel meer afvalbergen van marmerbrokken waar geen bestemming voor is. De inschatting is dat 50% van het marmer dat uit de groeven komt uiteindelijk op de afvalberg beland. Een klein beetje is gebruikt voor de aanleg van een spoorlijn en verder wordt een deel vermalen tot cement of verwerkt in

tandpasta. De hoop is nu dat de innovatie om van marmerstof papier te maken, dat afval kan verminderen. Of het gaat werken? Een ander nadeel is dat marmer hard is. Diamantzagen en boren zijn nodig om de blokken uit de grond te zagen en te verwerken. Naast lawaai veroorzaakt dat enorme stofwolken. Normaliter dan want wij hebben mazzel omdat het vannacht en vanochtend stevig geregend heeft.

Het grootste nadeel is uiteraard de vernieling van het landschap met alles wat er leeft. De groeves zijn allemaal eigendom van ondernemingen die voldoen aan de regels maar geen belang hebben bij het landschap en het milieu. Die kosten komen bij de inwoners terecht (een weg die is ingestort). Zijn er in Nederland ook bedrijven eigendom van de grond en hebben wij dan bij wet geregeld dat ze na gebruik weer herstellen of opdraaien voor de kosten? Tegelijkertijd is het landschap in dit gebied ook niet heel bijzonder, het levert werk op in een streek waar niet zoveel is. En ook al ben ik geen liefhebber van marmer - de marmeren buitenkant (5.000 tegels uit dit gebied) van het Perelman Performing Arts Center in NY dat op de plek van het WTC 1 is gebouwd en in september geopend wordt, is werkelijk prachtig. Vooral in het donker is de kwaliteit van marmer - de doorschijnendheid – prachtig samen met de marmer-aders die lijken te bewegen als de verlichting in het gebouw aan staat. Zie <https://pacnyc.org/>

Horse power

Na zoveel beeldmateriaal kiezen we voor een kleine gemeentecamping vlak bij de Taag in een dorp dat zichzelf "the capital of horses" noemt. De borden boven de weg bevestigen dat imago alleen wij hebben maar een handvol paarden gezien in Golegã. Wel heel veel horse power in de vorm van motoren. Wil René denkt een rustige B-weg uitgezocht te hebben om eindelijk eens rustig te fietsen, blijken we op de route van de Lés-a-lés te zitten. Een driedaagse motortocht waar ruim 2.000 motoren dwars door Portugal toeren. "Lekker cruisen en over motoren praten", zegt een deelnemer uit Albufeira terwijl hij zijn road book doordraait. Even verderop voelt mijn fiets niet goed aan, hij stuurt niet lekker meer. Ja beter kan ik het niet uitleggen. Gestopt.

Stuur nagekeken, de vering getest. Niks gek. Weer verder. Kijk eens bij de achterkant, vraagt ik Wil. Oh, een leuke band! Gewoon op een asfalt weg!?

Morgen op weg naar een nieuw avontuur - een artistieke ontdekkingsweek....

Schilderen in Portugal

Tomar en Mendeira 12 – 18 juni 2023

Deze week gaan we tekenen en schilderen. Ja je leest het goed: WE. Na de schilderles in Spanje is Wil René wel benieuwd wat hij er van zou vinden. En als iemand hem stap voor stap meeneemt wil hij het avontuur wel aan. Ik benaderde een kunstenares die in Portugal af en toe een schilderweek geeft. De week in juni bleek vol en was ook bedoeld voor gevorderden. Dus dat paste niet zo. Maar ze wilde ons wel lesgeven maar dan ruim een week later. Dat is dan ook de reden (en de vele regen in het Noorden) dat we heel langzaam naar het noorden reizen.

We mogen op hun terrein onze camper parkeren. Ze kunnen voor elektriciteit zorgen en er is zelfs een badkamer tot onze beschikking. Vanaf maandagavond zijn we welkom. Dus 's ochtends eerst flink boodschappen doen want ze wonen in een dorp met 20 inwoners en de dichtstbijzijnde winkel is ruim een uur fietsen. Die weg kent bovendien flinke hellingen, zoals we later die week ook zullen ervaren.

Tomar

We doen onze inkopen in Tomar. Een mooi oud stadje met een prachtig klooster dat naast het kasteel op een berg ligt. Het klooster is in de loop van de eeuwen gebouwd rondom een oud Tempelierskerkje (ca 1180). En dat kerkje is ook echt het hoogtepunt van het klooster. Het is een achthoek met daarin acht zuilen, met beelden die Arabische trekken hebben en kleurrijke muren. Een paar eeuwen later is de kerk vergroot met een "normale" plattegrond – een kruis. En met kloostergangen, slaapzalen, binnentuinen, studiezalen, refter (eetzaal), keuken ed. We dwalen door de gangen en de zalen, trap op en af. Er moeten heel veel broeders hebben geleefd. Nadat de Tempeliers door de paus werden verboden richtte de Portugese koning een eigen militaire orde op die in dit klooster leefde en vooral actief waren in de koloniën

(Angola, Brazilië). Pas in de 19e eeuw wordt de orde opgeheven. Nu is het een nationaal monument, UNESCO erfgoed waar delen in de steigers staan om gerestaureerd te worden.

Kennismaken

In Mendeira wonen Els en Joost. Beide 75+ en heel actief. Hopelijk zijn wij over 15 jaar ook nog zo vief Joost klust in de tuin (het perceel is 1 ha) en perst heel wat kilo's sinaasappels en grapefruits voor ons. Els is onze "schilderjuf". Na de kunstacademie heeft ze altijd lesgegeven. Vroeger op scholen en nu al zo'n 15 jaar in Portugal. Ze schildert bijna dagelijks in haar atelier, maakt af en toe portretten in opdracht maar de laatste jaren vooral abstract werk. Ze vertelt honderd uit over de mensen in het dorp, over het opknappen van het huis, over haar schilderwerk. Ze timmert aardig aan de weg en heeft een

behoorlijk netwerk opgebouwd en verkoopt af en toe een doek. "Maar goed wat willen jullie leren?", is de vraag die ze stelt als we kennismaken. Ik wil leren aquarelleren, het lijkt me een techniek die ik onderweg makkelijker kan toepassen als het heet is. "Prima, wel een lastige techniek" zegt ze. Als ze mijn werk ziet dat ik onderweg heb gemaakt, vult ze aan: "maar dat kan jij wel leren." De uitdaging staat. Wil René heeft bedacht dat hij allerlei materialen wil uitproberen en volgt graag haar aanwijzingen.

De eerste les

Wil René begint met potlood. Els wil zien wat hij kan. Conclusie is dat hij best kan tekenen. Dus door met houtskool. Een plaatje van een man in de mist. Stapsgewijs doemt er een man op het vel en Wil zijn handen worden zwarter en zwarter. En ik, ik begin met aquarelpapier voorbereiden: natmaken en vastplakken want nat krult en bobbelt 't. Op een karton ligt een appel klaar. "Zo ben ik ook met olieverf begonnen". "Oh dan maken we er een stilleven van." Er komt een schelp bij en een rode lap. De compositie is nog niet spannend genoeg vindt Els en Wil René draagt een blauwe fles aan. Shit, had ik mijn mond maar gehouden. Waterverf is echt anders. "Je begint met bedenken wat je wit wil

houden en dan bouw je licht laagje voor laagje op naar steeds donkerder." Ik knik ja maar nog geen idee hoe dat werkt.

Spannend. Ik kan niks weggummen of overschilderen. Gewend met olieverf ben ik wat enthousiast met de hoeveelheid kleur, dus moet ik de rest weer donkerder maken. Met aanwijzingen en tips is het eindresultaat is redelijk. Dat opbouwen van lagen, eigenlijk weet ik nog niet goed wat dat betekent. De les duurt tot 13 uur. In de middag zijn we vrij en we besluiten een klein stukje te fietsen, de helling af naar het water. Schetsboeken en potloden mee. Nou die tekeningen houden we lekker voor ons zelf 😊

Les 2: een landschap. Wil René aan de slag met pastelkrijt. Waren zijn handen gisteren zwart vandaag poetsen zijn vingers bruin en groen krijt, tot een vennetje tussen de bomen ontstaat. Ik krijg twee vellen (kunnen ze om beurten drogen) en twee foto's. Een van eucalyptusbomen en de ander is een pastoraal landschap met een oud huisje tussen de bomen en tuin op de voorgrond.

Regelmatig houden we ons werk voor de spiegel en zien dan beter hoe de compositie is. Els zelf schildert zelfs via de spiegel. Mijn aquarellen vorderen moeizaam. Vandaag ben ik te voorzichtig. Het papier wordt wel nat maar met te

weinig kleur. Met de bomen kom ik uiteindelijk wel vooruit maar de aanwijzingen voor het andere landschap

gaan het ene oor in en het andere uit. Na 4 uur is dat vel vooral geel. 's Middags kunnen we in het atelier zelf verder prutsen. De bomen vorderen redelijk. Tip: blaadjes met een spons met verf deppen.

Eind van de middag rijden we met Els mee die een afspraak heeft in een stadje 20 km verderop. Wij wandelen rond en drinken wat. Het stadje is niet zo spannend. Daarna laat Els haar werk zien dat in een hotel hangt. Dit is het abstracte werk waarvan ik de serie in wit het mooiste vind. Op de terugweg stopt ze nog bij een verpleegtehuis waar vijf doeken hangen die het levensverhaal van een ridder vertellen en verderop in de gang zien we portretten in pastelkrijt. Wil René zucht. Zo iets maken met krijt dat gaat hem nooit lukken.

Dag 3 schilderen op locatie. Wij gaan een dorpsgezicht schilderen vanaf een picknickplek. Het is niet ver dus gaan wij met de fiets dan gaan we daarna eten in het dorp. Eerst een compositie zoeken, wat schetsen. Ik zit op n kruk met een houten plank op schoot die door een schraag een schuine tafel wordt. Op krukjes staat de verf en het water. Wil René schildert vandaag met acrylverf en ik weer met waterverf. Terwijl Wil René zijn papier donkergroen schildert, bepaal ik weer wat ik wil laten. Ik zit te treuzelen. “Vandaag niet schilderen maar

met kwast kleurvlakken zetten zodat je een beetje weet waar wat zit. Dus niet licht opbouwen met meteen met rood en groen? Gelukkig daar kan ik wel mee uit de voeten. De picknickplek zit onder lindenbomen. Blij toe want de temperatuur loopt hard op en zal vandaag de 34 graden aantikken. Met af en toe een koffiebreek en nieuwsgierige passanten vliegt de tijd én we hebben allebei een stukje dorp geschilderd.

We lunchen op een terras met mooi uitzicht over het water. Aan de overkant zien we mensen in het

water staan. Goed plan, gaan we ook doen. Maar dan de terugweg – omhoog – 7 km met de hoogste ondersteuning terwijl de zon brandt. Dat is pittig en vooral heet. We kunnen afkoelen in het dompelbad van Els en Joost. Daarna kies ik er voor om in het atelier dat heerlijk koel is mijn landschap met bomen af te maken. De camper van 38 graden is geen aanlokkelijk alternatief.

Les 4: Appeltje en portret. Olieverf staat vandaag op het programma en Wil René stelt voor een appeltje te schilderen zoals ik vorig jaar ben begonnen. Weer zoeken hoe dit materiaal werkt. “Niet een deur schilderen maar vierkantjes naast elkaar zetten”. Het resultaat is werkelijk mooi geworden. Ik ga aan de slag met een portret van een oude Noord-Afrikaanse man. Eerst ondersteboven schetsen. Die manier van tekenen hebben we deze week veel gedaan en het bevalt wel omdat we dan beter kijken. Ik wil graag met kleur werken, dus niet natuurgetrouw. Het wordt blauw en krijg de uitdaging om met veel water (en kleur) de belangrijkste

vlakken op het papier te zetten. Donker waar de schaduw is. ' En weet wat je wil laten. Met doek en droge kwast kan ik de verf een beetje sturen. Verbaasd kijk ik naar het resultaat. De kop staat er goed op. Drogen in de zon en daarna met roze de tweede laag aanbrengen. Roze over blauw geeft paars. Ik kan in drie kleuren werken. Tot slot met oker de lichte vlakken wat vriendelijker maken en verdomd met nog wat tips is het portret geslaagd. Het smaakt naar meer en met de hitte buiten is het koele terras en atelier weer een logische keuze. Ik ga aan de slag met dat landschap dat niet meer dan een gele vlek was en Wil tekent de camper om die morgen in een landschap te schilderen met olieverf. Dat is was het leukste materiaal van deze week. En ik ga me opnieuw wagen aan de Portugese kerk met vijgenboom.... We hebben de lat hoog gelegd.

Les 5: De uitdaging. Het voelt als een meesterproef. Vandaag laten zien, hoe ver we zijn. Wil René schildert onze camper zoals die op de natuurcamping stond. Genoeg uitdagingen want een lucht met wolken schilderen die er een beetje natuurlijk uitzien, daarnaast een landschap en dan nog een camper die wit is maar ook niet echt en rechte lijnen heeft. Ondertussen begin ik aan de Portugese kerk. Eerst met potlood de lijnen erop want als perspectief niet klopt, wordt het

een raar schilderij. Dan papier vochtig maken en niet met een spons vegen! De lijnen zijn verdwenen, grrr. Opnieuw getekend. Inmiddels snap ik die lagen op laag en kan de bladeren van de vijgenboom zo opbouwen dat het zonlicht als het ware door de bladeren heen valt. Om 1 uur zijn we uiteraard niet klaar dus werken we in de middag door. Om 5 uur leggen we al het werk bij elkaar en zien dat we veel geleerd hebben. De stappen van Wil René zijn enorm en ik snap dat het aquarel schilderen, nu nog veel oefenen. We sluiten af met 'n wijntje op het terras. We hebben een enorm leuke, relaxte en leerzame week gehad. Els en Joost, we komen zeker langs als we in de buurt zijn.

Rariteiten en Hamertje-tik

Coimbra, Vile Nova de Gaia, Porto 18 -25 juni 2023

Na een week zelf creatief te zijn geweest gaan we ons weer laten inspireren in de universiteitsstad Coimbra.

(Spreek uit ko-iembrah). We vinden n plekje op de gemeentecamping en gaan met de fiets als eerste boodschappen doen. En onderzoeken een sportcafé om vanavond Formule 1 te kunnen kijken. Als we bij een laagbouw naast een flat stoppen waar de ramen te hoog zijn om naar binnen te kijken en de verf van de muren bladdert, stuur ik Wil René naar binnen want het ziet er van buiten een beetje louche uit. Hij komt tevreden naar buiten. Ze zeggen dat ze de race op tv kunnen laten zien. Er hangen er zeker 5. Als we later terugkomen staat het raceprogramma al op het grootste scherm aan. De inrichting is zelfs gericht op GP (grandprix) en het wachtwoord van de Wifi is Ayrton Senna. Hoezo sportcafé dit is een autorace-café. Vroeger hadden ze zelfs racecomputers staan. Kortom de buitenkant van een gebouw zegt niks over de binnenkant.

Coimbra is een middelgrote stad, een formaat dat wij wel prettig vinden. Als we maandag rondfietsen en wat zaakjes geregeld hebben, concluderen we dat we het hier relaxt vinden en wel n paar dagen blijven. Toegegeven we hebben dan het toeristische deel boven op de heuvel nog niet gedaan. We hebben bij een fietsenmaker de remblokjes laten vervangen. Zeker bij mijn fiets was het heel noodzakelijk, er zat geen voering meer op. Ik koop een klein aquareldoosje en Wil René een tekenblok (zie tekening raceauto). We blijven oefenen hebben we ons voorgenomen. Wil René heeft een massage bij een fysiotherapeut geregeld. Daarna is hij weer klaar voor musea én bibliotheekbezoek.

Universiteitsstad

Coimbra heeft namelijk een prachtige oude universiteitsbibliotheek. De universiteit van Portugal is een van de oudste van de wereld (1290). De bibliotheek is van latere datum maar heeft heel veel oude boeken en de bib is absoluut over de top én toch ook sfeervol. Ik heb vooraf kaartjes gekocht want die bibliotheek is niet alleen het toeristisch hoogtepunt maar ook een kwetsbaar bezit. Er mogen maximaal 60 bezoeker per 20 minuten in en dat blijkt met een militaristische precisie uitgevoerd te worden. Om klokslag 11 uur gaat de kelderdeur voor ons open. En een groep van 30 Britten met hun gids en een Braziliaanse gids met zijn twee Aziatische amigo's. Iedere zin van uitleg begint hij met "my friends" en of we willen of niet we horen de anekdotische uitleg. Dan blijken we met z'n allen naar de gevangenis te moeten kijken: twee kleine cellen met voorportaal. Of wachten op de volgende deur die pas na 5 minuten opengaat. Een trap omhoog en komen we op de 2e etage waar n paar oude boeken staan en tafels waar restauratiewerk schijnt te gebeuren. Dan na weer 5 minuten, gaat een nieuwe deur open van de trappen naar de bel-etage: DE bibliotheek van drie aaneengeschakelde zalen, geschilderde plafonds, met wanden vol oude boeken en oude leestafels met een leren afdekking. Die deken

gingen vroeger na sluiting over de tafels omdat dan de beschermers van de boeken actief werden. Vleermuizen. Die

aten de insecten die het papier van de boeken lekker vinden. Om te voorkomen dat de vleermuispoep de leestafels bevuilden lagen er dus die leren dekens op. Weer wat geleerd. Na 10 minuten gaat de bel en worden we met uit de bibliotheek gestuurd - het plein op - het centrum van de oude universiteit die net als in Evora, nog gewoon een onderwijs en onderzoeksinstelling is.

We werpen een blik in de kapel en de grote hal en lopen door een aantal gangen waar ik mijn voorraad foto's van oude tegels aanvul (weer een paar mooie hier bijgevoegd). En dan is het weer genoeg voor vandaag. Ik heb mijn heupen in de afgelopen weken overbelast waardoor ze nu erg pijnlijk zijn en met lopen verergerd dat. Mijn nieuwsgierigheid, mooie,

bijzonder dingen willen zien, zorgt dat ik stelselmatig over mijn grenzen ga. En dat merk je pas als je te ver bent gegaan. Zucht.

We fietsen door een deel van de oude stad waar de straatjes te smal zijn voor auto's, te steil voor kinderwagens en toeristen. In dit deel wonen studenten. Oude verwaarloosde huizen, veel gekladder op de muren en slecht begaanbare weggetjes. Ook de huizen en winkels in de bredere straten in het mindere steile deel, zijn oud maar zeker charmant. Veel toeristen en de straatstenen liggen hier netjes recht. We drinken koffie in het Santa Cruzcafé (deel van een kerk) waar tafeltjes onder de okerkleurige gewelven staan en de wc's achter houten spiegelkasten weggewerkt zijn. Glas-in-loodramen filteren het schaarse licht. Mooie uitdaging zoiets om met aquarel te vangen.

Rariteitenkabinet

De volgende dag zetten we ons bezoek aan de universiteit voort: het rariteitenkabinet. Een fenomeen dat in de 17e en 18e eeuw in West-Europa bloeide. Door de ontdekkingsreizen brachten schepen vreemde dingen, dieren en planten mee. Mensen wilden dat graag hebben en uiteraard ook laten zien. Dat waren wetenschappers, rijke burgers, kunstenaars (Rembrandt bijv.). Hun verzamelingen pasten al snel niet meer in een kast (kabinet = kast), het werden kamers en etages en later gebouwen. Dat werden de natuurhistorische musea. Ook nu zijn er mensen die curiosa verzamelen bijv. Ramsey Nasr – zijn verzameling, zijn verwondering is onderwerp van een 6-delige documentaire Dr. Nasr's Wunderkammer (2023). Aanrader om te bekijken: www.npostart.nl/dr-nasrs-wunderkammer/VPWON_1334277 Kortom ik verheug erg als we het klassieke marmeren gebouw binnengaan en de indrukwekkende trap betreden naar de geologie-faculteit. Grote kaarten hangen bij de ingang geflankeerd door grote fossielen. De hoek om en we staan in een gang met links en rechts vitrines met daarin een oude verzameling van metalen, mineralen, stenen. Rose, gifgroene, goud, zwart, kwarts, rode strepen, geel gespikkeld. Heel eerlijk - wel aardig om de edelsteen lapis zullie te zien (waar ze de kostbare diepblauwe verf van maakten ook

wel Maria- of koningsblauw genoemd omdat het zo zeldzaam is). Maar een rariteitenkabinet vind ik het niet. Halverwege de gang is een doorgang met een zwaar fluwelen gordijn waar ik mijn hoofd doorsteek. Mijn mond valt open. Dit is een oud rariteitenkabinet maar met 20ste-eeuwse verlichting. Een zaal met vitrines en boekenplanken die vol staan met rare dingen: opgezet zespotig lam geflankeerd door een Afrikaans masker, een skelet van een lopende vis (?), oude tekening, opgeprikte insecten etc. Aan het plafond hangen oa een krokodil, kano, skelet van een koe. Er staan nergens kaartjes die vertellen wat je ziet. Als je dat wil weten moet je het zelf uitzoeken. Dat is het doel van de universiteit, de nieuwsgierigheid prikkelen. Dat wat wetenschappers drijft. Het hele rariteitenkabinet blijkt pas in coronatijd te zijn gebouwd naar oude voorbeelden en gevuld met 1% van de curiosa die de universiteit bezit. Hier kan ik uren naar staan kijken. "Precies, en je wilde niet zo lang meer staan" en Wil René trekt me aan m'n oren naar buiten. Hij heeft gelijk maar dat maakt het niet minder onuitstaanbaar.

3D Street Art: Bordalo II

Na vier dagen Coimbra moeten we weer eens vluchten voor de dreigende hitte. Het was hier de afgelopen dagen 20-24 graden. Ze voorspellen voor vrijdag en zaterdag maar liefst 34 en 35 graden. Dus verder reizen naar het Noorden. De route voert ons langs Águeda, geen bijzonder stadje zo op het eerste gezicht. Toch maken we hier bewust onze stop. In Coimbra zagen we Street Art die je een 3D muurschildering kunt noemen. Bordalo II (segundo) is de naam van de activistische kunstenaar die met zijn werk de natuur creëert (dieren in dit geval) met materialen die verantwoordelijk zijn voor hun ondergang.

(www.bordaloii.com/about).

We zien een gorilla en een uil gemaakt van afval verzameld in Coimbra van een enorme afmeting hangen op een muur. De helft van het dier lijkt echt en de andere helft is overduidelijk van plastic resten. Van dichtbij zie je dat ze beide van kunststof zijn gemaakt.

We zijn onder de indruk en als we hem googlen

blijkt hij dus drie kunstwerken te hebben in Águeda. Een mus, een kikker en een katje. En dan blijkt de stad vol met kunst en vrolijkheid, met een gekleurde paraplu als symbool. Jaarlijks organiseren ze hier een kunstfestival in de zomer. En dus zijn veel lantaarnpalen, trappen, muren gekleurd. @Nathalie ik dacht vaak aan je bij het zien van de vele kleurrijke projecten. Gefeliciteerd met 10 jaar

studio Moio!

Porto

Eindbestemming is Vila de Gaia. De stad die tegenover Porto ligt aan de andere kant van de Douro. De plek waar ze de port lageren en waar Porto zijn naam aan dankt. We kamperen op een oude gemeentecamping,

met de nadruk op oud. Wel ben ik blij dat we gereserveerd hebben want ze zitten vol. Uit een camper die achter ons het terrein oprijdt, sprint een vrouw om als eerste bij de receptie te zijn. Als ik vraag of ze bang was geen plek te hebben, ontkent ze luchtig met de smoes dat ze altijd rent. Zo is ze nu eenmaal. Ze blijkt inderdaad niet gereserveerd te hebben en krijgt een plekje met 2 ampère aan stroom. We kunnen kiezen tussen 2 ampère en schaduw of 6 in de zon. Aanvankelijk kiezen we schaduw maar de boom is zo laag dat de camper er niet onder past. Dus 6 ampère en zon. We kunnen altijd vluchten naar zee (500 m) waar het altijd waait. Dan blijkt dat het niet toevallig vol te zitten, morgen is het São João een lokale feestdag in Porto.

Ogen te kort

De meeste gasten gaan met de bus naar Porto, we mogen gelukkig met de fiets. 30 Minuten ontspannen fietsen langs de zee en de Douro over een fietspad op bijna vlak terrein. En dan bereiken we via een brug de overkant precies waar de toeristische wijk Ribeira begint en dus veel toeristen lopen. Maar ook de wegen zijn een uitdaging. Auto's kruipen in file door de stad en bij een gaatje schieten ze erin. Op veel plekken wordt er

gewerkt aan de weg of huizen zodat het nog trager en smaller is. En hier geen vlakke maar steile hellingen. We dalen er één af waarvan we zeker weten dat we die niet naar boven konden fietsen. Gelukkig hebben we nieuwe remmen. Door de drukte en het aldoor opletten in het verkeer kunnen we nauwelijks om ons heen kijken naar de mooie art nouveau bouwstijl en de gekleurde gevels. Eerst maar koffie en daarvoor heb ik het Majestic Café uitgezocht dat beroemd is om de Art Nouveau. En dat ze bekend zijn, is te merken aan de bezoekers om ons heen. Naast ons zitten een Scandinavische moeder en dochter met hun koffers nog bij zich. Het tafeltje ernaast zitten twee jonge Japanse meiden die staande hun gebakje fotograferen. Aan de andere kant twee

Israëlitische mannen. Tegen de muur aan de overkant een Taiwanees stel. Hoe ik dat weet? In het café zie ik ze moeite doen om een selfie te maken waar ook de schoonheid van het café op te zien is. Ik gebaar dat ik wel een foto van hun wil maken. Met graagte nemen ze het aanbod aan en ik portreteer ze met hun duimen omhoog. Later die middag als we onze fiets parkeren lopen ze voorbij. Ze reageren heel Aziatisch enthousiast als ik ze aanspreek en we wisselen uit waar we vandaan komen (Taiwan dus) en uiteraard moet er weer een selfie gemaakt worden met ons erop. Dat het café heel beroemd is bemerken we ook als we afrekenen. Dat zijn pittige prijzen 😊

We vervolgen onze tocht door de straten van Porto langs betegelde muren, statige hoge huizen en Street Art. Een er van is het konijn van Bordalo II. Terwijl wij de heuvels van Porto beklimmen, stijgt ook de temperatuur. We besluiten naar het Soares dos Reis museum te gaan: daar is het koel en stil. We doen dat op ons gemak. Halverwege gaan we twee deuren verder lunchen. Weer zo'n tentje dat ik nooit uitgezicht zou hebben: de kenmerkende tl-verlichting en formicatafels. Voorzien van schermen zodat er veel mensen aan een tafel kunnen

zitten met behoud van privacy of toch nog een restant uit de coronatijd? Er is alleen een dagmenu maar dan wel keuze uit 8 verschillende. Het wordt heek en kalkoen. En we krijgen soep vooraf: Caldo Verde (groene

soep). Koolsoep met aardappel, het traditionele gerecht voor de feestdag. Net als de erwtensoep bij de Koeienmarkt (25 okt Woerden) of het 3 oktoberfeest in Leiden in oktober.

We gaan verder met ons bezoek aan het museum dat is gewijd aan de bekendste Portugese beeldhouwer uit de 19e eeuw die uit Porto komt: Soares dos Reis. Wij kijken vooral naar schilderijen van Portugese kunstenaars. Het tempo van Wil René is een stuk lager dan ik gewend ben. Hij bekijkt sommige schilderijen van heel dichtbij - nieuwsgierig hoe ze het gemaakt hebben. We sprinten langs de sierraden en kerkelijke kunst die op de 2e etage te vinden is en fietsen naar de kade. Daar

slalommen we tussen de toeristen en de kraampjes opgebouwd voor vanavond en morgen met drank, eten en speelgoedhamers. Ja je leest het goed, het is een belangrijk attribuut van deze feestdag. Het gebruik: je tikt voorbijgangers vriendelijk op het hoofd. De oorsprong zijn studenten die in 1963 iets zochten om hun jaarlijkse feest op te leuken. En het werkt aanstekelijk, vrolijk timmeren mensen elkaar op het hoofd. In de loop van de avond neemt het timmeren toe. Met wat alcohol op durven de van nature beleefde Portugezen meer, vermoed ik.

Door de drukte in de stad kunnen we met de drone alleen vanaf het water de stad, de oude metalen brug over de Douro filmen én een huwelijksaanzoek. Althans bijna want ik zie een jongen op een boot op zijn knieën gaan en de hele kade joelt. En dan moet Wil René snel de camera en drone draaien en zie dan maar snel zo'n bootje te vinden.

São João feest

We fietsen terug langs de kade aan de Vila de Gaia kant en ook daar zijn hele rijen stalletjes en een complete kermis waar we tussendoor moeten.

Gelukkig is het nog niet heel druk. Dat is anders als we 's avonds om 10 uur in het donker terugfietsen. De kermis en het podium kunnen we omzeilen door bovenlangs via een dorp te rijden, al komen we midden in het dorpsfeest met overal bbq's en houtvuren waar de sardientjes worden gebakken. Iedereen zit op straat en begroet elkaar. Het heeft wel iets weg van oudjaar. Zeker als er af en toe een vuurpijl de lucht in gaat. Na het dorp zien we hele kolonnes mensen naar Porto lopen. Een dorpsbewoner adviseert ons om de fiets te parkeren en ook te gaan lopen naar de brug want het vuurwerk om 12 uur is echt "amazing." Drie kilometer lopen is te ver. Als er een auto voorbij rijdt besluiten we die te volgen. Dat maakt het fietsen makkelijker omdat mensen uitwijken voor de auto. Als we de oude brug kunnen zien, kiezen we een muurtje om op te zitten en het vuurwerk af te wachten terwijl we kijken naar de voorbij stromende boten en mensen met hun hamertje-tik. We kijken een beetje verbaasd naar de honderden wensballonnen die de hele avond al worden opgelaten en die eenmaal hoog door de wind zuidwaarts gedreven worden. Dat die brandende ballonnen opgelaten mogen worden in zo'n droog land. Het is wel een prachtig gezicht en de groepen die ze oplaten doen dat met veel enthousiasme. Het is een beetje treurig als een familie hun ballon een boom raakt, neerstort en verbrandt.

Om middernacht, als start van het feest wordt vuurwerk afgeschoten van boten en de brug. Altijd indrukwekkend. Zodra het is afgelopen, springen we op onze fiets om de meute voor te zijn. Tevergeefs. Blijkbaar zijn er veel meer mensen die de afstand naar de brug te ver vonden. Voorzichtig manoeuvrerend weten we weer het dorp te bereiken en kunnen weer bovenlangs een ondoordringbare massa mensen bij de kermis en het podium omzeilen. Om 1 uur zijn we terug. De volgende ochtend spreek ik twee New Zeelandse meiden

die pas om 3 uur terug waren. Ze hadden in Porto staan kijken en na afloop had de politie voortdurende de brug afgesloten omdat er te veel mensen over wilde steken. Daarna hadden ze een heel eind gelopen voordat ze een Über hadden kunnen krijgen. Lang leve de fiets!

Op de feestdag zelf laten wij de stad voor wat het is. De zon is zo scherp dat het kampeerbusje naast ons zonder luifel vertrekt, eerder dan gepland naar een camping met schaduw. De nieuwe burens hebben net 400 km naar het Noorden gereden want ze hadden gisteren 40 graden en 's nachts was het ook veel te warm geweest. En het zal gek klinken maar ik zit afwisselend in de schaduw en de zon. In de schaduw heb ik regelmatig kippenvel door de koude wind maar de zon is eigenlijk te fel voor m'n huid maar wel lekker warm. En dit verhaal zit ik te tikken onder de luifel van een strandpaviljoen, uitkijkend over strand en de zee, nippend aan een pingado (espresso met n drupje melk).

Vier landschappen

Monterrosa, Lugo, Santa Gadea, Cudillero, Sargentos de la Lora, Villarcayo, 25 juni – 4 juli 2023

We reizen zo'n 700 kilometer door Noord-West Spanje en zien hele verschillende landschappen. Om een hittegolf te ontlopen, vertrekken we uit Porto (tip van Wesley) Op advies van Carmen gaan we eerst Galicië te verkennen. En van de gallische bossen rijden we langs de Costa Verde naar een prachtige hoogvlakte Las Loras om vervolgens de Ebro een tijdje te volgen in een breed dal.

Rust

We kiezen een kleine gemeentecamping bij Monterrosa (Galicië) waar het lokale zwembad ook toegankelijk is voor campinggasten. Als we eindelijk de goede afslag hebben gevonden, zien we een vies groen zwembad. Pas 1 juli gaat het open. Ook al heeft de jeugd al een week vakantie en het prachtig weer is, heeft de gemeente de restauratie nu gepland. Dus brengt de jeugd hun vrije tijd door onder de bomen voor het zwembad. Beetje kletsen, gamen, balletje trappen, zoenen. We zijn

verrast dat twee jonge meiden zonder schaamte liggen te vrijen, terwijl vrienden er naast kletsen. Mooi dat het hier blijkbaar oké is. Tijden veranderen. Als je het heel heet hebt kun je een duik nemen in de rivier naast het zwembad. Het ligt prachtig alleen ziet het water er niet aantrekkelijk uit. De volgende dag zien we de brandweer het rivierbad schoonspuiten. En een dag later is het rivierbad weer gevuld en zwemmen mensen en vissen al weer in het hele koude water. In de omgeving staan veel oude bomen (mn kastanjes) en door het mos op de lage muurtjes doet het eerder Iers aan dan Spaans.

De rust maakt dat het een prima schilderplek is. En dit keer gaan we beide aan de slag. Wil René met olieverf gaat een stukje van Porto schilderen. En ik ga eens een eigen compositie maken en met aquarel verder oefenen. Het elektriciteitshuisje leent zich perfect als ezel en met een vuilnisbak heeft Wil zijn "atelier" gemaakt. Met mijn spullen. Hoewel ik het super vindt dat hij schilderen leuk lijkt te vinden, vind ik het ook ingewikkeld. Olieverf vind ik zelf tot nu toe het leukste maar ik heb me voorgenomen om andere dingen te oefenen en zo meer/anders te leren. Maar als Wil me iets vraagt dan jeuken mijn handen om de kwast over te nemen en ik overlaad hem met tips die ik weer van Iris (schilderjuf uit Harmelen). De tweede dag lukt het me beter om hem zijn gang te laten gaan.

Zelf maak ik een compositie met een driehoek - ik heb ergens gelezen dat dat een goede vorm is. Een stuntende fietser, een driftig bellende man en een vrouw die onverstoord haar mobiel bekijkt. De wielen verbinden de figuren hoewel ze niets met elkaar te maken hebben. Grappig, je zou de wielen ook als aura's kunnen zien. De outlines van de potloodtekening maak ik met een stift zwart zodat ik de tekening niet kwijt raak als ik met water aan de slag ga (zoals vorige keer). Als ik de verf heb gebruikt zie ik een soort kinderboekillustratie (hmm) en de achtergrond is een rommeltje omdat ik niet vooraf bedacht had wat ik daar mee wilde. Kortom veel geleerd. De tweede dag maak ik met alleen

aquarel de onverstoordbare vrouw. Ik ben redelijk tevreden met het resultaat. Aquarel is voor mij nog steeds een project dat je goed moet doordenken zodat er weinig spontaan kan. Een volgend keer ga ik op zoek naar de spontane kant van aquarel. En Wil René zal zijn schilderij verder afmaken.

Costa Verde

Na de rust gaan we via Lugo naar de kust. Lugo is een stad met een volledige Romeinse muur om de binnenstad. In de maand juni maken ze een geweldig spektakel van die geschiedenis met kampen, wagenrennen, verkleedde mensen ed. Als wij op bezoek gaan is de rust al teruggekeerd. Alleen een paar

wagens en een garnizoen herinneren er aan. En een prachtige kolossale muurschildering van Julius Ceasar.

De making-off door Diego As kun je hier zien (<https://www.youtube.com/watch?v=iOtNaE44sEc>)

We zijn wat langer in de stad blijven hangen dan gedacht dus het is al einde van de middag als we naar de kust rijden. Op google heb ik een camperplaats gezien die vlak bij het strand ligt en als die vol is ligt er een camping in de buurt. Tot onze stomme verbazing kunnen we met de neus van de camper tot aan de rand van de kust rijden met het strand en de zee onder ons. WAUW! Wat n uitzicht. Vanuit je stoel naar de zee, de surfers, de ondergaande zon kijken is als het vuur van de openhaard. Je blijft kijken. Zie ook filmpje.

Het grote nadeel van een camperplek is dat campinggedrag niet getolereerd wordt. Dat betekent geen stoelen, tafel of luifel. Toch zijn we met n stoel voor de camper gaan zitten. En prompt komt de politie ons sommeren de spullen in de camper te zetten. Een waarschuwing, maar de volgende keer... Dan maar wandelen naar het strand, met de drone de kust verkennen en de krabben bekijken die zich in de rotsen verstopt hebben, wachtend op vloed. In de ochtend wandelen we over een nog maagdelijk strand. Beter kun je de dag niet beginnen. Voor een filmpje is alleen de kust wat mager vindt Wil dus heb ik weer op google de kust gescand en een

pittoresk dorpje gevonden. Een uur later rijden we Cudillero bijna binnen als een bord “verboden voor campers” ons dwingt bij de haven te parkeren. Ach, we halen de fietsen van de camper en fietsen lekker naar het dorp. Halverwege staan er hekken met een nors-kijkende agent. Met de fiets kunnen we gewoon verder en zien al snel kermisattracties en marktkramen. Het blijkt het jaarlijkse dorpsfeest van Sint Petrus te zijn: Fiesta de L’Amuravela dat zijn oorsprong blijkt te hebben in de bouw van de petruskerk (1569) én de terugkomst van het schip, met bemanning uit deze stad, dat Florida heeft ontdekt. In Pixtueto (dialect) wordt een “preek” gehouden op een boot op het plein, en nog allerlei andere rituelen. We zijn vroeg want het geluid wordt nog getest, inwoners in klederdracht en de hoogwaardigheidsbekleders verzamelen zich voor de kerk voor de mis die nog moet beginnen. Ondertussen stroomt het kleine dorp vol toeristen en de grijze lucht wordt grijzer. We maken nog snel wat filmopnames maar de drukte en de regendreiging maken dat we terugfietsen. En bij de haven barst de regen los. Wij hebben genoeg gezien en een andere camper is blij dat we vertrekken.

Auto’s en campers blijven gestaag afdalen in de hoop nog een glimp van het feest te mogen meemaken. Zij liever dan wij.

Koude hoogvlakte

En wij, wat gaan we doen? We besluiten de regendag maar als reisdag te benutten en verder oostwaarts te rijden. Bij een tussenstop bespreken we de mogelijkheden en ontdekken dat de tour morgen in Bilbao start dus die regio zal wel uitpuilen wat betreft campers. Ook Pamploma blijkt zich op de maken voor het stierenrennen. Het weerbericht geeft aan dat de kust voorlopig nat en fris blijft, net als de Pico’s, terwijl het gebied ten zuiden daarvan (Leon en Valodalid) weer boven de dertig zijn. We besluiten oostelijk van de Pico’s naar het zuiden te

rijden tot we het zat zijn. Grijze wolken boven een groen landschap levert prachtige plaatjes op. Wil René vindt een camperplek in een klein dorpje (25 huizen) op een hoogvlakte (1000 mtr) waar de wind hard jaagt, de regen horizontaal gaat en het koud is (16 graden). Het is een camperplek met stroom (uniek) én wederom een prachtig uitzicht : een bloemrijke veld en een vlakte zo ver je kijken kunt. In het dorpscafé naast de camperplek zie ik een bordje hangen van een gediplomeerde fysiotherapeute.

De cafébazin regelt dat we haar de volgende dag om 10 uur treffen. We wandelen naar haar Casa Rural – in wording. De tuin en de buitenkant zien er al prachtig uit. Aan de binnenkant wordt/moet nog hard gesleuteld worden maar potentie heeft het. In de woonkamer staat een behandeltafel waar de knopen hardhandig maar effectief uit mijn schouders en nek worden gemasseerd. Ineens weet ik dat het schilderij van de vrouw op het bed in dit

huis moet komen te hangen. En zo geschied.

Inmiddels is het wolkendek grotendeels verdwenen en de wind gaan liggen en dan blijkt de hele omgeving van dit dorp een al bloemen te zijn. Grote velden met klaprozen, kleurrijke bermen. Dwergeiken, coniferen. Bloeiende heide. De vele regen van de afgelopen maand heeft het gebied in bloei gezet na maanden van droogte. Althans dat denken wij. We fietsen er rond en ik kom ogen te kort. En ook dit mooie gebied kan niet zonder contrast.

De bijnaam van Sargentes de la Lora is Aardoliedorp. In 1964 werd hier de eerste oliebron gevonden en inmiddels zijn er

vele bronnen in dit gebied die worden leeggepompt. We zien leidingen tussen de bloemen lopen en zelfs een lekkende pomp waar dikke zwarte olie omheen ligt terwijl de margrietten er gewoon naast bloeien. Unesco heeft het gebied Las Loras, waar dit dorp onderdeel van uitmaakt, uitgeroepen als een geologische belangrijk landschap. Hier zijn veel menhirs en dolmen en hebben de Ebro en de Rudrón kloven gevormd en zie je een soort tafelbergen uit de vlakte rijzen en tot ons groot plezier zweven er valse gieren als wij naar de kloof fietsen. Majestueus ogenschijnlijk zonder enige moeite laten ze zich

meevoeren op de thermiek meestal in groepen van 3 tot 6 vogels. (zie filmpje Rudrón Vallei) En alsof de natuur ons wil trakteren zien we ook nog een das.

Spaanse camping

Na 2 nachten moeten we deze plek verlaten – dat is de maximale tijd dat we gedoogd worden. De kust is nog steeds nat dus reizen we een stukje oostelijk naar een camping want ik wil heel graag douchen. Dat is een van de nadelen van camperplekken. We gaan op de bonnefooi. Als er geen plek is gaan we naar het naastgelegen zwembad en voor 2,70 euro kun je zwemmen en douchen. Het blijkt niet nodig te zijn. De gemeentecamping van Villarcayo heeft wel 'n plekje, wel zonder stroom want het is weekend en de aanwezigheid van het zwembad heeft veel Spaanse gezinnen naar de camping gelokt naast de vaste gasten die driekwart van de camping bezetten. Op een keurige strook gras met stoeprandje kunnen we de camper neerzetten. Onze plek wordt door twee platanen begrensd. Precies één camper breed. We zijn opmerkelijk genoeg de enige buitenlanders op de camping. Het spaanse karakter van de camping bemerken we ook aan de bbq's die in de middag de vis roosteren, kinderen die tot middernacht rondrennen en spelen en daarmee is de ochtend tot na 10 uur oorverdovend stil.

Een plek zonder stroom is geen probleem want de accu's zitten vol na het rijden. En de camper staat goeddeels in de zon zodat de zonnepanelen snel kunnen opladen. We kunnen water koken, laptop, mobiel en scheerapparaat opladen. En als de zon flink schijnt kunnen we ook de fietsaccu's ombeurten opladen. De koelkast koelen we dan op gas. Het enige wat we niet kunnen gebruiken is het oventje. Als het regenachtig zou zijn, wordt het veel lastiger.

De fietsaccu's zijn vol en de campingbazin wijst op de Via Verde die door het stadje loopt. Het voormalig spoor is fietspad geworden. Helaas blijken enkele bruggen gerestaureerd te worden. Daarmee wordt de bijna 40 km beschikbare fietsroute maar 10 km lang. Mijn benen zijn daar niet heel rouwig om want ook daar zijn de planten en struiken omhoog geschoten en is de doorgang soms erg smal.

De kantine van de camping wordt door een hek in 2-en verdeeld om zo de zwembad- en campinggasten te kunnen bedienen met een bar. En achter de bar draait een grote oven met kippen. Hun specialiteit en als we zondagmiddag willen eten, kunnen we beter reserveren. Doen we. Op het terras van het zwembad is een deel van een lange tafel voor ons gereserveerd. Tot onze verrassing moeten we zelf een papieren tafelkleed pakken én de borden, het bestek en de glazen. Om vervolgens in een lange rij gaan staan om onze bestelling te plaatsen. Hoewel we buiten zitten onder een luifel is het een enorm kabaal. De bestellingen worden afgeroepen, mensen kennen elkaar en schreeuwen over en weer. Ik ben oud aan het worden want ik ben blij als ik klaar ben met eten en weg mag.

BASKENLAND

Spaans en Frans Baskenland

Vitoria-Gasteiz - Vallée d'Ossau 3 - 9 juli 2023

Een dag na de Tour zijn we in fietsstad Vitoria-Gasteiz waar we Froger?! op tv zien.

Vitoria-Gasteiz

Bijna ongemerkt rijden we Baskenland in. Hebben we tientallen keren borden gezien dat we in Castilië en Leon waren. Nu merken we het alleen aan de twee talen die op de borden verschijnen. Ongi etorria (welkom). We arriveren in Vitoria-Gasteiz één dag nadat de Tour de France hier is geweest. Alleen aan de vlaggen en hier en daar een etalage herkennen we dat de Tour hier was. Gasteiz is een fietsstad: het is hier vlak (behalve in het oude centrum zijn een paar

stevige

hellingen) en er zijn overal fietspaden en stroken. Ze liggen niet allemaal even logisch (in de middenberm van een rondweg, aan de linkerkant van de weg) maar het maakt dat hier meer mensen fietsen.

De eerste klus die we hier gaan doen is Wassen. De laatste campings hadden namelijk geen wasmachine. Dus gaan we nu naar een doe-het-zelf-wasserette. Zo eentje met veel machines op n rijtje. In een groot formaat machine (14 kilo) en dito droogtrommel is na ruim een uur de bijna lege kledingkast weer gevuld. Zo'n uur hangen op 'n plastic stoel zonder interessant gezelschap, duurt best lang. Wil Rene doet ondertussen boodschappen. Zelfs de tv stond niet aan.

De camper staat op een grote parkeerplaats van een supermarkt waar 40 camperplekken zijn. Tegen de avond staat er zeker het dubbele aantal. 80% is Spaans, de Spaanse vakantie lijkt begonnen.

Wat meteen opvalt in deze stad is de hoeveelheid graffiti. Alle rolluiken zijn voorzien van tags – letters. Af en toe staat er een

best aardige afbeelding. Veelal zijn dat opdrachten om te laten zien welke zaak er zit en dat zijn meestal niet zo'n spannende tekeningen. Misschien past het bij het industriële karakter van de stad. (maakindustrie en logistiek). Zeker is dat twee vrouwen in deze stad graffiti-kunstenaars met buurtbewoners hebben laten samenwerken. Inmiddels zijn er al 18 grote murenschilderingen gemaakt. Voor hun is het doel vergroten van sociale cohesie en opknappen/verfraaien van de buurt met kunst. Een van de kunstwerken is bijzonder omdat er naast graffiti ook mozaïek is gebruikt. Aan de zijkant staan naast de kunstenaar ook de namen van de vrijwilligers vermeld.

Froger, Joling en moderne kunst

Tijd voor koffie en mijn mond valt bijna open als ik een tentje binnenloop. René Froger zingt op het tv-scherf. De eigenaar toont youtube muziekvideo's. Meestal zien we nieuwsuitzendingen met ongevallen, moorden en andere rampspoed. Hier passeren Neil Diamond, Johnny Cash en nog wat zangers. Als Gerard Joling op de tv verschijnt, is het tijd om op te stappen want er zijn grenzen aan wat ik voor 11 uur 's ochtends aankan. Althans dat gaan we uitvinden want de volgende stop moderne Baskische kunst kijken in een museum. We worden op de proef gesteld want zoals altijd met moderne kunst: het raakt je of je loopt hoofdschuddend voorbij. (Uit metaal gezaagde benen met fruit aan de voeten gespiest). En hier is taal af en toe een obstakel. Performance in het Spaans/Baskisch is niet te volgen. Wel weer wat inspiratie opgedaan en aan het eind van de middag rijden we weer verder. Morgen is het woensdag en markt en borden waarschuwen dat je dan als camper niet tussen 7 en 15 uur de parkeerplaats af kunt.

Schilderen

We reizen 40 km verder naar camping – met groot zwembad. Als we ons aanmelden krijgen we n klein woordenboekje cadeau waarin in veel talen het baskisch wordt uitgelegd. Egun ona (Goedendag). Geen woord over de onafhankelijkheidsstrijd die jaren geleden is geëindigd en nog altijd gevoelig ligt. Wel lof voor de overheid die het mogelijk maakt dat kinderen het Baskisch leren op school. In deze regio spreekt meer dan 50% baskisch. Op deze camping kan Wil René zijn spieren weer loszwemmen. En het is weer een plek om verder te gaan met schilderen. Ik probeer wat losser met aquarel te werken. De eerste is een (fantasie)landschapje – best aardig gelukt (misschien eerder stoppen). En nogmaals de vrouw met mobiel – die wordt toch weer te vol. Dan eentje met strepen, een landschap gebaseerd op het bos in Galicie. Tot slot landschap met oliebunkers bij ondergaande zon. Dat

beeld zag ik ooit in de documentaire Planet Finance (VPRO). Wil René bouwt zijn eigen atelier op de fietsendrager en werkt gestaag door aan de pilaren, hekjes en andere details van het grote gebouw, de lucht krijgt wolken en na twee dagen is goed genoeg. Die avond barst het onweer los zoals voorspeld met aan het einde ijsblokjes die de camper geselen. Doordat we zo naar buiten aan het kijken zijn zien we niet dat een van de ramen lekt. Pas als we de kussens weghalen zien we hoe nat het is. Bij een volgende hoosbui zijn we er op bedacht en zien hoe waterstraaltjes onder het raam vandaan lopen. Die moet gemaakt worden als we weer in Nederland zijn.

De bergen in

De temperaturen gaan weer oplopen dus “vluchten” we de Pyreneeën in. We lunchen langs een stuwmeer op een schaduwplekje naast de vangrail. Formele parkeerplaatsen langs de weg zijn in Spanje een uitzondering. Dan klinkt er ineens een alarm. We hebben al eerder een waarschuwing gekregen dat we Adblue moeten bijvullen maar die 50 km terug even genegeerd – formeel kun je nog een paar honderd kilometer vooruit. Het dashboard geeft geen melding. Dan blijkt dat we op de telefoon een NL-alert hebben. We lezen dat dat er een code oranje voor vanavond is en de weerbeelden laten zien dat het voor een heel groot gebied is. De Franse kant lijkt het minst lang dus steken we de grens over. De camperplek die ik uitzocht had veel schaduw wat met 30 graden een verademing lijkt. De eerste regendruppels vallen als we daar aankomen. Een prachtige parkachtige setting met oude hoge bomen. En dan raast de wind in een keer en tilt het raam op zodat het met een klap neerkomt. De camper schud en we zien de eerste takken uit de bomen vallen. Prachtige plek maar voor dit weer niet zo geschikt. Dus we pakken onze biezen op zoek naar een boomloze plek. We rijden 20 minuten verder naar aan dorp terwijl de regen toeneemt en het daglicht verder dempt. De toegang is deels afgezet vanwege iets in het dorp Laruns en de 14 plekken van de parkeerplaats blijken al vol te zijn. Er zijn al campers die op een veldje er naast staan. Even overwegen we om ‘m op de parkeerplaats te zetten (overdwars op 4 plekken) maar we zien dat er aldoor auto’s het parkeerterrein op rijden. Gezien het weer (wederom een zware onweersbui met lekkend raam), het late tijdstip (ik moet echt eten!), zetten we de camper ook maar illegaal op het veldje, op de laatste mogelijke plek. Morgen maar vroeg vertrekken en duimen dat er geen politiecontrole komt.

Verrassende file

hebben lang gedaan om door de Pyreneeën te komen. Niet omdat we een hoge pas hebben uitgezocht (wel een tunnel), niet vanwege de tour al zien we de namen op het prachtig nieuwe asfalt staan. Nee het is een veel verrassendere reden. We rijden via de col Marie Blanc (inderdaad van de tour van 5 juli) naar de Ossau vallei. Gelukkig komen we nauwelijks auto’s tegen omdat het nieuwe asfalt de breedte heeft van een fietspad. Uiteraard veel wielrenners en motoren. De ene vanwege de uitdaging van de hoogte de andere voor de bochten. Eenmaal over de col opent zich een plateau met een grasvlakte waar we veel activiteit zien. Er staan her en der groepen auto’s, er zijn veel mensen. Het ziet er niet uit als een festival, er is geen dorp wat op een feest kan duiden en het lijkt alsof mensen vertrekken. We halen de schouders op en rijden verder om ineens een groep paarden te zien rennen met mensen er omheen. Ze jagen de paarden naar de weg die vervolgens

deel stapvoets, deels rennend de bergweg naar het dal afdalen. Aanvankelijk is het wel grappig om al die mensen bezig te zien om de wilde? paarden in het gareel te houden. Maar de weg naar het dal blijkt lang en wij kunnen geen kant op. (of weer terug rijden over de col wat ook een enorm eind is). Ik ga toch eens vragen wat ze aan het doen zijn want aanvankelijk leek het wel een wedstrijd met vallende en rennende mensen. De jonge man moet grinniken om mijn idee.

“Nee de dieren gaan naar hun zomerweides hoog in de bergen. Ze hebben in het voorjaar in dit lage gebied gegraasd nu brengen we ze daar heen.” Wat we eerder zagen, waren mensen die geholpen hebben de dieren bij elkaar te drijven, hun hoeven nakijken. De hele dag zijn ze bezig geweest. Halverwege de berg is een kroegje waar de paarden mogen grazen langs de weg en de mensen hun dorst lessen. Later zullen we begrijpen hoe nodig dat is. Bij het dorp in het dal splitsen eindelijk onze wegen. We gaan op weg naar een camperplek die we uiteindelijk in Laruns vinden (zie alinea hierboven) waarbij we weer het dorp van de paarden passeren. Nadat ik gegeten heb, weer aanspreekbaar ben, en de regen is afgenomen, gaan we in het dorp kijken welk feest hier is. Van verre horen we drums naderen. Het klinkt niet heel strak dus wel benieuwd. Op het plein is een route met hekken afgezet. De drums komen dichterbij en het geluid zwelt aan. Het blijkt een kudde koeien te zijn die met houten bellen en hun hoeven door de smalle straten lopen. En na de koeien komen, schapen, paarden, koeien, schapen, geiten etc. etc. Ieder jaar aan het begin de zomer vindt de transhumance plaats waar in één dag tienduizenden dieren uit de vallei naar de zomerweides hoog in de bergen gaan. Fokkers, herders, familieleden, vrijwilligers begeleiden de dieren terwijl de overheid in de avond en nacht de provinciale weg afsluit. De hele nacht passeren in dit dorp kuddes dieren. Om zes uur 's ochtend horen ik nog bellen voorbijtrekken. En niet alleen dieren maar ook begeleiders. We rekenen even uit hoe ver die begeleiders en de paarden hebben gelopen: 12 km - 400 meter dalen. En hoe ver moeten ze nog?

De stront achterna

Dat zoeken we de volgende dag uit. Gewoon de stront op de straat volgen. En dat blijkt ver te zijn. Nog 18 km verder en bijna 1000 mtr stijgen. We blijken niet de enige te zijn met dat plan, wel een van de weinige campers. Dat leidt tot wederom tuiten in de file van auto's op een smalle weg naar een parkeerplaats hoog in het Pyreense natuurpark. Af en toe een tegenligger van mensen die de dieren hebben begeleidt, gezien stront tot op de motorkap. De bottleneck blijkt het kopen van een parkeerkaartje. Helaas is de hoogste parkeerplaats niet toegankelijk en parkeren we de camper ergens op het grens tussen de vele tientallen auto's van nieuwsgierigen, wandelaars, kampeerders. Het is zaterdag en sommigen dragen grote rugzakken met slaapzakken. Een zeult er zelfs met een opgooi-tentje. We volgen de kudde wandelaars op het pad naar het stuwmeer en besluiten – gelukkig – halverwege om de weg te volgen naar de hogere parkeerplaats. Na 20

minuten en 100 meter stijgen is daar n hutje met koffie. We lopen wederom 15 minuten over een modderig pad waar regelmatig begeleiders met hun stokken en in auto's naar beneden komen.

Zijn die de hele nacht in touw geweest, hebben ze boven in de hut geslapen, in tentjes? We zullen het niet weten want ik weet dat ik mijn wandellimiet allang heb overschreden. Tandeknarsend draai ik om en loop terug naar beneden. Het prachtige uitzicht op de imposante bergen maken wel iets goed. Vlak bij de parkeerplaats zien we nog een kudde geiten vertrekken terwijl onder een partytent een groepje begeleiders ligt

te snurken. We zijn onder de indruk van de hoeveelheid dieren die hier in de zomer vrij mogen rondlopen met de rotsen als natuurlijke grens. En er zijn hier beren en wolven dus het is niet alleen idylle. We zijn onder de indruk van de begeleiders die zeker 30 kilometer lopen, rennen in zon, regen en in het donker en weten zeker dat de gemeenschap er weer wat hechter van is geworden. En wij, wij dalen af van de frisse koele berglucht (20 graden) naar de warme Haute Pyreneeën (30) en maken ons op voor een warme kleffe nacht.

Changing plans

Castelnau-Magnoac, Rieux-Volvestre, Lussac-les-Châteaux, Niort, Le Rocher, Machecoul-Saint-Même, 9 -19 juli 2023

Gas?!

Eindigde ik mijn vorige blog met de verzuchting dat het een kleffe nacht zou worden, het werden er meer. En niet alleen 's nachts. In een van de nachten werden we wakker van flitsend licht van de koelkast. Vertaling: het gas is op. Dus bed uit, reserve gasfles "uitgraven" en aansluiten. Gelukkig zo kunnen we nog n dagje op deze camping staan. We hebben een plekje met veel bomen = schaduw. Het is zondag en we rommelen rond de camper (poetsen en opruimen, verhaal schrijven, filmpje maken). s' Avonds eten we op het terras van de camping. Boven verwachting goede keuken op de L'eglantier. Terug bij camper zien we weer flitsen van de koelkast. S-H-I-T. De reserve fles blijkt ook al op te zijn. Die zijn we dus vergeten te vullen in Nederland – is onze conclusie. Dan toch maar de elektriciteitskabel uitgerold en de camping 8 euro extra betaald. Voor de niet-kampeerders onder jullie – da's 30% van de rekening. De stijgende energieprijzen zijn ook hier merkbaar. Voorgaande jaren betaalden we 2 á 3 euro als het niet bij de prijs inbegrepen zat. Dit jaar vragen campings veelal 6 euro. Opmerkelijk is dat met het schrijnende watertekort de douchemunten nog niet terug zijn.

Maar enfin, wat doen we?

Ze vullen hier geen gasflessen maar verkopen volle flessen bij supermarkten, tankstations etc. Frankrijk heeft geen gasleiding maar de aansluiting van die flessen past niet in onze camper. Nederland/Duitsland heeft een eigen systeem, Frankrijk dus ook en dat geldt ook voor Spanje en Italië. Vier verschillende systemen in Europa – lekker makkelijk. Via Internet vinden we mogelijk een bedrijf dat 40 km verderop zit dat misschien "illegaal" flessen vult. Een andere oplossing

is een camper-onderdelenwinkel in Toulouse (100 km verder) die misschien een adapter verkoopt. We proberen het gasvul-bedrijf te bellen maar krijgen een bandje te horen (met keuzeopties maar wat die zijn verstaan we niet). De jonge dame van de receptie van de camping belt voor ons om te vertalen en krijgt waarachtig het bedrijf aan de lijn. "Nee, ze vullen geen flessen voor particulieren alleen voor professionals." Jammer genoeg is de receptiedame niet zo assertief om de situatie voor te leggen dat er twee Nederlandse kampeerders, och arme, op de camping staan die geen gas meer hebben om te koken en of ze geen oplossing weten. Bovendien passen de Franse flessen niet in de camper etc.. Nee, deze dame hangt op en zegt ons dat ze spijtig genoeg ons niet kan helpen. Dus change of plans: vertrekken en zelf op zoek gaan naar een oplossing. We besluiten toch naar het gasvul-bedrijf te rijden. En uiteraard komen we net om 5 over twaalf aan. En dan is in Frankrijk net de lunchpauze begonnen. Als we de camper parkeren voor het bedrijf komt een vrouw fronsend naar ons toe. We leggen haar ons probleem uit. Of we over een uurtje weer terug kunnen komen. Tuurlijk – absolument.

We lunchen en de sfeer in de camper is beduidend lichter geworden. Natuurlijk kunnen we zonder gas verder reizen. Kamperen op campings met elektriciteit en niet parkeren onderweg (zeker niet met deze hitte). Als we

rijden houdt de autoaccu de koelkast min of meer op temperatuur. We kunnen eten maken met ons elektrische oventje, veel salades eten of uiteten gaan. En onder in de camper staat ook nog een pot completa als vervanger van warme opgeklopte havermelk in de koffie. Met gas is het wel makkelijker. We rekenen ondertussen uit hoe dat met ons gasverbruik zit. Het blijkt dat we sinds de laatste vulling op 18 mei maar liefst twintig dagen met zonne-energie en gas te hebben gekampeerd ipv elektriciteit uit een kabel. Voor ons is zonne-energie nieuw. Het biedt andere mogelijkheden zoals in een stad gaan staan ipv een camping ver buiten de stad. Op een natuercamping kamperen, aan het strand bivakkeren. Zonder gas gaat dat niet meer lukken.

Als we een uur later aanbellen met twee gasflessen in de hand, komt er een andere vrouw naar ons toe. Wij vertellen weer ons probleem en zij kijkt moeilijk. Ze vullen geen flessen voor particulieren en ze weet niet of ze onze Nederlandse flessen wel kunnen vullen. Via een walky talky wordt er iemand van de werkvloer opgeroepen. Ook hij kijkt bezorgd. Hij gaat kijken of het kan en komt later terug met een karretje waarmee onze twee flessen het fabrieksterrein op gaan. We hebben namelijk aangeklopt bij de gasvulfabriek van ZW Frankrijk. De vrouw neemt ons mee naar n paar stoelen die in de schaduw staan net buiten het hek. Ze heeft een aardige collega gevraagd van wie ze weet dat hij z'n best zal doen. Ze neemt alle tijd voor ons en noemt zichzelf secretaresse. Als we doorvragen blijkt ze de logistieke planning van het bedrijf te doen. Vanwege veiligheid kan ze ons niet rondleiden, en zitten we buiten de poorten maar ze beantwoordt in alle rust onze vragen. Ze vullen hier 8 à 10.000 flessen per dag met een team van 25 mensen. Het gas wordt aangevoerd per trein, de lege flessen komen per vrachtwagen uit supermarkten en benzinepompen ed. Terwijl we zitten te wachten komen twee grote vrachtwagens aan met lege flessen. Een mix van lange flessen die vaak per vier in de industrie worden gebruikt, de gewone grote en de kleine stalen flessen en tegenwoordig ook kunststof flessen. De vrachtwagens worden weer geladen aan de hand van haar planning. Precies zo dat de vrachtwagen stabiele wegligging heeft. Het bedrijf bestaat sinds 1946 en naast deze kent het bedrijf meerdere vullocaties in Frankrijk. Na een half uur zien we nog steeds onze flessen niet terwijl vullen in Nederland echt 3 minuten werk is. De vrouw glimlacht en vertelt dat een van de drie vullijnen gestopt wordt omdat onze flessen, die afwijkend zijn, te kunnen vullen. Wauw daar worden we even stil van. Een fabriek die hun productielijn stillegt om onze flessen te vullen. En na ruim 45 minuten komt het karretje met onze flessen terug. En dan de hamvraag: is het gelukt. Dan breekt zijn glimlach door. Ja hoor, allebei. We mogen niets betalen (ze kunnen dat financieel niet verwerken). Maar ook het aanbod om bier voor de mannen te kopen, slaan ze af. Bon voyage – goede reis en ze verdwijnen weer achter het veiligheidshek. Onze flessen zijn gevuld, dat weten wij, dat weten zij en dat blijft tussen ons. Merci beaucoup.

Bloedheet

De stemming in de camper is nu echt opgelucht. Geen beperkingen voor het vervolg van de reis. We rijden naar een camperplek iets verderop - met elektriciteit – uitgezocht voor het geval dat... Wat we echter niet in de gaten hebben, is dat de temperatuur stevig is gaan stijgen. De luifel draaien we uit maar de schaduw brengt niets als de lucht zo warm is en er geen zuchtje wind staat. De temperatuur loopt op tot 36 graden en om 18 uur is het in de camper 41 graden. En met hitte ben ik niet op m'n best. Eigenlijk gewoon een chagrijnige mopperkomt. Ik hang apathisch in mijn stoel. Geen puf om het verhaal af te maken en online te zetten, en mopper verder op het weer.

Natte washandjes en voeten in een emmer water verkoelen een beetje. Een plons in het naastgelegen gemeente zwembad geeft een grotere verkoeling, al maakt de wandeling naar de camper in de zon dat weer ongedaan. Als de zon onder is neemt de warmte een beetje af maar om 10 uur 's avonds is het kwik in de camper nog boven de 31 graden. Alle ramen staan tegen elkaar open – dit is pas echt een kleffe nacht.

Naar het noorden

We bestuderen de weerkaart van Frankrijk en zien dat in heel Zuid en Midden Frankrijk de temperaturen ruim boven de dertig zijn en de komende dagen zullen blijven. Dus Change of plans: alleen Bretagne is het beduidend koeler. We tikken Brest in de tomtom en gaan om 9 uur op weg. Als pauze -activiteit zet ik het verhaal van vorige week online. We rijden tot we het zat zijn. Lang leven de autoairco. Rond 7 uur en 465 km verder - in de buurt van Poitiers - zijn we er klaar mee. We doen boodschappen, gaan naar de gemeentecamping van Lussac-les-Châteaux, eten n boterham en gaan slapen. 's Nachts koelt het heerlijk af, de camping is heel rustig dus slapen we als marmotten tot 9 uur.

Niort: groene camperplek in de stad.

We zien een rups van een nachtpauwoogvlinder (ca 6 cm).
Een merel gaat er mee van door.

Niort

Na zo'n lange dag rijden hebben we geen zin om ver te rijden. Westelijk ligt het Natuurpark Marais poitevin. Een gebied met wetlands, groen Venetië lezen we ergens op n site. Lijkt ons een prima bestemming. We kiezen eerst een camperplek in Niort uit. Een stadje aan de rand van dat gebied. Een wonderlijk groene en stille plek, echt midden in de stad. Er staan 6 andere campers maar door het weelderige groen zie je ze nauwelijks. We pakken de fiets en verkennen de stad - langs markthal, opgraving en kasteel. Door winkelstraten,

langs muurschilderingen en kunst. Een overzichtelijk centrum met kleine straatjes, oude huizen en dito appartementjes. Bij de supermarkt zit, hangt een groep van zeven zwervers. Opvallend is dat ze allemaal blank zijn terwijl de stad zelf veel kleurrijker is. Als we 's avonds door het stadje wandelen zit de groep er nog steeds met een aantal andere gezichten waaronder drie vrouwen. Een is peuken van de grond aan het verzamelen, een andere praat met dubbele tong en de derde hangt bijna laveloos om de nek van een man. Ik merk dat ik triester wordt van het zien van die vrouwen dan van de mannelijke zwervers. Wat 'n zwaar en uitzichtloos leven.

Groen Venetië

Om 8:30 wordt er op de camperdeur geklopt. Buiten staan twee Franse BOA's die het geld van de staanplaats komen innen. De twee vrouwen dragen een donkerblauw uniform. De ene regelt de betaling van 13,40 euro – we kunnen ook pinnen – en de andere schrijft n recuutje. “Bon journee” en op naar de volgende. Vandaag is Damvix de eerste bestemming. Het klinkt als een plaats uit Astrix en Obelix. Het ligt in het hart van het natuurgebied waar veel fiets- en vaarroutes zijn uitgezet. En een fietstochtje hebben we al lang niet meer

gemaakt. Het dorp kent 750 inwoners en staat vol met vogelverschrikkers. Zo'n zes jaar geleden is het idee ontstaan en inmiddels wordt iedere zomer van tweedehands materialen prachtige creaties gemaakt met uiteraard een verkiezing. Er zijn zelfs wandeltochten van 3 en 5 km uitgezet langs de bizarre uitgedoste vogelverschrikkers.

Het lijkt net Nederland. Alles is vlak, 24 graden licht bewolkt, kanaaltjes met af en toe bruggen, weilandjes omzoomd met bomen en mini grondstukken met n hek en een caravan, houten huisje er op. Beetje Reeuwijks plassen waar de huizen je het zicht op het water ontnemen. In de 30 km die we fietsen zien we weinig natuur. Het water zijn vooral slootjes en af en toe een kanaal. We verheugen ons op het voetveer over een kanaal dan blijkt dat die uit de vaart is. Kortom beetje tegenvallend. Change of plans

We zitten niet zo ver van de kust en via de app Camper Carpark vinden we een camperplek op 500 mtr van zee met 20 plekken. De app voor bewaakte camperplekken geeft aan welke voorzieningen er zijn, hoeveel plekken nog beschikbaar zijn en de kosten. Bij Rieux leverde het een prachtige plek op.

Nu blijkt achteraf dat

de ligging het enige positieve is. Want de beloofde wc blijkt een vieze openbare toilet te zijn op een grote parkeerplaats waar het vanwege het prachtige weer heel druk is. De douche ontbreekt, wifi werkt nauwelijks, de plekken zijn heel klein - we staan rug aan rug en het is er erg rumoerig. Jammer. Soms heb je mazzel, soms niet.

We wandelen naar zee en zien een rotsachtig strand en onderweg een fietspad. De plek die we hebben is 24 uur – tot 17:00 uur de volgende dag. We gebruiken de ochtend om de kust te verkennen met de fiets. We zien vooral vakantiedorpen en een kust met rotsachtige stranden. Mooi om naar te kijken – niet zo toegankelijk voor zwemmers. En dan stuiten we - letterlijk - op een vlooienmarkt. De route loopt nl door een weiland maar die is geblokkeerd door tafels en parasols. We kopen een bordje met oranje rand voor een euro. Voor thuis. Sinds een aantal jaren kopen we tijdens de vakantie een of meer verschillende bordjes.

Schilderen

Na de lunch weer verder. Maar waarheen? Behalve CamperCarpark gebruiken we Campercontact en gewoon google. We willen niet zo ver meer rijden. Mijn oog valt op een review van een camping: groen met grote plekken, goed sanitair, alleen jammer dat het stadje zo saai is - dus goed voor een nachtje. Bingo denk ik. Na een week dagelijks reizen zijn we wel weer toe aan een paar dagen staan en lekker schilderen.

Als we vertrekken breekt het touwtje van de hor (alweer!). Kunnen we die ook op de camping maken want dat is een rot klusje. De hor moet deels uit elkaar. Van de vijf lijnen zijn de onderste twee gebroken dus

moeten we met vissersgaren de touwtjes aan elkaar knopen. Door kleine gootjes prutsen en weer in elkaar zetten. Zijn we met onze ervaring toch nog een uur mee bezig.

De beschrijving van de camping klopt, een parkachtige aanleg en er is plek zat. Wederom een gemeentecamping waar we de enige buitenlanders zijn. En dan weer schilderen. Sinds Zuid-Spanje broedt ik op een idee om de vrolijke jurken van de Romeria (zie blog van 13 mei) te schilderen. Al tekenend maak ik een voorstelling van karren, dames, een os en een ruiter. Zoals altijd weer veel/vol én uitdagend want hoe schilder je met aquarel jurken met ruches, stippels, stola's met lange slierten ed? En Wil René bladert door de foto's en kiest de oude herder van de ossen (van diezelfde Romeria). Hij beperkt de foto tot een portret. Over uitdaging gesproken: zijn eerste portret. We blijven vier dagen schilderen en discussiëren over compositie en kleuren.

BRETAGNE

Land van eb en vloed

Bouin, La Roche Bernard, Pont Aven, Quimper, Le Conquet, Morlaix 19-29 juli 2023

Kwelders en oesters

Onderweg gaan we fietsen rondom Bouin in de Marais Breton Vendéen waar het wemelt van de kwelders. Het zeewater sijpelt in het achterland door. Wat het vreemde plaatje oplevert van veel water en dorre weilanden waar koeien luieren. En er zijn vogels, veel vogels. Uiteraard meeuwen en duiven maar ook veel koereigers, blauwe en witte reigers, zwanen en lepelaars. De fietsroute die we bij het informatiecentrum hebben gekregen is wat te lang voor ons, dus korten we die in. Wat lastig blijkt. Een eerste poging loopt dood in het hoge onkruid op een kleine strook tussen twee sloten in. Dus een stuk over een drukker weg en daarna keurig de bordjes volgen. De route leidt ons langs een duinenrij waar we op een punt de zee kunnen zien. Althans dat dachten we.

Wat we zien is een kilometers lang wad – welkom in de baai van Bourgneuf. In de verte zien we tractoren en busjes staan. De route die zij genomen hebben is te modderig om te volgen. We fietsen verder tot waar we weer het duin op kunnen om

te kijken. We zien tientallen mensen als kleine mieren gebogen de zeebodem afschuimen. Twee dames met laarzen komen met 6 volle emmers teruglopen. Vol met schaaldieren. We zien kokkels en oesters. Die kokkels eten ze 'cru ou cuire' (rauw of gekookt). Daarna passeren we een oesterkwekerij (een van de vele in deze regio) en stuiten op een smalle haven waar de boten achter elkaar op het droge liggen. De smalle haven beschermt het dorp en oesterteelt tegen de zee. Iets verderop na de sluis zien we een lange rijen met huisjes langs kanalen met ieder zijn eigen vierkante visnet. Als het vloed is stromen de vissen blijkbaar massaal de kanalen in.

Rivier

We zetten de fietsen weer op de camper en rijden verder naar het noordwesten. We passeren de hoge brug over de Loire bij Saint Nazaré en stoppen bij het dorp La Roche-Bernard. De camping ligt naast de haven aan de rivier die een paar kilometer verderop in zee eindigt. Waren we de afgelopen campings de enige Nederlanders tussen Fransen, hier zitten we tussen de Engelse campers en busjes. Onze burens hebben een indrukwekkende zelfbouw-camper (zie verhaal van een camperaar onderaan).

De afgelopen maanden heb ik (te) weinig gelopen en ben ik op de vorige camping weer begonnen met iedere dag n stukje te kopen. Korte wandelingen - met nordic walking stokken voor evenwicht en steun. Een wandeling naar de bakker in het dorp, betekent een stevige helling op en dan blijkt het markt te zijn. Toch zonde om niet een stukje langs de kramen te lopen. Vooral die met voedsel vanwege de kleuren. Rode tomaten, wit/grijze knoflookstrengen, de crèmekleurige kazen, de zwart blauwe mosselen etc. Met een baguette en grof gemalen koffie komen we terug naar de camping. Het komend uur kom ik niet meer uit

mijn stoel maar het is heerlijk om te wandelen. Een stadje biedt ook mogelijkheden om crêpes te eten. Lekker met geitenkaas of vis en dan als toetje crêpe met peer en citroen crème. De volgende dag fietsen we de koolhydraten er weer af. Een leuke ronde via de bossen hoog langs de inham en dan bij de dam oversteken. Althans nadat de zeilschepen door de sluis naar zee zijn gevaren. En dan terug over de hoge brug naar La Roche-Bernard.

Inhammen

Hadden we aanvankelijk Brest geprikt omdat het daar koeler was, nu wil ik Bretagne ook zien. Alleen de voorspellingen zijn dat het daar nog koeler wordt. Nou is dat niet zo erg maar met die afkoeling komt ook regen... We trekken daarom 's middags al verder naar het Westen nu het nog mooi weer is. Ik heb een boerencamping uitgezocht die vlakbij een fjordachtige baai ligt. En al snel merken we dat ook hier oesters een

belangrijk plek innemen. Na het avondeten wandelen we het stukje naar beneden naar Port de Belon (port=haven). Onderweg zien we bergen met lege oesterschelpen tussen de bomen liggen. De haven heeft geen vlonders maar de boten liggen aan touwen in een rij en op de kant liggen kleine gekleurde plastic bootjes waarmee de eigenaar zijn boot kan bereiken. Hier werkt het tij en daar kunnen steigers blijkbaar niet tegen. Morgen gaan we fietsen en het gebied verkennen. Er loopt langs de kust een grand randonné (wandelroute). Laten we kijken of we dat pad kunnen fietsen. De eerste 500 meter is het een horizontaal pad maar daarna komen de rotsblokken. Conclusie: dit kunnen we niet fietsen. Nu we al een eentje gelopen hebben, kunnen we niet wat verder lopen en dan de kleine route van 3 km doen die ze hebben uitgezet? Wil zag het op een bord staan en heeft die gefotografeerd. Ik durf het wel aan en onderweg ga ik gewoon een tijdje op een steen zitten. Heerlijk om weer over zo'n pad te lopen met links de zee onder je en rechts de bossen. Geen straf om pauze te houden en uit te kijken over de baai met bootjes en mensen die een hengel uitgooien. Dan de heuvel op klauteren en terug naar de camping. Die laatste 500 meter zijn zwaar maar het was weer heerlijk. 45 minuten! Nieuw record.

De school van Pont-Aven

Na maanden in korte broek trekken we vandaag weer een lange broek en jack aan. De wind maakt het fris. De eerste halte is de punt van de baai waar we kunnen uitkijken over de zee en twee inhammen. (Belon en Aven) Mooie plek om met de drone opnames te maken.

Na onze ervaring van gisteren weten we dat we waarschijnlijk niet tot aan de punt kunnen fietsen maar we kijken hoe ver we komen. Als het pad weer rotsachtig wordt en scherp gaat dalen parkeren we de fietsen en wandelen uiteindelijk 7 minuten en hebben dan een prachtig uitzicht. Halte 2 is half uurtje verder: Pont-Aven. Een dorp dat aan het einde van de inham ligt en bekend is geworden door de School van Pont-Aven – een groep kunstschilders ontmoette elkaar hier eind 19e eeuw en inspireerden elkaar. De bekendste is Paul Gauguin. Met de uitvinding van tubes verf konden schilders buiten schilderen. Dit gebied lag geïsoleerd en daarmee was het “exotisch”, het was er goedkoop en het licht was er prachtig. Op zoek naar nieuwe technieken (nieuwer dan het impressionisme) en gebruik van kleuren schilderen ze de zee, het dorp en de Bretonse vrouwen. Pont Aven benut dat verleden uiteraard. Het dorp heeft zelf nog geen 3000 inwoners maar wel 60! galerieën. En een museum met schilderijen van deze groep en geestverwanten. We laten ons inspireren.

Op terugweg vlak bij de camping ziet Wil René een bordje Fete Kouan Fr eil met pijl naar rechts. Fête is feest en het andere verwijst naar een park in het volgende dorp. We gaan een kijkje nemen op het feestterrein. Het blijkt dat ze aan het opbouwen zijn en vanavond vanaf half acht begint een Keltisch feest. En de toegang is gratis, meldt de mevrouw die we spreken. Zou ze weten dat we Nederlanders zijn?

Keltisch feest

Een paar uur later fietsen we het feestterrein op waar al veel mensen in de rij staan voor de grill en de tap. Een viertal muzikanten spelen volksmuziek met uiteraard oude instrumenten zoals bretonse doedelzak (binioù kozh), trommel, bombarde (blaasinstrument) en klarinet. Terwijl we rondkijken, concluderen we dat we enige buitenlanders zijn en eten Bretonse gebak: Kouign-amann. Een soort boterkoek. Er is ook een podium en in een gebouwtje vang ik een glimp op van Bretonse klederdracht. En na een uur is het zover. De muzikanten beginnen met spelen en kinderen, vrouwen en mannen in

klederdracht stappen op het podium en voeren een reidans uit, gevolgd door een knullig dansje door kinderen en een stijve gavotte. De klederdracht hebben we vanmiddag ook op schilderijen in het museum gezien en nu zien we het in het echt. Met de kenmerkende gesteven mutsjes en kragen, die kwetsbaar zijn voor de regen en helaas om half tien begint het te regenen. Wij springen op de fiets en in de hoogste versnelling racen we in 5 minuten naar de camping.

De volgende dag regent het ook. De boeren-camping heeft een grote schuur met een tv kamer en een hal waar maar liefst 3 tafeltennistafels staan. Een van die tafels toveren we om tot schilderatelier. Terwijl het buiten hoost, miezert, regent, stort etc zitten wij te schilderen. Wil René werkt aan een landschap met zee, lucht, en een strandwachtpost op het strand. En ik maak een portret. In mijn boekje oefen ik de ogen, neus en mond en ben tevreden over de frisse kleuren. Dan voor het echie op n A3 formaat aquarelpapier. Dit papier zuigt de kleur op en verbleekt. Sommige delen heb ik wel 6 keer van kleur voorzien. Aan het einde ben ik toch positief verrast met het resultaat dat ik halverwege niet vermoedde.

Quimper

Vandaag weer verder naar het Westen. We maken een tussenstop in Quimper, de hoofdstad van de regio Finistère. We parkeren bij een grote supermarkt aan de rand van de stad, laden de fietsen af en rijden de 3,5 km naar het middeleeuwse centrum met groot aantal vakwerk huizen en een gigantische grote gotische kathedraal. De binnenkant is niet echt spannend maar met de zon die nu regelmatig doorbreekt is het centrum leuk om door heen te slenteren. Op een klein pleintje waar we koffie drinken zien we maar liefst zeven crêperies. Goed plan voor de lunch beamen we.

Maar als we om half één terugkeren is het afgeladen vol. We moeten meteen aan Kampen denken in Corona-tijd. De terrassen mochten weer open van 12 uur. Om kwart voor twaalf was het plein verlaten en een half uur later was er geen tafel meer vrij. We doen nog een poging om een tafeltje te vinden in enkele andere creperies maar zonder succes. Het wordt een pokebowl en cesarsalad – ook lekker. We bezoeken het Bretonmuseum. Na de schilders die zich lieten inspireren door de “exotische” cultuur zoals een Franse dichter het destijds noemde, én het feest dat we zaterdag bezochten wil ik wel

meer zien van de Bretonse volkskunst en klederdracht. Er worden ook filmpjes getoond uit 1920 waar de kleding die in het museum hangt vrolijk voorbij komt. Spakenburg, Volendam zouden er ook bijpassen met hun kleurrijke schorten op zwarte rokken en witte kanten mutsen.

Kust

Het einddoel van vandaag is de westkust van Bretagne zien. We vinden een camperplek vlak bij het strand en fietsen naar het puntje van een schiereiland bij Le Conquet waar een vuurtoren standvastig in de sterke stroming van de zee staat terwijl de wind er omheen raast. We hadden graag drone-beelden gemaakt maar met deze wind raken we de drone zeker kwijt. We bekijken de riviermonding bij eb vanaf n brug, het water glinstert in de verte, boten liggen op modder. Zo'n 5 uur later gaan we nog een keer kijken en de hele brug van 200 meter staat in het water.

's Avonds in de camper zet ik alle filmpjes op de externe harde schijf en

maak zo ruimte op mijn mobiel. Als Wil René de filmpjes wil laden in Wondershare (video-edit programma) blijken alle mappen met filmpjes sinds 1 juni te zijn verdwenen. Hoe we ook zoeken, een deel van de directory is weg. Ik snap er niks van en baal als een stekker. Het oude materiaal is al verwerkt tot video's maar al het filmmateriaal van Bretagne is dus weg. Wil René is wat laconieker, het scheelt hem weer uren video maken. Bovendien is hij er van overtuigd dat het probleem bij de externe harde schijf ligt, dat de filmpjes er nog wel op staan. Hij gaat wel puzzelen als we elektriciteit en wifi hebben. Nou zoveel vertrouwen heb ik er niet in.

De volgende ochtend is het grijs maar ook nauwelijks wind. We stappen op de fiets en rijden weer naar de vuurtoren. De drone kan de lucht in en ik maak opnieuw filmpjes van het water en de kust. Het is vroeg en daarmee zijn er nog geen toeristen. Op één jongeman na. Hij zit met een schrift op schoot op een rots. Als ik hem in mijn beste Frans vraag of hij aan het schrijven of tekenen is. Antwoord hij in het Engels dat hij geen Frans spreekt. Nou dat komt goed uit. Hij schrijft zijn reisverslag. Hij is op de fiets en komt uit Polen en wil in december in Portugal zijn. Brest ligt niet echt op de route lijkt me. Dat klopt. Hij heeft al 7000 km in de benen. Hij was ook al in Nederland en zag oa Amsterdam, Kasteel de Haar, Utrecht en Almere. Een divers beeld van Nederland heeft hij zo wel gekregen denk ik.

Met het nieuwe filmmateriaal rijden we naar de Noordkust en stoppen onderweg bij een McDonalds waar ze wifi hebben en stopcontacten. Dan kan Wil René verder puzzelen en oké een Kip-McNugget-menu als lunch. En ongelooflijk, met zijn DOS-kennis van 40 jaar geleden lukt het hem om de mappen weer zichtbaar te maken met CHKDISK. Tja in die tijd waren computers en floppydisks niet zo stabiel en had hij het vaker moeten doen....

En opmerkelijk dat er in de basis zo weinig is veranderd. Fijn dat we de beelden terug hebben én extra uitdagend want er is nu bijna een uur materiaal wat ingedikt moet worden tot een korte video. En we moeten een nieuwe harde schijf gaan kopen.

Eilanden

We rijden naar 'n kleine camping in de buurt van Morlaix. Inmiddels schijnt de zon dus stappen we meteen op de fiets om langs de baai naar de Noordkust te rijden. Want ja morgen kan het weer de hele dag regenen. Ruim

15 km verder is het uitzicht adembenemend. Er liggen rotseilandjes verspreid door de baai. Sommige met gebouwtjes andere kale rots. En ertussen varen zeilboten en een enkele motorboot en surfers. Het tij is dalend zodat een groep wandelaars van het strand oversteekt naar een rots in zee. Te mooi om niet te filmen. Wel neemt de uitdaging om een video te maken enorm toe. Terug op de camping zien we de ene na de andere fietser arriveren. De camping blijkt aan drie lange afstand fietsroutes te liggen. Gelukkig voor hun schijnt de zon vandaag

want menigeen zal in de afgelopen dagen zijn tentje nat hebben moeten inpakken of in de regen moeten

opzetten. Om de franse sfeer compleet te maken, rijdt er een crêperie-wagen het terrein op. Fascinerend schouwspel is het maken van crêpe. Een superdunne pannenkoek waar dan vulling op gaat en tot een buidel wordt gevouwen. De meest verkochte is de Complet. Op de crêpe wordt een ei gebroken en uitgesmeerd, geraspte kaas en een plak ham daarop. Een crêpe maken leer je niet zo snel. Net als leren fietsen, zegt de man. Alles bij elkaar heeft het hem 3 weken geduurd voordat hij het onder de knie had. En Wil René wil dan zoet beslag met bacon en karamel. De wenkbrauw en worden gefronst. Zoet beslag, weet je het zeker. Ja. In Nederland eten we altijd pannenkoeken met spek en stroop. Hij schudt zijn hoofd – gekke jongens die Hollanders – hoor je hem denken. En hij maakt Wil Renés verzoek.

En komt de man met de hamer voorbij. Ik heb de afgelopen dagen te veel gevraagd van mijn heupen en dat merk ik. Sloffend loop ik door de winkel, ik krijg mn voeten slecht opgetild, pijn straalt uit van heupen tot knieën. Kortom verplicht de rest van de dag op n stoel zitten. Beetje tekenen, schrijven, muziek uitzoeken voor de video, weer n paar loten aan de stamboom zoeken (het internet is hier super). Het weer helpt mee want de volgende dag regent het.

Morlaix en Street-art

Na twee verplichte rustdagen gaan we dan eindelijk eens Morlaix bekijken. Een stadje dat aan het einde van een diepe inham ligt en waarvan het uitzicht gedomineerd wordt door een hoge spoorbrug. De huizen aan weerszijden van de kloof hebben mooie oude gevels en het is er niet voor niets vol toeristen. Onze aandacht gaat echter uit naar andersoortige gevels. Namelijk die met straat-art. Meestal scan ik voordat we een stad in gaan op google of er Murals zijn. Nu viel me een afkorting op bij die plekken nl. MAT. Dat staat voor Morlaix Art Tour. Aanvankelijk dacht ik aan een club die rondleidingen gaf maar het zijn de vruchten van een jaarlijks festival. Sinds 2019 worden er jaarlijks zo'n 10 nieuwe werken in de stad gemaakt. Gelukkig gaan we met de fiets kijken want de muren liggen behoorlijk verspreid en de hellingen zijn pittig. Af en toe kijken we met open mond naar de werken. De manier waarop ze hun omgeving gebruiken, hoe ze werken met kleur en detail op zo'n enorm oppervlak, diepe buiging. We blijven nog twee dagen hier voordat we weer naar het oosten rijden. En schilderij van Wil René:

FRANKRIJK

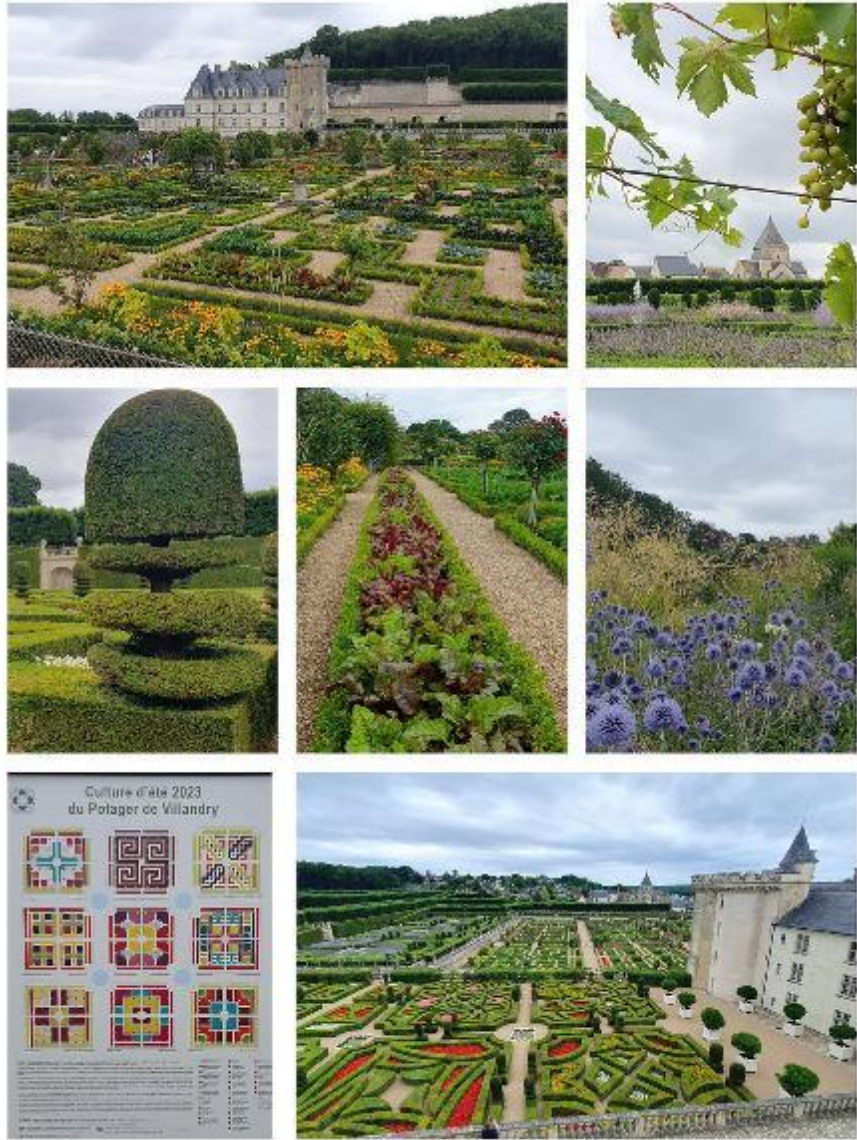
Kastelen en kathedralen

Villandry, Beaumont-sur-Sarthe, Chartres, Rouen, Poix-de-Picardie 31 juli- 8 augustus 2023

De afgelopen dagen in Bretagne zijn de regenbuien in aantal toegenomen en zijn slecht voorspelbaar. Er tussendoor miezert het vaak dus lekker is dat niet. Wil René probeerde nog onder de luifel te schilderen maar moest regelmatig zijn werk staken. We reizen door. @Bart dank voor de tip om naar Bretagne te gaan. De piratenstad Malo laten we op ons lijstje staan want het regent pijpenstelen vandaag. En och als je dan weer een nieuwe bestemming zoekt kijken we weer in de tips van RWS-collega's en zien het kasteel Villandry getipt door Leon. Er zit een camperplaats om de hoek van het kasteel. We moeten daarvoor flink wat kilometers oostelijk

en aangezien het almaar regent is dat een goede invulling van de dag. En waarachtig als we 50 km voor Villandry zijn breekt de zon door. 300 km oostelijk en het is gewoon 5 graden warmer.

Villandry ligt in de Loirevallei en in die vallei liggen heel veel kastelen, weten we van eerdere jaren. Dit kasteel is beroemd om zijn 16e-eeuwse tuinontwerp dat in ere is hersteld. Dat wil ik wel zien. Eerst gaan we 'n rondje fietsen nu de zon zo lekker schijnt. Langs de Loire en een zijrivier zien we nog andere kastelen. (zie videofilmje). Dit gebied ademt de geschiedenis van de Franse adel. De Loirestreek was geliefd bij de Franse koningen die er kastelen bouwden en dan volgt de adel vanzelf. En als de adel daar zit volgen kunstenaars en ambachtslieden etc. Kortom een hele streek ontwikkelt zich want iedereen wil dicht bij de macht zijn. In Nederland zag je hetzelfde gebeuren in Apeldoorn toen stadhouder Willem III het Loo aankocht.

Tegen de avond rijden we verder. De komende drie dagen voorspellen ze veel regen in alle richtingen.

Ontsnappen kan niet. Dus heb ik gezocht naar een camping met een recreatieruimte. Zodat we net als in Bretagne, de regendagen schilderend doorbrengen. Nou dat is geen eenvoudige zoekopdracht want ik wil geen familie-camping met kindervermaak want dan is zo'n ruimte geheid overvol. Uiteindelijk vind ik een gemeentecamping waar we 's avonds rond negenen in de regen aankomen. Slim genoeg heb ik vooraf de camping gebeld en de code van de slagboom gekregen want ambtenaren werken niet na zes uur.

Schilderen. De camping ligt in Beaumont-sur-Sarthe. Aan de receptioniste vraag ik de volgende ochtend wat ik in het dorp zeker moet gaan zien. "Well the town in itself is nice but that's probably it." Het uitzicht vanaf de burg op het dorp is dan de moeite waarde. Ik maak een paar foto's dan kan ik later vandaag schilderen. En inderdaad regen in de middag. De recreatieruimte heeft voldoende tafels en stoelen (naast een tv met bank en een tafelfuetsbalspel). Dus wij schilderen, ook de dag erna. Wil René een oude vissersboot en ik behalve het dorpsgezicht wat beelden uit Bretagne. Op groot formaat een aquarel van Bretonse volksdancers waarbij ik probeer beweging te laten zien. En op kleine vellen een van de eilanden uit de baai bij Morlaix en een

Bretonse dame met hoed die je als klederdracht wel ziet. Het verhaal daarbij is dat de mode begin vorige eeuw zorgde dat de kanten kappen ieder jaar een cm hoger werd tot maar liefst 35 cm. Goede handel.

Chartes

Na wat wikken en wegen rijden we verder naar de stad Chartres. Een van de motieven is dat het vandaag een redelijke zonnige dag gaat worden en zaterdag veel regen. Een andere motief is dat Marjorieke me aanraadt het Labyrint te lopen in de kathedraal. Met de bouw van de kerk (is

midden in de kerk tegelvloer met een "doolhof" gelegd. Dat kun je lopen, en blijkbaar alleen op vrijdag. En dat is vandaag. Het is een vorm van meditatie. Sommige prevelen een gebed, anderen zien vooral een spel om te zien of ze wel in het midden uitkomen. En ik loop met de vraag in gedachte wat de Grandtour Imaginer tot nu toe heeft betekend. Daar ga ik de volgende blog wel wat over schrijven. Een oude man bewaakt het labyrint zodat toeristen die de hoogte van de kerk bewonderen niet dwars door het doolhof banjeren. Twee kaarsen op de grond geven aan waar de ingang is.

Eenmaal buiten begint het weer te regenen. Dat beloofde mooie weer laat nog altijd op zich wachten. Ik trek mijn regenjas aan want de druppels worden groter. En hoewel de volgende stop slechts 5 minuten verderop ligt, is mijn broek toch behoorlijk nat. We zetten de fietsen onder het afdak van de oude kloosterkerk. Geen labyrint hier maar geschilderde portretten door Nathan Chantob, een jonge Franse kunstenaar. We bekijken de doeken en proberen te achterhalen welke ons aanspreekt en waarom dan. Als de regen even is gestopt, rijden we naar de rand van de stad waar een schilderswinkel zit die volgens internet watervermengbare olieverf verkoopt, sinds schilderles in Portugal kijken we in iedere stad naar zo'n zaak. Wil René heeft ermee leren schilderen. En hij wil er wel mee verder. De verf lijkt sneller te drogen en er is geen terpentijn nodig om de kwasten goed te reinigen. Bingo. De zaak heeft een starterskit in de aanbieding tegen een zeer aantrekkelijke prijs.

In de stromende regen keren we terug naar de camper die op een camperplek aan de rand van het centrum staat. Het was even zoeken om een 'droge' plek te vinden. En ondanks de regen is 'onze' plek nog altijd zonder modder. Als het schemert stappen we weer op de fiets richting het centrum. Er is een lichtshow op een aantal monumenten na 22 uur. Een plattegrondje geeft aan waar. Da's 'n leuk idee maar in het donker kunnen we dat al snel niet meer lezen. We lezen de locaties aan groepen mensen en gekleurd

lichten. Op bruggetjes zien we jungles verschijnen waar slangen doorheen kruipen of pingpongballen die de brug vullen. Op een gebouw rent een rendier door het bos terwijl op het front van de kathedraal de geschiedenis van kerk en stad creatief wordt getoond. Zie ook de teaser van de stad: [link naar youtube teaser](#)

We hebben vast niet alles gezien maar na twee uur kijken en rondfietsen hebben we genoeg gezien en hebben het koud. De beloofde zonnige dag werd een regenachtige bewolkte dag van 17 graden – net Nederland. De ochtend is weer grijs en af en toe spettert het licht. We fietsen toch nog een keer door Chartres om de stad te zien bij daglicht te zien en als het (bijna) droog is. Leuke stad met veel religieuze gebouwen en vakwerkhuisen,

kleine straatjes met kinderkopjes die af en toe goed steil zijn of eindigen in een trap. De overdekte markt staat vol met kraampjes. En een kale zijkant van een huis is omgetoverd tot een gevel vol ramen, planten en filmscène. Slechts zes ramen zijn echt.

Rouen

In de middag rijden we weer wat verder naar het Noorden. Rouen is de eindbestemming maar eerst langs een camper-serviceplek. Ergens in een dorp bij de gemeentewerf is een parkeerplek met put gemaakt, ernaast een deksel naar het riool en twee waterkranen. Een is drinkbaar de ander om de wc te spoelen. Voor de niet-camperaars: de wc heeft een cassette van 18 ltr. Wij maken 'm dagelijks leeg en schoon om geen chemicaliën te

hoeven gebruiken. De schoonwatertank bevat 70 liter en vullen we zo eens in de drie, vier weken bij. En het afvalwater van tandenpoetsen, koken en afwassen vangen we op in een tank onder de camper. Bij het lege daarvan doe je snel de deur dicht. Zo'n stank van rot water.

De camperplek bij Rouen ligt op een buitendijks eiland in de Seine. We zijn het haasje als daar net als in Slovenië en Oostenrijk ineens een stortvloed aan water bijkomt. Die kans is hier veel kleiner want we zitten niet in de bergen. De Seine stroomt door een heel breed dal maar toch met springtij en veel regen kan het vast een keer foutgaan. Dan is het rennen naar de flatgebouwen die hier vlak bij staan. (Verticale evacuatie leerde ik bij de Veiligheidsregio). De Seine blijft echter gestaag doorstromen en de volgende ochtend schijnt af en toe de zon. We fietsen naar Rouen en staan uiteraard even stil bij de kathedraal en wat vakwerkhuisen. Om dan om

10 uur voor de deur van het museum van Schone Kunsten aan te komen. Er hangen hier heel veel oude Hollandse meesters die Wil René graag van heel dichtbij bekijkt. Hij heeft zich aangemeld voor een cursus fijnschilderen. Het museum geeft geen koffie dus lopen we halverwege naar buiten om een tijdje te zitten. Het tweede deel gaat sneller want veel klassieke Franse portretten zijn zo vlak dat ze je niet dwingen om stil te staan en ze goed te bekijken. Daarna ben ik echt op. Via de bakker fietsen we terug naar de camper om neer te ploffen en de komende uren niet overeind te komen. Weer genoeg inspiratie en tijd voor een "saaie" gemeentecamping. Die vinden we in de buurt van Amiens waar de zon schijnt én de wind stevig uit het westen

waait. Ook de volgende dag. In de zon uit de wind is het heerlijk, soms zelfs te warm. Maar als de zon weg is, voel je dat het maar 18 graden is. Gelukkig blijft het droog.

Het lijkt woensdag en donderdag in Nederland mooi weer te worden. Om praktische redenen willen we binnenkort terug zijn in Woerden. (APK keuring, tandarts, enkele aanpassingen aan de camper ed). Dus Nederland *here we come*.

Na deze blog komt er nog een terugblik op deel één van onze Grand Tour Imaginer. In de winter gaan we naar Marokko voor deel twee.

Terug-blikken op deel I

Breda, Heusden, Ede, Woerden, 8 – 19 augustus 2023

We reizen terug via België waar we tot onze verbazing geen internet hebben terwijl we tientallen zendmasten voorbijrijden. Tja dan heb je niks aan je camper apps en kan ik geen slaapplek zoeken voor vannacht. Tomtom blijft wel werken en leidt ons rond spijtstijd bij Antwerpen over de westelijke oever van de Schelde door de stad. Er zal wel file staan op de snelweg. Of deze route nou zoveel sneller is? We weten het niet want we kunnen het niet op internet controleren. Och zo zien we nog n stukje van Antwerpen waar we niet als toerist zouden komen. Ergens zien we een bord met milieuzone en duimen dat we geen sticker of zo nodig hebben. Zodra we de grens met Nederland over zijn stoppen we om op ons gemakje om via internet een plek te vinden. Op de parkeerplaats staat een McDonalds, kunnen we meteen wat eten. Eerst naar het toilet. En voor de eerste keer deze hele reis moet ik betalen voor een wc. Welkom in Nederland!

We kiezen Breda waar camperplaatsen langs de gracht staan in het centrum van de stad. Het is voorzichtig inparkeren want de verharding ligt tussen net ingezaaide grond die, gezien de bandensporen, heel zacht is. En door de regen erg modderig. Als het droog is wandelen we 'n stukje door de stad waar veel winkels via een A4-tje melden dat ze wegens vakantie gesloten zijn.

De volgende ochtend reizen we verder naar Ede. Onderweg stoppen we bij vestingstad Heusden dat aan de Maas ligt. Echt een prachtig stadje omringd door water en wallen en sinds een aantal jaren zijn de huizen in oude luister herstelt. Ik spreek een eigenaar over zijn stadje - hij is er geboren. Hij is blij dat alles gerestaureerd is want het dreigde echt een ruïne te worden. En iedereen onderhoudt zijn huis goed – dat is ook de afspraak nu ze Beschermd Stadsgezicht zijn - dus ook geen zonnepanelen – helaas. De bakker/lunchroom zit in een van die oude panden en heeft het passend ingericht met oude spullen. Heerlijk om in Brabant te zijn.

In Ede bezoeken we Wil René zijn moeder en zussen. Goed om iedereen weer te zien. Onderweg heb ik n afspraak met een huisarts gemaakt. De laatste dagen zie ik regelmatig vliesjes die niet weggaan met knippen. Ik heb de letters van het beeldscherm van mijn laptop al wat vergroot. De huisarts vertrouwt het niet (netvlies?) en stuurt me door naar de specialist. Aangezien ik in Ede ben wordt het de Bergmankliniek gespecialiseerd in ogen. Na diverse onderzoeken is het oordeel: netvlies is in orde. “U heeft mouches volantes (zwevende vlekken). Dat hoort bij ouder worden en de een heeft er meer last van dan de ander en helaas het gaat niet over. U zult u eraan wennen. Dat kan wel n paar maandjes duren.” Nou dat betekent dat ik, wij een goede keuze hebben gemaakt om nu al te stoppen met werken en te gaan reizen. We worden ouder en onze gezondheid kwetsbaarder. Mijn ouders hadden ook die droom om te gaan reizen na het pensioen maar mijn

moeder wilde al snel niet meer op vakantie – het bleek het begin van dementie. Voor mij was dat een belangrijke reden om 2 jaar terug met sabbatical te willen – nog niet vermoedend dat we zo kort daarna definitief op reis zouden gaan.

Ik schreef op de website dat we met de Grand Tour Imaginer ons willen verwonderen, mensen ontmoeten en dingen leren (...) en zeker ook genieten. Is dat al gelukt? Ja, ja, ja en ja. Ik schrijf hieronder er nog wel meer over. Het betekent ook dat we over zo'n 3 maanden weer op reis gaan en nu genieten van de zomer en najaar in Nederland.

Terugblikken

Viereneenhalf maand waarin we veel hebben gezien en meegemaakt. Ik schrijf daar wat over en Wil René kijkt terug met een filmpje van 5 minuten. Het maken was deels een feest en deels een worsteling. Een feestje omdat we zoveel mooie momenten hebben gehad – ik raakte zelfs ontroerd bij het zien van de beelden. En het was een worsteling om het beknopt op papier/film te zetten. Zoveel materiaal...

Reisdoel: Iberische schiereiland

We wilden in ieder geval het Iberische Schiereiland zien. Spanje-Portugal is zo immens groot bijna 600.000 vierkante kilometer. Daar past Nederland zo'n 14 keer in. Kijkend op de routekaart hebben we nog heel veel niet gezien – we komen er zeker terug. Portugal verraste ons met de veel verschillende landschappen - vergeleken met Spanje waar de weidsheid zo indrukwekkend is. En ze spreken er vaker en beter Engels dus ik was blij met het beetje Spaans dat ik had geleerd om in Spanje uit de voeten te kunnen. Bij Portugal horen voor mij de kleuren (emerald) groen, wit en ultramarijn blauw. Bij Spanje meer de aardse kleuren oker, sienna (roestrood) en olijfgroen.

Uiteraard komen we ook in Frankrijk dat vertrouwd is. We zwerven er al jaren rond. Bretagne was daarentegen nieuw voor ons. Het landschap was er anders dan het bekende Frankrijk. Het goudgele landschap van graan en zonnebloemen, hoge platanen langs de wegen met dorpen dicht bij elkaar. Van rotonde naar rotonde. Bretagne is rauwer, veel rotskusten met kloven diep in het land. Leven met het getij. Groen en ook natter.

Route: serendipiteit

Verder hadden we geen specifieke reisdoelen. Het weer en de voorspellingen zijn een belangrijke leidraad geweest. Zo kozen we regelmatig de kust waar de wind koelt – in ieder geval in de middag of zochten we de hoogte op. Achteraf ben ik blij dat we de voorspellingen van hittegolven serieus hebben genomen. Bij 35+ ben ik werkelijk geen aardig mens meer en is kamperen echt niet leuk meer.

Wil René heeft bij zijn afscheid reistips van zijn collega's gekregen en een aantal hebben we gebruikt als we in de buurt waren (en het niet te heet was). Als we ergens waren hadden we geen idee hoelang we er zouden blijven. Wat voor campingeigenaren lastig bleek. Maar hoelang wilt u minimaal blijven – uh 1 nacht maar misschien wel 3 of 5. Maar we zijn mobiel hoor. We kunnen altijd tussendoor verkassen als dat nodig is.

En tegen de tijd dat we het wel gezien hadden bedachten we waar we zin in hadden (stad, zee, bergen, kunst, fietsen, rust...), keken op de kaart waarbij we niet langer dan een halve dag willen rijden (tenzij het weer). En dan vertrokken we. We merkten gaandeweg dat serendipiteit een belangrijke factor was. Serendipiteit is het

vinden van iets onverwachts en bruikbaar, terwijl de vinder op zoek was naar iets totaal anders. (Wikipedia)
 We gingen dat steeds meer hanteren. We rijden en we zien wel. En dat gaat nu ook makkelijker omdat we zonnepanelen op het dak hebben en dus prima ergens een nachtje kunnen staan. De campingdichtheid in Spanje en Portugal is een stuk minder dan in Frankrijk of Nederland. En eerlijk – het is ook goedkoper. AOW komt pas over 6 – 7 jaar.

Verrassingen

Deze manier van reizen leidde ook tot leuke, mooie verrassingen

- Campingburen die komen vertellen dat er een vrolijke bedevaart (romería) is en dan al die mooie kleurrijke jurken zien, paarden, trotse rijders, karren getrokken door ossen.
- In een lokaal feest terecht komen: de begrafenis van een sardine in Murcia, San Joao (hamertje-tik) in Porto, een vissersfeest in Cudillero en een Bretons feest bij Pont Avon. Of de grote dierenverhuizing in de Pyreneeën.
- Ontdekken dat een witte vlek op de kaart kunststof kassen zijn zover je kijken kunt
- Fietsen over droge rivierbeddingen die onderdeel zijn van het wegennet (en een paar weken later kolkende rivieren zijn)
- Zien dat topless zonnen in Spanje nog normaal is.
- Horen dat je vrienden alleen ontmoet buiten de deur – mannen in het café of op het terras en vrouwen op 'n stoel bij de voordeur. (Uitspraak van een Nederlandse campingbaas die al 35 jaar in Portugal woont over wat hij mist)
- Bij rood: overstekende vliegtuigen (Gibraltar)
- Bij toeval 10 minuten voor het begin van een Fado concert met uitleg (in Portugees, Spaans, Frans en Engels) een dame met statafel voor een kerk aanspreken.
- Je camper moeten parkeren op een mijnbouwterrein in bedrijf om in duizelingwekkende diepte van marmergroeven te kijken.
- Met de mogelijkheid om off-grit te staan, overnachten we op gekke, mooie plekken. Een camperplek waar je uitkijkt over strand en zee en de zon onder ziet gaan. Midden in de stad en dan 's avonds al rustig wandelend/fietsend verkennen. In een park midden in de stad. Op een megagroot IKEA parkeerterrein met 100 anderen. Onder een aquaduct, op 100 meter van een kasteel.
- Tientallen gieren zien vliegen boven een kloof terwijl je hoopte er een te zien
- De tientallen gehuurde scootmobiele die over de boulevard van Benidorm rijden
- Een jong stel met baby dat het weinige dat ze hadden verkocht had, om een leven in Spanje/Portugal of Frankrijk te beginnen omdat ze Nederland zat waren en verder zouden ze wel zien....

En enkele minder leuke:

- Campings die (nog) niet open zijn of aangeprezen zwembaden die (nog) gesloten zijn
- Gasflessen die plotseling leeg zijn – al was de wijze waarop dat opgelost is een buitengewone positieve verrassing. Ontroerend. (zie blog changing plans)

Rustiger reizen

Terugblikkend constateren we tot onze verrassing dat we veel rustiger hebben gereisd dan we in vakanties gewoon waren. De druk van de eindtijd maakte dat we veel wilden zien en wel eens 30 campings in zes weken aandeden. Nu stonden we soms een kleine week op een camping waar weinig te zien was. Om de indrukken van de dagen ervoor te laten indalen of om de rust te hebben om te schilderen. Aanvankelijk alleen door mij maar sinds Portugal allebei.

Minder verrassend voor ons maar wel voor anderen: wonen in een camper. “Dat je uithoudt met z’n 2-en op 10m2.” Met de sabbatical hebben we uiteraard al proefgedraaid maar ook toen ging het vanzelfsprekend. En dat was in coronatijd in een koud en nat Nederland wat we niet konden verlaten. Pas na 3 maanden na de prikken konden we de grens over en wordt je leefruimte groter doordat je ook buiten kunt zitten. De grootste uitdaging is elkaar verstaan. Bedoel jij dat ik zeg dat Of eigenlijk daarvoor dat ik aanneem dat hij iets zo bedoeld. Voorbeeld: “we moeten de luifel nog schoonmaken. Ja, ik ga nog uitzoeken hoe we dat blauw eraf krijgen. Uh blauw, de luifel is toch grijs? Ja maar die blauwe verf van dat huis wat je raakte zit nog op de rand. Ik dacht dat je dat bedoelde. Nee ik bedoel....” We denken regelmatig echt anders en dat valt nu meer op omdat we 24/7 bij elkaar zijn en niet een dag gaan werken.

We hebben ook minder gefietst en minder grote tochten gemaakt. Zowel Spanje als Portugal zijn geen fietslanden zoals hier. Weinig fietspaden, B-wegen met weinig afslagen, ramblas (droge rivierbeddingen), bijna alles is met gravel. Behalve in de steden. Hier moet je wat assertiever rijden en continue om je heen kijken. Al moet ik zeggen dat Spaanse automobilisten echt rekening houden met fietsers. Het verkeer rijdt met een boog om ons heen of blijft achter ons hangen tot er plek is. Helm is formeel verplicht. Geldt ook voor elektrische stepjes – terecht want die rijden echt 30 km/u of harder dwars door het verkeer. Portugal is het fietsen een grotere uitdaging. Er zijn nauwelijks fietspaden, weinig B-wegen en automobilisten zijn niet snel geneigd je ruimte te geven. Doordat er weinig B-wegen zijn moeten we als fietser de provinciale wegen gebruiken waar de toegestane snelheid 90km is.

Verrassing: Samen schilderen

De grootste verrassing is wel dat Wil René is gaan schilderen. Ik zit al 'n jaar op- schilderles en de helft van de keukentafel is permanent gevuld met doeken, kwasten en verf. Geen moment dat hij toen dacht: da's leuk, dat wil ik ook wel doen. Dus toen ik in Portugal voorstelde om weer ergens een paar dagen schilderles te volgen en hij plompverloren zei: misschien wil ik dat ook eens proberen, viel m'n mond open. De eerste lesdagen met potlood, houtskool en krijt was hij nog niet zo enthousiast maar eenmaal met olieverf en goede begeleiding wist hij: dit vind ik leuk. Ineens zijn de kunstmusea en de street art ook op een andere manier interessant. Hoe maakt een kunstenaar zijn werk en waarom vind ik iets interessant. En het grappig is dat hij in de voetsporen van zijn vader stapt. Die begon met schilderen toen hij met pensioen was en deed dat niet onverdienstelijk. Wil René lijkt dezelfde voorkeur te hebben voor gebouwen en minder gevoel te hebben voor portretten. We gaan het zien. Het plezier is in ieder geval zo groot dat hij volgende week met schilderlessen begint en boven al 'n

atelier heeft gemaakt. Nu nog nadenken hoe we het materiaal voor twee man mee gaan nemen op de volgende reis en waar/hoe maken we schilderplekken voor ons allebei.

Verwondering en complexe vraagstukken

Naast alle mooie verrassingen waren er ook dingen die ik zag, las of hoorde die me verwonderde. Waar ik langer over moest na denken, waar ik me in wilde verdiepen, meer over moest lezen om het beter te begrijpen. En nog altijd houden ze me min of meer bezig.

Water – schaarste - droogte

Op de laatste camping – in Nederland – werkte de douche met munten van 50 eurocent. Nergens heb ik apart hoeven te betalen voor de douche. Er staat uiteraard overal wees zuinig met water, het is schaars. Maar of papier mensen aanzet tot minder watergebruik? Ik douche kort en dat is met mijn korte haar ook prima te doen. Regelmatig op camperplaatsen staan zonder douche maakt dat ik minder heb gedoucht. Toch ga ik graag zwemmen in de zwembaden op de camping en baalde als die niet open waren. Lastig om je gedrag aan te passen als je vervolgens door een dorp fietst waar de sproeiers jonge courgette- en maisplanten nathouden terwijl de campingbaas zich excuseert voor de lage waterdruk, de gemeente draait de kraan langzaam verder dicht vanwege watertekort. In de lokale krant lees ik dat boeren de irrigatie hebben verdubbeld om de oogst zeker te stellen. Inmiddels waarschuwt de overheid voor stijgende voedsel- en olijfolieprijzen. Zouden ze ook het illegaal water aftappen aanpakken? Lijkt me ook lastig als de oogst van een regio dreigt te mislukken en de verkiezingen over enkele maanden zijn. Dan zie ik een boer zijn watermeloenen planten en irrigeren terwijl de campingbazen allemaal vertellen dat het al een half jaar niet geregend heeft. Toch eet ik graag watermeloen, komkommer, avocado, mais. Producten die heel veel water vragen om te groeien. Als ik ze niet eet, eet een ander ze of worden ze afval, denk ik dan. Waar of hypocriet?

Droogte is zeker in Spanje een groot vraagstuk. De beelden van lege stuwmeren en steden waar tankwagens water uitdelen hebben het journaal in Nederland gehaald. Waterverdeling is niet eenvoudig. In Spanje is sinds 1985 grondwater publiek eigendom en kan een bedrijf of eigenaar van een villa waterrechten kopen. Een Spaanse NGO heeft uitgerekend dat er zeker een miljoen illegale waterputten zijn.[1] Dat probleem zal alleen maar toenemen als de droogte toeneemt en daar ziet het zeker naar uit.

Water: landbouw vs. natuur

We zijn vlak bij Andalusië als ik in een Spaanse krant lees dat de gouverneur van Andalusië pleit om het water van een natuurgebied ten goede te laten komen aan de boeren. Het gebied rond het natuurpark produceert namelijk een derde van de in EU gekweekte aardbeien en het watertekort brengt dat in gevaar. Dat natuurgebied is het Nationaal park Doñana/ Unesco wereld erfgoed - drasland voor veel vogels die de oversteek van Afrika maken. Aanvankelijk stond het op mijn lijstje om te gaan bezoeken. Inmiddels staat het er niet meer op. Flamingo's kun je er niet meer zien. Drie lagunes zijn al permanent verdroogd. Het gros van de miljoen vogels die er jaarlijks foerageerden zijn er niet meer. Het grote natuurgebied blijkt vrijwel droog te staan door gebrek aan regen in de afgelopen jaren én door de 250 illegale waterpompen en -putten die oogluikend werden/worden toegestaan. De uitspraak van de gouverneur was verkiezingsretoriek toen ik dat las. Althans dat nam ik aan. Inmiddels hebben PP en Vox (rechts en ultra rechts) de provinciale verkiezingen gewonnen en is een wetsvoorstel aangenomen waarmee die 250 illegale waterputten gelegaliseerd zijn. De Spaanse nationale overheid is het daar niet mee eens heeft inmiddels 25 illegale waterputten gesloten. Druppel op 'n gloeiende plaat? In Duitsland zetten consumenten Lidl en Aldi (met ook veel winkels in Spanje) onder druk om in Duitsland geen (goedkope) aardbeien uit Andalusië te verkopen. Lidl heeft laten weten gewoon door te gaan. Zij hebben in de afgelopen jaren veel bijgedragen aan de groei van de landbouwsector aldaar door de verkoop van hun producten. Andalusië is de armste regio en kampt met grootste werkeloosheid. Maar liefst 24%[2]. De regio werd zwaar getroffen toen de vastgoedzeepbel in 2008 uiteenspatte. Een derde verloor zijn baan. Landbouw is ondertussen een belangrijke inkomstenbron voor de arme regio. Flamingo's dan belangrijker dan werk voor 500.000 mensen (16% van de beroepsbevolking)? [3]

Migranten

Vermoedelijk zijn de illegale migranten niet meegeteld bij die 500.000 arbeiders die de landbouw in Andalusië telt. In heel Spanje zagen we mannen en vrouwen met Afrikaans uiterlijk werken op de velden. Geen idee of dat legaal of illegaal is, of ze fatsoenlijk betaald worden. Bij de kunststof kassen van Almería (6x Westland) zagen we merendeel arbeiders met een Afrikaans uiterlijk die in hutjes tussen de kassen wonen. Hun leefsituatie doet me denken aan de gastarbeiders in de jaren '70 en de Oost-Europeanen nu in Nederland. Veel jonge mensen die met velen in vervallen huizen/hutten wonen. Met busjes en zelfs touringcars, worden ze naar de velden en kassen gereden. De Nederlandse telers in deze provincie zeggen echter dat het niet gebeurt, of althans niet op grote schaal want de boetes zijn erg hoog.[4] Recentelijk hebben heeft de VPRO (Argos) onderzoek gedaan naar de werk- en leefomstandigheden van migranten in Almería. Tomatenplukkers en vakbondsbestuurders vertellen in een documentaire over de zware omstandigheden, de onderbetaling en het leven van ongeveer vijfduizend arbeidsmigranten die leven in hutjes van afvalhout en plastic, zonder stromend water en aansluiting op het elektriciteitsnet.[5] Ik schud mijn hoofd en tegelijkertijd weet ik niet wat ik kan doen – geen Spaanse tomaten kopen?

Klimaatverandering

De effecten van klimaatverandering zijn zichtbaar én voelbaar.

In Portugal en Spanje is net de derde hittegolf van dit jaar gestart. Vorig jaar was drie al een record. En augustus is pas net begonnen en normaal gesproken is dat de heetste maand. Die hittegolven leiden behalve tot uitdroging van de watervoorraden ook tot bosbranden. Op de natuurcamping in Portugal hing bij de ingang een bord met een peil waarop het brandrisico werd aangegeven. Het stond toen op matig na al de regenbuien maar zal nu wel op Zeer groot risico staan. Er stonden toen al overal rode emmertjes met zand klaar.

En toen wij in Portugal zaten was het noodweer met overstromingen in Valencia en Murcia. Wil René had de grote ramblas (droge rivierbeddingen) waar we door heen fietsten wel willen filmen als het water erdoorheen kolkte. Met z'n drone. In enkele steden leidde het plotse water tot overlast maar de boeren waren blij met regen na zoveel maanden droogte. En de Sierra Nevada werd overvallen door sneeuw. Nog nooit zo laat in het seizoen konden mensen er skiën. En toch ondanks de hoeveelheid regen, vulden de stuwwerken zich maar matig. En is er nog steeds sprake van grote droogte.

Landschappen met een keerzijde

Stipte ik net al de bosbranden in Portugal aan, de eucalyptus plantages die door heel Portugal veel wat bos heeft vervangen speelt daarin een belangrijke rol. De geur van deze boom is sterk en we genoten ervan toen we voor het eerst er langs reden. Wat we inmiddels weten is dat de eucalyptusboom is een snelle groeier is die oorspronkelijk niet in Portugal voorkomt. De boom is een grondstof voor de papierindustrie. Rondom Mendeira waar we schilderles hadden, staan ook veel van deze bomen. Els vertelde dat als de familie geld nodig heeft, kappen ze een helling en kunnen ze van de opbrengst bijvoorbeeld het dak vernieuwen. De bomen vormen daarmee een bron van inkomsten. De keerzijde is dat de eucalyptus brandt als n fakkel. Zijn bijnaam benzineboom (árvore gasolina). Met verbazing keek ik dan ook naar honderden wensballonnen die in Porto de lucht in gingen. De vele vlammetjes waren prachtig maar het leek me ook vragen om bosbranden. Deze boom schiet trouwens na de brand als eerste weer op en is daarmee weer dominant in nieuwe bossen. Zie daar een vicieuze cirkel.

Het marmergebied is ook zo'n landschap met twee gezichten. Prachtige dorpen waar de stoepranden zelfs van marmer zijn en het marmer zoals toegepast bij het nieuwe WTC in New York vind ik fantastisch. Dat marmer komt uit een gebied van 20 bij 5 kilometer en heeft maar liefst 160 marmergroeves. De putten en de afvalbergen (want de helft van het gedolven marmer beland op de afvalberg) leveren een pokdalig landschap dat niet aantrekkelijk is. Eigenaren van de groeves/grond voelen zich niet verantwoordelijk voor het landschap. Anderzijds zijn ze een belangrijke werkgever voor omliggende dorpen. Hoewel de gids vertelde dat er inmiddels veel migranten werken omdat de Portugezen het werk in de grote hitte in de putten niet willen doen. Misschien durven lokale gemeenten de eigenaren dan wel aan te spreken.

Als we Aljustrel (P) bezoeken zien we een enorme mijn, groter dan het dorp met grote waterbekkens die bijzondere kleuren hebben. De campingbaas heeft geprobeerd of we de mijn kunnen bezoeken want de kleuren in de mijnschachten zijn fantastisch. Hij laat foto's zien van een eerder bezoek. Deze mijn delft Pyriet wat vaak met andere mineralen/metalen (koper, zink, ijzer etc.) in de grond zit die allemaal een andere kleur krijgen als ze oxideren. Het lukt hem niet op korte termijn om de geoloog die hij kent, te strikken. Deze mijn is uiteraard niet zomaar te bezoeken. De regio kende vroeger veel mijnen die al jaren geleden gesloten zijn waarmee veel werk verloren ging. De regio doet pogingen om deze mijnen toeristisch interessant te maken. De grond van de gesloten mijnen blijken zo vervuild dat ze aangepakt moeten worden voordat er een museum van gemaakt kan worden[6]. Aljustrel heeft wel een klein museum dat we bezoeken wat een schrale troost is voor een mislukt mijnbezoek. De keerzijde van deze grote pyrietmijn is de vervuiling. Dit mineraal bevat veel arseen wat vrijkomt in contact met lucht en water. En zo het grondwater kan vervuilen[7].

Een prachtige bloemenzee van vooral klapprozen wuift in de wind als wij in Sargentos de la Loras staan. Dit dorp ligt in het geologische uniek landschap Las Loras (Unesco werelderfgoed) waar kalkkrotten en aanzienlijke heidevelden op grote hoogte worden afgewisseld met kloven en diepe valleien die zijn verzonken door rivieren. Het kent een grote biodiversiteit en het is waar we de tientallen gieren boven een kloof zien zweven. De keerzijde is de vondst van olie in de jaren '60. Het dorp heeft de bijnaam Aardoliedorp. De olie wordt opgepompt met jaknikkers die verspreidt staan in het landschap waar we de aardolie om de kranen zien druppen.....

Die tegenstellingen en dilemma's die zo op het eerste oog niet opvallen, en waarschijnlijk de meeste toeristen niet, intrigeren me. Aanvankelijk heb ik direct mijn oordeel klaar: dit moet niet kunnen, hoezo hebben ze dit nog niet aangepakt. Als ik me er in verdiep zie ik vaak meerdere perspectieven en wordt het complexer en mijn mening genuanceerder. En tegelijkertijd vind ik het dan ook lastiger om te bepalen wat ik daar aan kan doen en wat mijn verantwoordelijkheid daarbij is. Door erover te schrijven orden ik, verdiep ik me er in, leer ik en misschien maak ik jullie ook wat wijzer.

[1] <https://www.gondwanatalks.com/l/de-dust-bowl-in-spanje-verwoestijning-en-bodemerosie>

[2] <https://nl.economy-pedia.com/11030084-employment-in-spain-continues-to-grow-although-not-in-an-equitable-way>

[3] <https://b2bindustry.net/nl/Andalusi%C3%AB-toonaangevende-regio-spaanse-landbouw/>

[4] Bron: FD.nl. 10 - augustus – 2018 - <https://www.agridesk.com/nl/illegale-arbeid-zuid-spanje-tuinbouwers-weten-van-niets/>

[5] <https://www.vpro.nl/argos/media/luister/argos-radio/onderwerpen/2023/spaanse-tomaten-met-een-luchtje.html>

[6] https://www.lneg.pt/wp-content/uploads/2020/03/54_2888_ART_CG14_ESPECIAL_III.pdf

[7] <https://edepot.wur.nl/370558>

VERHALEN VAN CAMPERAARS

Onderweg hebben we andere campers ontmoet. Onderaan de blogs schreef ik hun verhaal. Wie zijn ze en waarom zijn ze onderweg? De namen zijn verzonnen.

*Ik ontmoet **Eva** op een camperplaats. Ik schat haar eind twintig begin dertig. Ze is sinds 7 weken op pad. Bestemming onbekend evenals de eindtijd. Ze reist in een 20 jaar oud busje dat ze net voor haar reis heeft gekocht. Het is een zelfgebouwd exemplaar en prima voor 1 persoon. Ze heeft echter een probleem: de zonnepanelen doen het niet. Ze heeft geen idee waarom. Op elke camperplek vraagt ze mensen of die een idee hebben en zo is ze wel wat wijzer geworden. Maar het probleem is nog altijd niet opgelost. Aanvankelijk dacht ze dat de accu kapot was, dus de vorige eigenaar heeft een nieuwe accu opgestuurd. Naar haar oude adres. Dus heeft de man een nieuwe gestuurd die ze in Valencia bij het postkantoor kon ophalen. Samen met die andere die haar zus haar nastuurde. Inmiddels heeft ze dus 3 exact dezelfde accu's en kocht ook al een nieuwe laadregelaar. Nu checkt een camperbuurman haar zonnepanelen – die zijn goed. Haar accu wordt opgeladen met zijn mobiele zonnepanelen, dus die is ook goed. De oorzaak moet dus ergens daartussen liggen. Hopelijk vindt haar camperbuurman het probleem en kan ze langer off grid langs de kust van Spanje want dat is haar plan. Waarom Spanje? Ze heeft ooit in Zaragoza gestudeerd en het leek haar leuk daar langs te gaan, en nu gaat ze richting zuid.*

***Annie** is rond de 55 met een prachtige bos witte krullen. Samen met haar man reizen ze met een camperbusje en zijn ze op zoek naar een woning in Spanje. Vorig jaar begonnen en dit jaar hebben ze het zoekgebied verkleind. Ze willen een huis in de omgeving van Alicante – Valencia of bij Sevilla. Daar is het namelijk groen want ze wil wel 'n tuin en niet zo'n stoffige omgeving als hier. En waar je geen varkensstallen ruikt. Die ruik je hier inderdaad af en toe waar vooral gemengde boerenbedrijven zijn en best wel groen in mijn ogen. Maar misschien bedoelt ze meer natuur? En die wind die iedere middag opsteekt, vindt ze ook niks. Benieuwd waar zij ooit zullen settelen.*

*Een **gepensioneerd stel** reist tot de zomer in Spanje rond want dan moet hij geholpen worden. Hun huis delen ze met hun dochter en haar gezin. Zij hebben de drive-in woning 5 jaar geleden al aan haar verkocht. Zij slapen/wonen beneden. Dochter en gezin gewoon boven maar die werken allebei dus als opa en oma vangen zij hun kleinkinderen op – al zijn ze niet echt klein meer (14 jaar is de oudste). Qua reizen willen ze in de buurt van Sevilla uit komen. Niet naar Portugal wat hem betreft want met Portugezen heeft hij moeite. Dat waren lastige gasten toen hij nog een Verloningsbedrijf had. Oekraïners trouwens ook – "dat zijn gewoon Russen hoor". Zij zou wel naar Portugal willen gaan. Benieuwd of ze dat land ooit gaan aandoen. En dit najaar gaan ze naar Scandinavië voor het Noorderlicht. Vorig jaar waren ze namelijk te laat. Op zo'n 1500 km van de Noordkaap vroor het al – dus het was te link om door te rijden. Dus dit jaar vertrekken ze eerder, als zijn operatie tenminste goed is gegaan.*

*Het **gezin** reist met een kind van 1 jaar. Ze zijn veertien dagen geleden uit Renswoude vertrokken. Ze hebben alles wat ze hadden verkocht en stapten in een camperbusje met hun zoontje en vertrokken op zoek naar een plaats om te gaan wonen. Ergens in Spanje, Frankrijk of Portugal. Werk ach dat zien ze wel. Belangrijkste reden: weg uit Nederland. Een doos met herinneringen (foto's, diploma's) hebben ze achtergelaten bij een broer. Zij is 23 jaar, maakte de Pabo niet af en hoopt online-werk te vinden. Spaans spreken ze niet maar dat komt wel als je het vaak hoort of als de kleine naar school gaat. "We hoeven niet rijk dood te gaan, als we maar n beetje rondkomen dan is het helemaal prima." Ze blijven wat langer op deze plek hangen want ze weten niet hoe hun kind zal reageren op de aangekondigde hitte. Wat een avontuur.*

*Op een redelijk standaard camping staat **Franz** met z'n kleine caravan, hij komt uit Zuid Duitsland. Hij was al opgevallen door de saxofoonklanken die in de avond over de camping zwierven. Niet dat het heel goed was, het was duidelijk oefening maar toch een aantal liedjes waren herkenbaar (bijv. Summertime). Hoe ik wist dat het Franz was? Als het donker is, kun je makkelijk binnenkijken. Net zoals in Nederland waar de gordijnen bijna altijd open zijn. En daar lag Franz te bellen op z'n bed met naast hem een muziekstandaard met bladmuziek. Later zal hij vertellen dat hij moet blijven oefenen want anders leert ie het nooit. Ik spreek Franz als hij aan het opbreken is. Waar heen hij zal gaan, weet hij nog niet. Kan naar zee zijn, of naar de bergen, of naar Portugal. Of naar de*

woestijn. Net waar hij zin in heeft. Als ik vraag of hij in Tabernas is geweest weert hij eerst mijn vraag of door te zeggen dat hij geen tips wil. Hij reist op z'n gevoel. Maar ja, hij is in Tabernas geweest. (de Spaanse woestijn - zie blog *Once upon a time*) Hij wilde daar naar de muziek van Ennio Moriconi luisteren. Maar toen hij die boog zag, toen hoefde het niet meer. Zo misplaatst. Die originele boog is in Utah... (Hellie: Klopt. Alleen zijn de sokkels nog zichtbaar, de rest is verdwenen).

Hij heeft niemand om rekening mee te houden. Vandaar dat het niet gek is dat hij zijn motor in de caravan heeft gereden. Ja, je leest het goed. Daarvoor heeft hij de caravan (die hij in Nederland heeft gekocht)

helemaal aangepast. Keukenblok er uit (hij kookt in een losse tent waar hij ook gewoon in kan staan), bank er deels uit zodat er nog een eenpersoons bed in zit en de achterkant waar normaal een deurtje zit tot een grote deur gemaakt. Via een oprijplaat gaat de motor de caravan in en met banden sjort hij de motor vast. Ondertussen vertelt hij dat hij zich ergert aan de bekrompenheid van sommige reizigers. Zo vroegen de mensen naast hem of hij bezwaar had dat ze een lijn spande tussen hun in. Nou tegen dat touw had hij geen bezwaar maar

wel tegen de was waar hij op uit moest kijken. Dus hing hij een lijn bij die mensen aan de achterkant van hun plek waar niemand last had en verplaatste hun was. En dan is die vrouw boos... Het gesprek (hoewel het woord monoloog misschien beter past) komt nog op tijdelijke kunst, op gebrek aan zelfbewustzijn en -reflectie van al die grote camper-eigenaars (ahum), op waterverkwistende Duitsers. En ja ik mag een foto maken en gaat er voor staan – “Sie sind eine interessante Mensch” wat ik maar als een compliment opvat ☺.

Peter is zo'n 70 jaar en komt uit Cornwall. Dat kun je zien aan de vlag die hij hoog boven zijn camper laat wapperen. Hij reist alleen met zijn 30-jarige camper al gaat zijn broer af en toe mee. Zoals vele campers heeft hij aardig wat gesleuteld aan zijn camper. Zo heeft hij zes accu's geplaatst die door zonnepanelen worden gevoed. Die zes accu's gebruikt hij voor zijn vriezer! Hij staat namelijk altijd off grid en voor langere tijd en dan is het wel handig als hij genoeg eten bij zich heeft. Dat hij van klussen houdt is ook te zien aan de kar die hij achter zijn camper heeft hangen waar onder andere gereedschap, n reserve zonnepaneel en een keuken trap in zit. Als ik vraag waar hij naar toe gaat, moet ik komen kijken naar de foto's op z'n i-pad. Ik krijg er zelfs n kop thee erbij. Hij is weg naar zijn lievelingsplekje aan de Spaanse kust. Het is vlak bij een bekende camperplek met zandstrand. Maar deze ligt 1 km verder waar je letterlijk aan zee kunt staan. Ondertussen vertelt hij over je vrij én veilig voelen als je alleen reist en ondertussen scrollt hij door de zeegezichten en ondergaande zonnen. Terwijl ik probeer te bedenken hoe ik vriendelijk het gesprek kan afronden....

Maria kom ik tegen op een grote camping aan zee. Hoewel geen campers wil ik graag haar verhaal vertellen. Bij het toilet gebouw staat een vrouw van rond de 75 – 80 jaar met haar afwas deels op een rollator. Ik zeg in mn beste spaans 'ola' en zij trekt haar hoofd scheef en zegt “goedemiddag.” “Ben ik zo herkenbaar als Nederlander? Nou min of meer”. Maar ze had de Nederlandse camper zien aankomen en op het terrein waar wij staan, staat verder helemaal niemand. Dus zo ingewikkeld was het niet. Toen ze 27 was, bleef ze in Spanje voor de liefde. Nu is ze sinds 7 jaar weduwe. Zij staat met haar caravan in het straatje aan de overkant, achter die 6 meter hoge cactus. “Ik woon op de camping, mag wel niet maar dat doe ik al meer dan 25 jaar.” Ik heb een dubbeldak, dus goed geïsoleerd voor de winter. Een klein kacheltje houdt het wel warm in de winter. “Een caravan is ook niet zo'n grote ruimte”, zeg ik. “Nou de voortent is anders wel zo'n 17m²”, zegt ze bits. Het is hier fijn wonen en toen Corona kwam had ze de hele camping als ruimte 8 ha). Ze had geen hond hoeven kopen om 100 meter buiten te mogen wandelen, zoals veel Spanjaarden hadden gedaan.

We ontmoeten **Bianca** in Spanje. Ze is midden 30 en verdient nu de kost als online-lerares. Ze nam ontslag als docente aan het einde schooljaar, werkte nog in horeca, kocht een camperbusje en vertrok op 31 december naar Portugal. Ze heeft ruimte en tijd voor zichzelf nodig, dus reist ze alleen. Portugal heeft haar hart gestolen. De mensen zijn zo aardig, ze spreken Engels en de natuur, de cultuur, de rust - dat is geweldig. Totdat ze in Albufeira aan de kust kwam en ontdekte dat Portugal ook een toeristische kant heeft. Ze kocht daar een wetsuit en

bodyboard en schuift langzaam langs de kust terug naar Nederland. Hoewel ze daar totaal geen zin in heeft, maar er liggen er beloftes met vriend en schoonfamilie.....

Piet en An zijn op de terugweg naar Alkmaar. Ze waren in een dorp ten zuiden van Granada waar hun dochter woont die net 50 is geworden. Dat was de reden dat ze de lange reis hebben gemaakt want meestal gaan ze met de camper niet zo ver weg. Weekje Nederland of Duitsland is prima. Kun je goed fietsen. Maar nu zijn ze een maandje onderweg. Over 14 dagen willen ze terug zijn, niet dat het moet ze zijn immers al lang met pensioen. Meestal rijden ze 300 km per dag en gaan dan op zoek naar een camping want dat voelt toch wel veiliger dan die camperplekken. En niet bij een stad want ze zijn niet zo van de cultuur. Ze hebben wel fietsen bij zich maar ver gaan ze niet want de hond loopt naast de fiets mee. En da's best spannend in Spanje want op sommige wegen is de strook waar je kunt fietsen maar 20 cm. "Nee, blij als we weer kunnen kamperen bij ons in de buurt."

Tineke en John ontmoeten we op de camping. Ze komen net terugfietsen van het stadje in de buurt. Daar waren ze 14 jaar geleden ook (toen nog met de kinderen) maar wat is dat toeristisch geworden. Ze hebben net de N2 route gedaan die van Noord naar Zuid Portugal loopt. "Krijg je een paspoort mee en kun je stempels halen bij restaurantjes of andere uitspanningen. Lachen joh. Kom je 's morgens om half elf bij zo'n cafetaria voor n kop koffie, krijg je de vraag of je ook 'n port erbij wil. De baas zit met nog twee mannen te pimpelen. Om half elf 's ochtends. Ik moet nog rijden, leg ik uit. Maar wel aardige vent hoor." En ze vertellen enthousiast over de 750 km lange route die ze in de afgelopen weken hebben gedaan. Over mooie camperplekken en schattige dorpjes. Over een onverwacht schoon toilet bij een P. Ze zijn begin april vertrokken uit Nederland. Ook zij hebben net als wij geen eindtijd. "De kinderen hebben gevraagd hoelang we wegblijven, nou tot het geld op is heb ik gezegd. Dus dat duurt nog wel effen -haha". Tineke wil graag in juli thuis zijn. Er is een kleinkind die een diploma krijgt en twee anderen zijn jarig. Zij wil nog naar Porto – wat hij weer veel te druk vindt. Hij wil graag naar Galicië. Enfin eerst blijven ze nog n paar dagen op deze camping hangen.

Hans is achtenzeventig en staat met zijn camper op n kleine bijna lege camping in de middle of nowhere. Hij is weduwnaar sinds 2009 en "woont" nu 9 jaar in Portugal. De laatste twee jaar officieel. Hij heeft dus een fiscaalnummer en een bankrekening. Naast zijn camper staat een kleine fiat en een ingepakte scooter. Die scooter gebruikt hij alleen zomers. Dat klinkt vreemd in mijn oren want het is hier aldoor 25+. Maar hij gaat 'm verkopen. Hij is er al een paar keer mee gevallen en de kinderen willen niet meer dat hij ermee rijdt. Daarom heeft hij een fiatje gekocht waarmee hij boodschappen doet. Binnenkort rijdt hij ermee naar Sevilla voor een APK keuring en in augustus gaat hij een paar weken met de camper naar Malaga om zijn zoon te zien. Daarna komt ie hier weer terug. Waarom hier? Hier heb ik 'n zwembad, het is er stil en ik hoef niet te koken. En die laatste opmerking heeft alles te maken met z'n werk van vroeger. Hij was namelijk kok. En koken associeert hij met werken en dat doet ie niet meer. Hij was kok op cruiseschepen en vrachtschepen. Die laatsten hadden z'n voorkeur want voordat de vracht in containers zat duurde het lossen wel een week en dan kon je aan de wal. De containers worden tegenwoordig binnen een dag gelost dus kun je niet van het schip af. Waarom hij op deze rustige camping staat heeft alles met zijn conditie te maken. Hiervoor stond ik op een camping in de Algarve maar lopen naar het strand en op de terrascamping ging niet meer. Ja een keer en dan was ik doodmoe. Sinds hij nieuwe heupen heeft loopt hij niet meer zo vief. Terug naar Nederland ziet hij niet zitten. Wat mot ik daar? Achter de geraniums ga ik niet zitten. Hier is het tenminste mooi weer en kan ik lekker buiten zitten. In de dagen dat we hier staan zie ik hem op n stoel voor de camper zitten, af en toe met een boek (over de geschiedenis is Philips) maar meestal voor zich uitkijkend. Hoewel ik ook van rust houd, vind ik het lastig om hem daar dagelijks zo te zien zitten en komt het woord zielig in mij op. Wat zegt dat over mij.....?

Wil en Laurens zijn al jaren met pensioen. Laurens maakte gebruik van de VUT regeling zodat een jonge collega kon blijven werken bij de gemeente. "Maar de eerste maanden heb ik het werk wel gemist. Ik ging altijd om 6 uur van huis om de files voor de zijn en dan om 9 uur koffie met de secretaresses. Nee, ik heb wel eens gedacht, ik wou dat ik in de file stond." Dat is inmiddels 13 jaar geleden en nu ontmoetten we ze in Portugal. En moppert hij over de WiFi want hij werkt nog 12 uur per week bij een andere gemeente als coördinator sport. Dat gaat prima op afstand. Ze gaan straks via Spanje terug. Niet voor de kleinkinderen want hoewel ze er vier hebben, zijn ze nooit oppas-oma of -opa geweest. Alleen in grote nood kunnen de kinderen een beroep op ze doen. Nee, als je voor kinderen kiest dan regel je de dingen zelf. Toch geeft Wil toe dat ze wel blij wordt als er een kleinkind

via de telefoon heel hard OMAAAA roept. Als ze me ziet schilderen komt ze meteen kijken want ook zij schildert met acryl, althans ze is er onderweg mee gestopt want de verf droogt zo snel. Heb je net een mooie kleur, is ie al weer opgedroogd. Dus haar ogen-project moet maar even wachten. De ogen van kleinkind, hond, paard, hert en kat heeft ze al af. De volgende ogen zijn die van een zeehond.

Ad is gepensioneerd technisch tekenaar die al 10 jaar in Spanje woont. Ik ontmoet hem op een Spaanse camping. Hij kampeert in een vreemdsoortige aanhanger. Als ik hem aanspreek over dat grappige wagentje begint ie te stralen. Die aanhanger blijkt een omgebouwde vrieswagen te zijn. En natuurlijk mag ik 'm zien. In de zijkant zit een klein deurtje waardoor hij naar binnenkruipt. Staan kan niet maar hij ligt er in te slapen of tv te kijken want dat heeft ie ook met een DVD-speler. De helft is dus een eenpersoonsbed, de andere kant is deels een keukentje. De achterdeuren gaan open en dan zie je dat keukentje met watertankje, afvalwatertankje, gasfles en wat planken voor de voorraad. Hij reist inmiddels al zes weken en gaat nu in kleine stappen terug naar huis nabij Valladolid. Dat ligt zo'n 500 km verderop. Hij reist alleen omdat zijn vrouw reuma heeft en reizen is voor haar geen plezier meer. Ga jij maar, heeft ze gezegd. Ze woont nu tijdelijk bij een vriendin die een oogje in het zeil houdt. Ed is een extraverte persoon. Hij vertelt over zijn vader die na de oorlog zijn dienstplicht in Nederlands Indië moest vervullen. Over zijn oude werk, zijn reizen, zijn stamboom (touwslagers uit Noord Holland), over de naam van het dorp waar hij woont, over gitaarspelen, over de acties die hij voert tegen fracking etc etc.

Georg en zijn vrouw komen uit Jersey en staan naast ons met een indrukwekkende blauwe truck. De camper heeft hij er zelf opgebouwd. Het bevat een fatsoenlijk bed en douche. Het logo van Parijs-Dakar herken ik direct.

Een race door de woestijn voor de echte die-hards. Als ik er naar vraag zegt zijn vrouw dat ze er gewoon leuke stickers opgeplakt hebben. Dan blijkt dat deze truck die door ieder terrein zou kunnen reizen, alleen gebruikt wordt voor de zomervakantie. Het brandstofverbruik zal daar zeker een afweging in zijn. Hij rijdt 1:5. Voor deze beauty had hij een boot waarmee hij 's nachts wel eens naar Malo voer. Zonder zijn vrouw en kind want dat durfde ze niet aan. Die pikte hij dan op in Frankrijk. Georg blijkt 76 te zijn dus een leeftijd dat hij met pensioen zou kunnen/moeten zijn maar dan bellen ze ... en hij zwijgt. Hij vraagt meteen waar wij wonen want zijn ex woonde in Delft. Ze was er hoofd van een school voor

geestelijk gehandicapten. En mijmerend zegt hij er achter aan dat hij wel eens dacht dat ze hem vanwege zijn weird mind had gekozen. Geboren en opgegroeid is hij in Liverpool, in de jaren '60 het centrum van de nieuwe popcultuur (oa Beatles). Hij vertrok in 1970 naar Jersey. Waarschijnlijk vanwege de economische malaise toen scheepswerven en bedrijven failliet gingen met massale werkloosheid tot gevolg. Een dag later zien we hem een touw knopen aan de cabine. Hij wil de riemen van de motor inspecteren want dat heeft ie al zeker een jaar niet gedaan. Hij kan onze hulp wel gebruiken want die cabine trek je niet zo makkelijk naar voren (zeker niet als je de vergrendeling vergeet). Met vier man lukt het. Wel is hij vergeten de zonnepanelen die op de cabine liggen los te schakelen. De schakeldoos hebben we losgetrokken. Gelukkig blijken ze later nog te werken en uiteraard

zijn de riemen nog in orde. Het lijkt vooral een vorm van show-off (opscheppen) te zijn. Hij bedankt ons die dag nog zeker vier keer voor de hulp 😊

Paula trekt meteen de deur van haar busje open als we komen terugfietsen naar de camper op de camperplaats. “Dag buurtjes. Ja ik zag jullie straks al bij het wandelpad. Er was hier nog geen plek en kon ik mooi de hond even uitlaten.” Mij was haar busje ook opgevallen want zoveel Nederlanders zie je niet in het puntje van Bretagne. Het gesprek ontspint zich als een format: waar komen jullie vandaan en dan bedoelen ze niet waar we gisteren of vorig week waren maar waar we in Nederland wonen. Meestal levert dat aanknopingspunten. Gisteren sprak ze een stel uit Sliedrecht, “nou daar heb ik n paar jaar gewoond. Zo’n leuk gesprek terwijl ik een koffietje voor ze maakte.” De link met Woerden maakt ze omdat ze regelmatig op de A12 langs Woerden rijdt naar Wageningen. Wageningen? Ja daar is een leuke camperplaats – oh die bij de haven. Ja ze is gids in de Blauwe Kamer. Grappig wij hebben een campingeigenaar ontmoet in Portugal die dat jaren is geweest. Nou zij is het nog maar net. Enfin een netwerk van gesprekspunten opent zich. Zo blijkt haar busje haar huis te zijn en gaat ze vier keer per jaar naar Nederland. Dochter en vrienden opzoeken, cliënten live spreken (iets in de gezondheidssector want ze werkt samen met een huisarts), onderweg gaat dat per Zoom. En dus ook een paar keer mensen rondleiden in het natuurgebied bij Wageningen. Verder reist ze vooral in Zweden en Bretagne. Tot die gebieden voelt ze zich aangetrokken. Uitleggen kan ze het niet, gewoon het voelt hier goed. We komen haar zeker niet tegen in de Baltische Staten en vorig jaar was ze twee weken in Italië en dat was lang zat. Op deze plek komt ze vaker want: “die camper daar staat er al weken en er zit nooit iemand in.” Ze staat veel op gratis camperplekken. “Mis je de douche niet”, vraag ik haar (het busje heeft geen douche). “Soms. Weet je, in zee kun je ook je haren wassen, de shampoo schuimt niet maar door het zoute water heb je er gelijk versteviging in en het grijs van je haren wordt nog wat lichter.” Of we ons wel eens vervelen, vraagt ze. Nou nee, we vermaken ons prima met oa schilderen. Oh wat leuk, ze is ook begonnen maar merkt dat ze de lijntjes slecht ziet en laat ons een kleurboek voor volwassen zien. “Goh, ik vind je anders geen type die binnen de lijntjes kleurt.” Dat blijkt een verkeerde opmerking want het gesprek wordt snel afgerond en later verplaatst ze het busje naar de andere kant van de camperplaats. Hopelijk levert de volgende camperplek haar weer een leuk gesprek op....